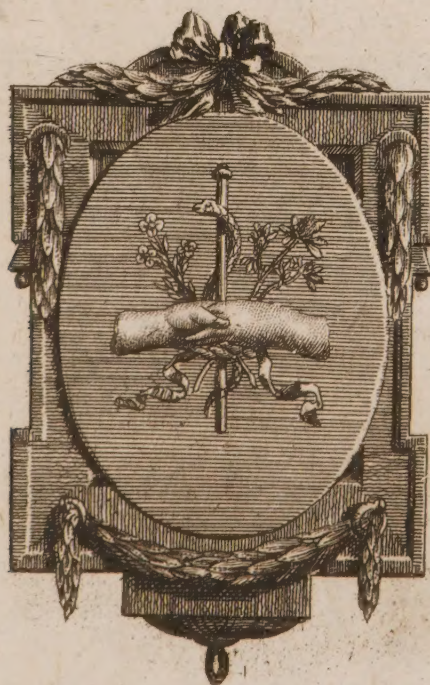
Neuf · 1791.

IOSEPHI DE PLENCIZ,

M. D. PATHOLOGIAE ET PRAXEOS MEDICAE IN ALMA VNIVERSITATE CAROLO - FERDINANDEA PROFESSORIS R. P. ET O. ORPHANOTROPII AD S. IOANNEM BAPTISTAM ET DOMVS LABORATORIAE PHYSICI,

ACTA
ET
OBSERVATA MEDICA.

PRAGAE ET VIENNAE,

apud Ioan. Ferd. Nob. a Schönfeld.

1783.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Venerabili Seni

Viro Hyppocratico

Patri optimo

d. d. d.

author.

Non filialis mei amoris ac deuotionis, ſed ſincerae tantum, quam omnis TIBI debet practicus aeſtimationis teſtimonium hac mearum obſeruationum dedicatione intento; qui enim ſeptuagenario maior continuo libris inſudas, qui quinquaginta fere annorum practicus recentiorum obſeruationes digerere, imitari, ac propriam ſententiam mutare non erubeſcis *), qui naturam,

non

*) Videatur noua editio tract. de Scarlatina.

non ſyſtemata conſulis, omnium vtique practicorum admirationem laudemque promereris, quam poſt celeberrimos plures et ego pronifſimo animo TIBI defero. Vale et amare perge

TIBI

deuinctiſſimum ac gratiſſimum
filium.

PRAEFATIO.

Biennium elapſum eſt, quod regnante adhuc Auguſtiſſima Maria Thereſia noſocomium medico practicum in noſtra ſtatueretur Vniuerſitate ea lege, vt profeſſori praxeos apud fratres miſericordiae octo traderentur lecti, in quos ex centum reliquorum lectorum noſocomii aegris eos ſibi eligat, qui et materiae pertractandae et demonſtrationibus neceſſariis eſſent quam aptiſſimi, et ne paucitate lectorum ſufficientem morborum varietatem exhibere impediretur, ius ipſi traditum fuit, quo ex morbis longis aegrotantes, aut tarda conualeſcentia

ualefcentia lectum prementes ex his octo lectis in alios magni nofocomii transferre poffit, vbi tamen ipfius femper curae fubiecti maneant: hac lege factum fuit, vt in his octo lectis femper is fufficiens numerus et varietas aegrorum haberi potuerit, quo intra decem menfes fcholafticos anni 1781 in octo his lectis 118 aegri ftudiofis demonftrati fuerint.

Doctrinam hanc clinicam fequenti ordinaui methodo.

Initium facio doctrina methodi aegros examinandi, et anamnefin ac diagnofin formandi, haecque omnia in variis aegris illico practice demonftro. Curo dein, vt femper quam maxime eos haberem morbos aut faltem quam fimillimos, quos eo tempore in nofologia methodica pertracto, ficque theoriam ex praxi hauftam ipfa praxi iterum confirmem. Hoc in ordine adeo inflexilis tamen non fum, vt non

quan-

quandoque doctrinam dominantibus, aut rarius et recte nunc obuenientibus morbis adcommodem. Examen aegri me, ſtudioſisque praeſentibus ab vno ſtudioſorum inſtituitur, diagnoſis indicationesque formantur, reliquis ſtudioſis ſua contra latam ſententiam dubia obponentibus, meque, quae circa anamneſin aut diagnoſin, aut indicationes errata fuiſſent, monente ac corrigente. De prognoſi generalia tantum pertractantur, cum bona facta diagnoſi prognoſis facilis, diagnoſi autem peccante prognoſis falſiſſima ſemper ſit. Examinanti ſtudioſo, qui ex doctioribus ſemper eligitur ſocius neopracticus, ac hiſtoria huius aegri conſcribenda traditur, ea lege, vt quotidie ea adcurate adnotentur, quae a me in binis quotidie factis viſitationibus illorum in praeſentia fuerint viſa, obſeruata, acta; hiſtorias dein reuideo, corrigo, confirmo.

Si qui aegrorum fato defungantur, cadauer inuiolata lege ſtudioſis praeſentibus, et praelecta totius morbi hiſtoria anatomice luſtratur, quaeque in hac ſectione praeternaturalia adparent, notantur, vt completa totius morbi habeatur hiſtoria.

Nonnunquam etiam cadauera ſingulari morbo in magno noſocomio meae curae non ſubiecto defuncta aperimus, ſed dolendum ſolummodo, nos ob ſacri inſtituti leges occaſione carere, morbos foeminis proprios, morbosque infantum exhibendi.

Quae ergo biennii decurſu in hoc noſocomio obſeruata, actaque fuerint, hic fido calamo deſcribuntur, et hinc inde etiam praxi mea alia illuſtrantur, caeterum non aliorum, ſed meas ſolum obſeruationes recenſere volui, ac inde rariſſimis citationibus vtor.

PRO-

PROLEGOMENA.

Morborum circuitus regulares adeo, prouti Hyppocrates in Graecia, et hodierno tempore Grant in Anglia obſeruarunt, obſeruare non potui; obſtitit enim huic regularitati morborum, irregularitas conſtitutionum temporis noſtra in regione obtinens, qua fiat, vt ſeneſcente aeſtate ob frigora alternantia, epidemiam inflammatoriam, adulta econtra ac tepore foeda hyeme biliofam aduerterim, cum nempe morborum horum circuitus non anni aſtronomici vertentibus reſpondeant mutationibus, ſed viciſſitudinibus tempeſtatum ſeſe certo ordine excipientium.

Nec haec ſola eſt noſtrarum epidemiarum ab illis non ſolum Hyppocratis et Granti, ſed etiam Ballonii, Sydenhami, Ramazzini, Stollii &c. differentia, ſed notatu digniſſimum adhuc obuenit, quod prouti Sydenhami epidemiae plus minus ſemper de inflammatione Ramazzini et Stollii de bile participent, ſic in noſtris epidemiis

pi-

pituita, lentus nempe, iners ac viſcidus humor vbique aut principem, aut ſaltem famulantem ageret perſonam: huius autem rei cauſſam a ſequentibus dependere circumſtantiis facile quiuis deſumet. Vrbs noſtra vaſtiſſima, in valle oblonga ſitum eum habet, vt et vltra binas exiguas partes vrbis in altiore loco ſitas proximi non exigui montes vndique multum emineant, tantumque apertior vallis ſeptentrionem inter et occaſum ſit, caeterum vndique montes catenarum forma vrbem circumdent proxime adeo, vt eorum vnus non ignobilis in vrbis limitibus, reliqui mox ſub portis ſint, viciniaeque montoſae in altiorem ſemper eleuentur ſitum.

Per mediam hanc vallem ſinumque vrbis tardigrada, anfractibus plurimis interrupta, indeque maximae latitudinis, exiguaeque profunditatis Moldaua defluit, quae annuis fere exundationibus vniuerſum ſolum Pragenſe vdum adeo reddit, vt ad mediocrem profunditatem fodientes aquam vndique inueniant, hancque ob rem nullae profundiores exiſtant caueae, haeque altiore nonnihil flumine omnes aqua mergantur. Pragenſes defectui huic cauearum ad conſeruationem carnium, cereuiſiaeque aliud ſubſtituere conantur medium, ac milliones aliquot librarum glaciei caueis ſuis imponunt, quae annue ſoluta humiditatem

vni-

vniuerſi ſoli Pragenſis non parum adauget. Aquae autem hae omnes ſtagnantes, ac plus minus corruptae vaporum forma in aëra ſparguntur, ac inde nebularum copiam maximam aeſtate quoque efficiunt, et feruidiſſimos dies frigidiuſculae excipiunt noctes. Nebuloſus autem hic ac humidus aër rarioribus, mitioribus iisque vt plurimum ex NW. aut WW. ſpirantibus agitatur ventis, indeque eum humidum plus minus ſemper reſpiramus, et in eo degimus. His accedit, quod vniuerſus populus a tenera infantia cereuiſiam pro potu communi adhibeat, eamque ſolum collaudet ac expetat, quae lentore ſuo vitrum tabulae adfigat; quod pane non ſalito vtantur, quod piſcium ex lacubus, ſtagnisque, paſtarum farinacearum colloſtro ac caſeo paratarum, ac butyri, lacticiniorumque amor maximus vniuerſam Bohemiam teneat, ſicque mirum non ſit, his omnibus ex cauſſis fibras laxiores torpidioresque reddi, glutineque copioſiſſimo et primas et ſecundas vias obpleri, praeſertim cum ob defectum publicorum ambulacrorum plerique vrbanorum ſedentariam ſemper agant vitam, domeſticisque ſolummodo gaudiis delectentur.

Quantum haec omnia in ſanitatem hominum influere valeant, cuiuis notum eſt Pathologo, ſed quantum haec reuera in

ſani-

ſanitatem Pragenſium influant, huic maxime notum ſit, qui antea praxin in ſiccisſima, ventis plurimis perflata, vino adfluente ac ambulacris publicis abundante Auſtriae metropoli praxin exercuit, et nunc Pragae exercet.

De impuritate vrbis, qua ob defectum canalium ſubterranearum ſanguis mactatorum animalium, quisquiliae vrbis, ipſaeque foeces hominum riuuloſe per publicas plateas decurunt quae gelu motum eorum ſtringente plateas longe lateque obtegunt, donec tepore vernali ſucceſſiue ſolutae bis putreſcentes partim in aëra ſpargantur, partim in Moldauam defluant; de Gothico illo praeiiudicio, quo hodiedum millia aliquot cadauerum quot annis in noſtrarum Eccleſiarum ſinum ſepeliuntur, de incommodo eo, quo aqua, quae vrbis partibus populoſiſſimis vniuerſim pro coctione, non paucis etiam pro potu eſt, ex Moldauae eo littore hauritur, quo paullo ſuperius omnes riuuli riuique foecum dimidiae nouae ac veteris vrbis influxerunt, indeque aqua palludoſa plurimo tempore in fontibus noſtris publicis inuenitur, de barbarie ea, qua Iudaeorum, ob inopiam aliunde impurorum numerus ingens in anguſtiſſimum ac viliſſimum vrbis angulum comprimitur adeo, vt qui pro ſe et numeroſa familia proprium poſſidet cubiculum, ſe domum poſſidere glorietur,

tur, de Iudaeorum horum impuritate, vt vrbem ſuam purgare omnimode negligant, ac inde foetor longe lateque redoleat, ne quid dicam, exhibiturus alias eruditiſſimo Frank elegans exemplar, quid politia medica non ſit.

Obiiciet forſan vnus alterue, prædicta ad morbos putridos magis quam pituitoſos diſponere, ac reuera in Bohemia plurimas de febribus putridis audiri querellas. Huic autem reponam, non facile adeo in corpore viuo ex cauſſis etiam pluribus, putredinis eum gradum naſci, qui febrem putridam producere valet, indeque mea opinione in genere febres putridas rariores longe obſeruari, quam vulgo dicitur; ſcio enim, hodiernis Boerrhauianis omnes febres, quae inflammatoriae non ſunt, putridas dici, indeque non verum ſemper eſſe febrem eam, quae pro putrida definitur, putridam etiam eſſe, cum ſub hoc nomine et pituitoſarum et linoſarum omnes ſpecies comprehendantur, indeque etiam fiat, cur hic ſuas putridas plurimis euacuantibus, ille cortice et acidis mineralibus, calefacientibus tertius, ſaponaceis refrigerantibus vltimus tractet, quiuis ſuam vnice laudet methodum, quae tamen diuerſiſſima cum ſit, in diuerſiſſimis etiam morbis adhibitam eam fuiſſe teſtatur. Non parum quoque, cur minor putridarum obſeruetur fre-

frequentia, contribuit potus quotidianus cereris fermentatae, eiusque gellidae, auraque frigore magis, quam calore peccans.

In menſuranda conſtitutione temporis quoad calorem, leuitatem aut grauitatem, ventos, aliasque mutationes propriis obſeruationibus non vtor, cum occaſio obſeruationes has inſtituendi plurima deſit, ſed obſeruationes fidiſſimas Clariſſ. noſtri Aſtronomiae et profeſſoris et obſeruatoris D. Strnad adfero, quas mihi benigniter communicare volebat.

CAPVT

CAPVT I.

Aliqua de Epidemiis in genere.

Rem ſalubrem inſtituturus, id laboris maxime habebit, vt ante reliquum omne praeiudicia, quibus mentes praeoccupatae ſunt, oppugnet et deleat, ſubterfugium alias continuum dabitur, quo etiam veritatem lucidiſſimam eludant, et non cognoſcant. Si quo in caſu hoc neceſſarium fuerit, tunc certo in illo, quem nunc tractare ſuſcipio de morbis epidemicis. Communis enim noſtris practicis ea eſt ſententia, morbos epidemicos de raris eſſe contingentibus, requirere hos cauſſas aliquas ſingulares determinato in loco accidentes epidemiamque producentes, ita, vt epidemia et portentum, epidemia et afflatus numinis vindicis illis ſynonima ſint.

Hanc ſuper ideam fundant alteram, morbos omnes omni tempore eſſe, et manere eosdem, eſſe ergo etiam eandem ſemper adhibendam medellam, niſi quantum caſus cuiusuis

ſpecifici modificatio varia eandem variet, ſi qui ex obſeruatis ſuis eſſentialem differentiam morborum eorum, quos illi eosdem ſemper eſſe credunt, ad oculum demonſtrauerint, pro portento, pro epidemia et cometica adparitione declarant, poſt ſaeculi lapſum forſan iterum reditura. Si autem alii hanc differentiam conſtantem, certoque ordine quot annis plurimum recurrentem defenderint, de nouitate clamant, et haeretica contra Hyppocratem praxinque doctrina.

Minime vtique talia me offendunt in viris, qui ſcola, vbi talia docebantur, elapſi, moxque tumultuariae praxi immerſi de complenda ſua legendo doctrina et de obſeruanda ſollicite natura minime curii, ſed aegros ſolum ſectati, non experientiam in verba iurant magiſtri, ſed talia à viris doctis, quique ſe omni verbo, omnique pagina hyppocraticos iactant, proferri, hoc vtique indignationem mouebit omni veritatis amanti.

Argumentum quidem illud, haec ab Hyppocrate non fuerunt obſeruata, vel ab eo adnotata non inueniuntur, non induceret, vera et certiſſima non eſſe ea, quae a tot aliis et hodiedum et antiquitus viſa fuerunt, ſed haec hodierna obſeruata iam ab eo clariſſime edocta fuiſſe, hoc vtique et omnem ſuſpicionem ficti, eo magis adhuc noui remouet quam longiſſime.

Stupui inde pluries doctrinam, quae ante tot iam ſaecula a viro, cui in medicina honor

oraculi

oraculi defertur, non folum indigitata fed clariffime et doctiffime explanata fuerat, per tot alia faecula fuiffe neglectam impugnatam, pro nouitate et haerefi ignominiofe declaratam, idque a viris, qui fefe pedifequos difcipulos et defenfores illius dicerent, et forfan etiam crederent.

Qui enim libros hyppocraticos et obiter tantum peruoluit, non poteft non impingere in per omnem fere paginam difperfum vnum alterumue textum hac de re loquentem, vt hi textus in vnum collecti reuera completiffimam et a nullo nouo melius tractatam epidemiarum conftituant doctrinam, idque textibus clariffimis non artificiofe primo in hunc fenfum diftorquendis, vti hyppocratici filii adeo faepe facere confueuerunt. Hos textus ergo ordine aliquo fcientifico recenfebo, vt vniuerfa Hyppocratis de epidemiis doctrina cuiuis non hallucinanti clare pateat.

Lib. de aëre, locis et aquis §. I. dicit: Quicunque artem medicam integre adfequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, deinde ventorum calidorum, frigidorumue, maxime, qui ex his omnibus hominibus funt communes, et mox, qui in vnaquaque regione funt indigenae et proprii.

Quomodo hunc textum ipfe intelligat, paullo fuperius lib de natura hom. §. XII. explanat, dicit enim ibidem: Pituita in homine hyeme augetur, quod demonftratur, quia

homines pituitosissima et spuunt et emungunt hyeme, et tumores laxi, albissimi fiunt, itemque reliqui morbi pituitosi.

Vere pituita quidem fortis adhuc in corpore manet, sed sanguis augescit, nam frigora remittunt, et imbres superueniunt. Sanguis autem iuxta haec augescit, ab imbribus videlicet, et calidorum dierum tepore, quod demonstrant frequentes dysenteriae, sanguis ex naribus fluens, calorque ac rubor vigentes. §. XIII.

Bilis autem per aestatem et autumnum corpus possidet, vnde homines sua sponte hoc tempore bilem vomant, et in medicamentorum potionibus biliosa purgentur, et febribus et caloribus id magis adhuc manifestum fit. §. XIV.

Sanguis autem autumno paucissimus fit, atra vero bilis autumno et plurima et fortissima est. §. XV.

Quam pulcre autem ipse intelligat modum, quo variae hae mutationes in variis his anni temporibus accidunt, pulcerrime lib. de aëre, aqua et locis a §. XXV. ad XXX. vsque declarat, quae loca elegantiae caussa tota transcribam.

§. XXV. Caeterum de annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisne, an morbosus. Si enim secundum rationem fiant signa in astris occidentibus ac orientibus, et in autumno aquae fiant:

et hyems ſit moderata et neque valde clemens, neque modum excedens frigiditate: et in vere ac in aeſtate, tempeſtiue pluat: ſic ſane ſaluberrimum eſſe annum par eſt. Si vero hyems quidem ſicca ſit, et borealis, ver autem pluuioſum et auſtrale, neceſſe eſt aeſtatem febriculoſam fieri, et lippitudines inducere: quum enim aeſtus derepente accedat; terra humida exiſtente a vernis imbribus et ab auſtro; neceſſe eſt, aeſtum duplicatum eſſe, et a terra irrigua et calida, et a ſole vrente: cum ventres in hominibus nondum conſtricti ſint, neque cerebrum reſiccatum, non fieri poteſt, quum ver tale exiſtat, vt corpus et caro non humore fluida fiant, adeo vt febres acutiſſimae in omnes irruant, maxime autem in pituitoſos. At dyſenterias par eſt fieri et mulieribus et viris humidioribus.

§. XXVI. Et, ſi quidem circa canis exortum accedat aqua, ac tempeſtas, et eteſiae ſpirauerint: ſpes eſt ceſſationis, et vt autumnus ſalubris fiat. Sin minus; periculum eſt, ne et pueri et mulieres moriantur: minime vero ſenes, et ne qui ſuperſtites euadunt, in quartanas deſinant, et ex quartanis in hydropes. Si vero hyems auſtralis fiat, et pluuioſa et clemens, ver autem boreale et ſiccum, et tempeſtuoſum, primum quidem mulieres, quae vterum geſtant, et partus ipſis ad ver inſtat, abor-

tum

tum facturas esse verosimile est: quae vero etiam pepererint, impotentes, ac morbosos pueros parere, ita, vt aut statim pereant, aut tenues et debiles ac morbosi viuant. Atque haec quidem mulieribus: reliquis vero dysenterias & lippitudines siccas, et aliquibus defluxiones a capite in pulmonem.

§. XXVII. Pituitosis igitur dysenterias fieri verosimile est, et mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturae humiditatem: biliosis vero lippitudines siccas propter carnis caliditatem ac siccitatem: valde autem senibus defluxiones propter raritatem ac eliquationem venarum, adeo, vt aliqui quidem derepente pereant, aliqui vero semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis et pluuiosa ac calida, et corpus non adstringatur, neque venae: vere accedente boreali et sicco, ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolui ac purgari contigit a grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur, ac constringitur. Quare derepente aestate accedente, et ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum leuitates, et aqua intercus fere reliquis morbis desinentibus superueniunt, quum non queant facile ventriculi a concepta humiditate exsiccari.

§. XXVIII. Si autem aestas pluuiosa sit, et austro multum perfletur, similisque

sequatur

ſequatur autumnus; neceſſe eſt hyemem morbidam eſſe; et his, qui pituita abundant, et qui quadrageſimum annum exceſſerunt, febres ardentes fieri, veroſimile eſt: qui vero bile abundant, coſtarum inflammationes et pulmonum, pleuritides ac peripneumonias dictas. Si vero aeſtas ſicca exiſtat et borealis, ſequens vero autumnus pluuioſus et auſtralis; capitis dolores ad hyemem expectare conuenit, et cerebri corruptiones, ampliusque raucedines, grauedines et tuſſes, aliquibus etiam tabes.

§. XXIX. Quodſi borealis ſit autumnus ac ſiccus, et neque ſub cane, neque ſub arcturo pluuioſus; confert pituitoſis natura, et maxime, qui natura ſunt humida, et mulieribus. Bilioſis autem infeſtiſſimum hoc tempus exiſtit: valde enim exſiccatur, acciduntque eis lippitudines aridae, et febres acutae ac diuturnae, et aliquibus bilis atra: ſiquidem quod liquidiſſimum ac aquoſiſſimum in bile eſt, conſumitur denſiſſimum vero et acerrimum relinquitur, quod idem accidit ſecundum eandem rationem, et circa ſanguinem, vnde hi morbi his accidunt. Pituitoſis autem haec omnia commoda ſunt: exſiccantur enim, et in hyemem perducuntur, minime humecti, ſed reſiccati. Haec igitur, ſi quis mente concipiet, et conſiderabit; is praecognoſcit plurima omnino, quae ex huiusmodi mutationibus ſint futura.

§. XXX. Maxime autem obſeruare oportet magnas temporum mutationes, vt neque medicinas in illis libenter exhibeamus, neque vramus, quae circa ventrem, neque ſecemus, priusquam praetereant dies decem, aut plures et non pauciores. Periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime vero aeſtiuum. Periculoſum etiam aequinoctium vtrumque; magis vero autumnale. Oportet autem et aſtrorum exortus conſiderare, praecipue canis, dein arcturi, et pleiadum occaſum: morbi enim in his maxime diebus iudicantur, aliique perimunt, alii vero deſinunt, aut in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum transmutantur.

Nec ignoraſſe illum effectus tempeſtatum in partes varias docet textus in lib. de aëre, aqua et locis §. II.: Quodſi cui haec ſublimiora adpareant, is, ſi ab hac ſententia diſcedat, diſcet ſane non minimam partem conferre ad rem medicam, ipſam Aſtronomiam, ſed omnino plurimam, quum vna temporibus et ventriculi in hominibus mutentur.

Adfirmat inde lib. de humoribus §. V.: Qualia ſunt tempora, tales etiam erunt morbi et conſtitutiones ex ipſis; vt autem mox capias illum inter haec tempora non annum aſtronomicum, ſed phyſicam conſtitutionem aëris intelligere mox adiungit. Si tempora tempeſtiue et ordinate ſe habuerint, morbi iudicatu faciles fiunt; vernaculi autem

temporum

temporum morbi indicant mutationes, et prout euariauerit tempus, ſimiles aut diſſimiles fiunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur; et clariſſime hoc explanat lib. de natura hom. §. XVI.: In anno autem aliquando hyems maxime viget, aliquando ver, modo aeſtas, modo autumnus, ſic etiam in homine aliquando pituita praeualet, aliquando ſanguis, aliquando bilis dum flaua, dein etiam nigra adpellata. Dein lib. de humor. §. VI. diſſerte dicit: mutationes maxime pariunt morbos, et praeſertim maximae, et in temporibus magnae mutationes, et in aliis. Quae ſenſim contingente progreſſu fiunt, tempora huiusmodi ſunt ſecuriſſima, velut etiam diaetae et frigoris et caloris maxime ſenſim facto progreſſu mutationes.

Tempeſtatis autem conſtitutionem ſolam non ſufficere ad morbum epidemicum in indiuiduis, et in vulgo producendum docet textus lib. de humor. §. III.: Noſſe oportet in quibus temporibus humores florent, et quales in ſingulis morbos faciunt, et quales in vnoquoque morbo adfectiones, et reliquum corpus, ad quem morbum natura ſua maxime repit.

Clarius adhuc id dicit lib. de humor. §. VI.: Naturae quantum ad tempora attinet, aliae ad aeſtatem, aliae ad hyemem bene aut male diſpoſitae ſunt, nec alias cauſſas epidemiae ſine praediſpoſitione corporis

actiuas

actiuas esse docet superiore loco lib. de aëre, locis et aqua §. XV.: Pessimae vero (aquae) quae ad austrum, et quae inter aestiuum ortum et occasum. Et hac quidem ad australes partes valde prauae sunt, ad boreales vero meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quisquis sanus est, ac valet, is nullum discrimen faciat, sed semper eam, quae praesens est, bibat. Quicunque vero morbi gratia, eam quae commodissima est, bibere volet, is si ita fecerit, maxime sanitatem assequi poterit. Quorum quidem ventres duri sunt, et idonei ad hoc, vt amburantur, his dulcissimae et leuissimae conducunt. Quorum vero molles ventres, et humidi ac pituitosi sunt, his durissimae et crudissimae ac subsalsae aquae conferunt: sic enim maxime resiccari poterunt.

Circumstantias demum adhuc alias concurrere ad epidemiam producendam vel fugandam adparet, ex lib. de humore §. V. vbi dicit: Modi morborum hi sunt, partim quidam connati sunt, partim a regione, partim ex corpore et victus ratione, ac temperiei constitutione, aut a temporibus. At regiones ad tempora male dispositae tales morbos pariunt, quales tempori similes fuerint. Et de eadem regionis ad producendum vel non producendum morbum facultate loquitur, lib. de locis, aqua et aëre §. I. vbi dicit: terra etiam ipsa consideranda nudane

sit,

ſit, et aquis carens, aut denſa et aquoſa, et an concaua ſit et aeſtuoſa, vel alta et frigida, et mox ſuperius: quare ſi quis ad vrbem ſibi incognitam peruenerit, circumſpicere oportet eius ſitum, quomodo ſcilicet ad ventos et ſolis exortum iaceat, non enim aequales vires ſunt ad ſeptemtrionem ſitae, et vergentis ad auſtrum, neque eius, quae ſolem exorientem et quae eundem occidentem ſpectat.

De ventis iam ſuperius primo in textu, quaedam indigitauit, ſed clarius de eorundem in epidemiae faciem mutandam actione loquitur, lib. de humor. §. VI. vbi monet: auſtrum auditum grauare, caliginem inducere, caput grauare, torpidum reddere ac diſſoluere. Dum hic praeualuerit, talia in morbis patiuntur, vlcera glabra, maxime os pudendum et aliae partes. Si vero aquilo, tuſſes, faucium adfectiones, ventres duriores, vrinae difficultates, horrores, dolores laterum ac pectoris.

Demum quantum etiam diaeta conferat ad adiuuandam aut impugnandam epidemiam docet lib. de humor. §. VI., vbi dicit: et in temporibus victus, et cibi, et potus qualitatem ſuam requirunt.

Diſtinctius haecce explanat lib. de aëre, aquis et loco, vbi §. I. adſerit: neque vero negligentiorem ſeſe circa aquarum facultates cognoſcendas exhibere oportet, et paullo inferius, hominum ſimul diaeta inquirenda,

da, qua maxime vtuntur, an bibuli ſint et lurcones et otio dediti, aut exercitiis variis vtentes et tolerantes laborem, ciborumque plus adpetentes quam poculorum. Nam qui haec omnia probe, qnantum fieri poteſt, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere poſſunt, cum in vrbem etiam ſibi ignotam peruenerit, neque morbi regioni peculiares et patrii, neque communis regionis natura, quaecunque tandem ea fuerit, vt non poſſit in cognoſcendis morbis dubius haerere aut errare, ſiccubi ad medicationem morborum adhibeatur. Quae ambo illis euenire ſolent, qui non prius prouidi haec diligenter cognouerunt; quare qui ea ſtudioſe rimatus fuerit, vniuscuiusque temporis ac anni conſtitutionem praedicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione ſint inuaſuri tum aeſtate tum hyeme.

Non video ergo quo iure et Galenus et plures alii Hyppocratem incuſent, ac ſi ille ex vnica tempeſtate morborum epidemicorum ortum deduxiſſet, qui manifeſte et locis et ſubiectis, et vitae normae eam in morbos epidemicos tribuit efficaciam, quam revera poſſident.

Eadem quoque harum diuerſarum rerum diuerſa proportio, combinatio ac ſucceſſio in cauſſa eſt, cur nonnunquam ſub eadem tempeſtatis conſtitutione diuerſi morbi epidemici, ſub diuerſis tempeſtatibus nonnunquam eaedem epidemiae dominentur, non enim praeſens tem-

peſtas

ſpeſtas immediate morbum producit, ſed tantum praedictam ex praegreſſis temporum conſtitutionibus, locis, ſubiectis variis, et vitae norma oriundam praediſpoſitionem, ſiue vt loqui aliqui amant, inclinationem in actum deducit. Fiet inde, vt eadem praeſens tempeſtas reſpectu praegreſſae tempeſtatis, reſpectu huius ſitus loci, reſpectu horum ſubiectorum, et huius vitae normae ſit quam ſaniſſima, quae mutatis illis circumſtantiis fiat quam funeſtiſſima, alias enim, quo regularior eſſet tempeſtas, eo peiores deberent oriri epidemiae, cuius contrarium recte iam obſeruauit Hyppocrates.

Quae alios adeo angit difficultas, vnde ſub ſimillimis circumſtantiis morbus iam encephalon, iam pectus, iam abdominalia preahendat, cur iam ſub facie apoplexiae, iam phrenitidis, iam maniae, iam haemorrhagiae adpareat, me torquet minime, ſcio enim, quam parum interſit differentiae inter hos morbos topicos, ſcioque frequentiſſime morbum pro topico haberi, qui is minime fuerit, ſcio demum medellam inflammationis verae eandem eſſe, num caput, faciem, pectus, artus, anumue teneat, num ex hac inflammatoria humorum dyſcraſia oriatur apoplexia, phrenitis aut haemorrhagia; quae ergo varietas vltima morborum ab infinite paruis, indeque ſaepe vix obſeruabilibus circumſtantiis dependere poteſt, ſaepiſſime autem a praegreſſa topica debilitate partis adfectae dependet.

Sed

Sed mira illa ac varia praedictarum caussarum proportio, combinatio et successio efficit, cur facies epidemiarum adeo mutetur, vt et Sydenhamus pluresque alii fassi fuerint, sese cognitis nonaginta nouem, nondum cognoscere centesimam; sed facies tantum et forma adeo in infinitum mutatur in epidemiis, natura autem eorum morborum diuersa adeo non est, quantum creditur.

Spem concipio maximam fore, vt experimentis hodiernis de aëre factis, et ad machinam animalem adplicatis haec pars pathologiae de epidemiis inclarescat quam maxime, quae a plurimis pathologis et practicis adeo negligitur.

Miror solummodo, factum quomodo fuerit, vt iidem, qui effectum calidi et frigidi, humidi et sicci in doctrina pathologica amplissime edocent, et edocti fuerant, ipsissimi ii negligant doctrinam hanc practice ad statum variium aegrorum adplicare, neque adtendant frigus glaciale hyemis cum reliquis tunc obuenientibus occasionibus coniunctum alium longe statum solidorum et fluidorum inducere debere, quam calorem ardentem syrii, indeque morbos sub illo tempore obuenientes natura sua differre debere quam longissime a morbis aestiuis.

Datur ergo reuera perpetuus aliquis morborum epidemicorum circuitus, quorum tamen ordo, proportio, duratio ac facies externa pro ratione diuersarum circumstantiarum mirifice variat, indeque eos, qui externis solum inhaerent, essentiam vero negligunt, facillime fallat,

lat, vnde tot historiae nouorum morborum.

Euidens quoque ex praxi sacræ antiquitatis, et hodierna est, humorum illorum quatuor ab Hyppocrate ita dictorum dominium figmentum non esse, sed corollarium ex ipsis infinitis obseruationibus et sano iudicio desumtum, firmum et practicum; eumque medicum, qui ad haec adtenderit, facilius morborum forma sua intricatissimorum curationem inuenturum, quam alium haec negligentem, morborum etiam simplicium. In demonstrationem huius rei ad praxin me prouoco, et aduersarios ad id solum adtentos esse velim, ab omni aeuo hodiedum vsque medicos, diuersissima contra morbos creditos eosdem, vsos fuisse medella, hos et illos de felicitate suae methodi gloriari, testesque optati euentus producere, quod vtique impossibile fuisset, si illi et hi morbos natura sua eosdem tractandos habuissent. Prouti ergo methodus stricte dicta antiphlogistica e contrario obposita est methodo antisepticae ac sudoriferae ac catharcticae, ita et morbi illi, qui V. Sbus et emollientibus curabantur, debuerant e contrario obpositi esse illis, qui emeticis, antisepticis vel stimulantibus sanabantur, vel fides historica authoribus omnibus, vel efficacia remediis his nostris principibus negari omnimode deberet, quod binum vtique ab homine sanae mentis tentabitur nunquam.

Sed natura ac essentia sua contrarii sibi vtut sint hi morbi, non impedit id, ne tamen coniungi

coniungi bini aut plures ſimul, et ſemel in eodem ſubiecto poſſint, vnde hic morbus compoſitus de vno et altero participet, quod neceſſario oritur, ſi v. g. diſpoſitioni morboſae, bilioſae accedat cauſſa valida humorum diatheſin inflammatoriam producens, v. g. gelu ſtringens, vel viciſſim in corpore plethorico cauſſae aliae corruptionem variam bilis efficiant, vnde in ambobus caſibus erit morbus miſtus ex inflammatorio et bilioſo; vel calor, humores et ſolida exurens teneat homines lenta pituita turgentes, nonne mouebitur inde lege phyſica pituita circulare neſcia, indeque obſtructiones inflammatoriae orientur participantes ſemper et de pituitae indole, et de acriore facta per exuſtionem bile, quae miſcela cum ex cauſſis infinitis poſſit variare proportione et gradu fere in infinitum, alteram praebet rationem, cur morbus morbo aequalis non ſit, et cur adeo ſaepe de morbis nouis conquerantur medici.

Sunt adhuc practicorum alii, qui ſimplices illas morborum epidemicorum differentias non admittunt ſolum, ſed et obſeruationibus propriis confirmant, negant autem compoſitiones horum morborum inter ſe, hos quidem ex mox dictis, et ex ordine illo naturae vniuerſali per gradus infinite paruos de re ad rem aſcendentis ex prioribus conuincere iam poſſem, per inductionem probans, quod quam rara adpareant in hominibus temperamenta ſimplicia, ſed vbiuis omnium hominum temperamenta paſſim ſint compoſita, ita et morbos raro ſimplices eſſe

poſſe,

poſſe, ſed plerumque compoſitos eſſe debere, ſed efficacius illos propriis ſuis armis impetam, quid enim, ſi iam in febre bilioſa venam ſecant, et reſecant, iam in febre bilioſa eandem ſecari vetant, aliud et ipſi innuunt, niſi ibi vnacum diatheſi bilioſa ſimul coniunctam fuiſſe eum ſtatum fluidorum et ſolidorum, qui V. S. requiſiuerat, nempe ſtatum inflammatorium, in ſecundo autem caſu bilioſam febrem ſolam fuiſſe; quidſi adhuc per illam V. S. ſanguinem extraxerint cruſta lardacea fimbroſa praeditum? ſi dein emetica aut catarctica multam bilem exturbantia ſubiungunt? agunt vtique tunc ipſi, vti in compoſita tali febre agi debet, vtut compoſitionem ipſam negent.

Metuo fore, qui authoritatem egregii Haenii mihi opponant, vtpote, qui febrem nullam praeter inflammatoriam, et nonnunquam putridam obſeruauerat, admiſerat; huic enim dicam, nullibi forſan elegantiorem deſcriptionem febris pituitoſae et bilioſae inueniri, quam in fidiſſimi huius obſeruatoris diariis, qui ſcyllam Viennenſium practicorum euitare volens, incidit in charybdim, Viennenſes enim, vti Haenius recenſet, paſſim omnibus febribus emetica ac purgantia opponebant, vbiuis ſaburram primarum viarum ſuſpicati, et Haenius hunc abuſum remediorum merito reprobans, nullibi fere hanc ſaburram exiſtere defendit.

Ne autem iniurius contra egregium virum videar, ex propriis ſuis codicibus inter plures

caſus aliquos depromam, efata mea comprobantes.

Quis enim non facile in caſu primo capitis primi tomi XIV. inter inprouiſa relato videt, morbum minime inflammatorium ſimplicem dici debuiſſe, ſed et ſimul biliofum? ſi enim ortum mali cum dolore capitis diſſilientis, ſi progreſſum mali cum dolore graui praecordiorum ſeu epigaſtrii, cum vomitu frequenti, aluoque tandem aeruginoſa, ſi exitum morbi ſub quatuor largis V. Sbus, remediisque oleoſis, ac emollientibus in mortem, ſi viſam in cadauere pſeudomembranam ſerumque copioſum effuſum, ſi gangraenam et inflammationem ventriculi, et liuens circa veſiculam felleam hepar et inflammatiſſimum praeſertim circa veſicam felleam peritonaeum conſideres, clare natura mali patebit, patulumque fit, tot loco V. S. emeticum vnum, alterumue felicius egiſſe.

Sed in ſequentibus caſibus euidentius id adhuc fiet, quia ſolertiſſimus cadauerum ſcrutator in his cauum quoque inteſtinorum inueſtigauerat.

In eodem tomo, eodem capite inter improuiſa refert caſum, vbi iuuenis 18 annorum alias verminoſus, Iunio menſe febre corripitur, cum dolore totius dextri lateris et ventris vniuerſi, noctibus inſomnibus, diarrhaea cum frequentius prodeuntibus lumbricis, dyſpnaea maxima, vrina continuo ſedimentoſa, et qui poſt 6 V. Snes optime habere viſus, inopinatim ſub vociferatione continua, pupillarum, anique dilatatione ſumma,

ſumma, et vomitu frequenti moriebatur. In cadauere corpus delicti facile inueniebatur, etenim colon adcaecum vsque plenum flaua ac pultem referente materie fuit. Ileum inteſtinum a valuula ſurſum ſesqui ulnae longitudine repletum erat, pultiformi ſtercore lateribus per ambitum adhaerente, pluresque inflammatae in illo loco plagae, et in ilei plagis quatuor, vermes numero ſex.

An vermes, an potius ſaburra viſcida inteſtinorum cauſſa tanti mali? et num 6 adhuc aliis V. Sbus inflammatoria ea diatheſis ſopiri potuiſſet, quae continuo a ſtimulo ſaburrae denouo accendebatur? an nomen inflammatorii meretur hic morbus, qui manifeſte ſaburroſus ſolis emeticis et frequentius repetitis catharcticis cedere potuiſſet? En adhuc ſimilem tertium et quartum caſum.

In rationis medendi continuatae tomo III. ſectione I. caſus primus narratur de foemina, quae vere an. 1774 a foetore cubilis, in quo domina ante decem dies febre petechiali mortua erat, horrore ſaepius redeunte, cum calore alternante, laſſitudine, cephalalgia, nauſea, ac deleto appetitu correpta fuit, quod illa increſcente per 22 dies morbo, nauſea, flatibus, borborygmisque enormibus, vomitu frequenti, glutinoſo, ſapore foetidiſſimo, faucibus muco putrido pleniſſimis, febreque valida ac quotidie exacerbata laborans, poſt 9 largas V. Snes, veſicantia, antiphlogiſtica, Cort. Peruvia. et rara et debilia purgantia placide exſpirauerit.

Cadauer monſtrauit inteſtinum ileum maculis multis nigris variegatum, plenumque materie faecali a ſuo in colon introitu, ad vlnae vsque longitudinem, flexus lienalis attingebat coſtam quintam a ſuperioribus numerando, amplumque valde ibidem erat, ac copioſas et duras faeces continuit.

Nullam cauſſam impeditae deglutitionis viderat obſeruator, fauces modo multus ſpiſſusque obſidebat mucus.

Sic morbus pituitoſus pro inflammatorio habitus, et tractatus indubitatam inducere debuit mortem.

Eodem loco caſus quintus eſt puellæ, quae vere quoque anni 1775 febre tali pituitoſa inflammatoria correpta, a V. S. ſemper peius, a ſpontaneo et nonnunquam per ſquillam et chermetem producto vomitu ſemper melius habuit, et tandem poſt vndecim largiores V. S. omnemque oleoſorum, mucilaginoſorum, anodynorum, pectoraliumque remediorum cateruam ſtertoroſa ſuffocata interiit.

Videmus ex his omnibus illuſtrem Haenium bene quoque febres pituitoſas, bilioſasque obſeruaſſe, ſed nimium ſuo ſyſtemati addictum, et nudam non vidiſſe veritatem, indeque eius authoritatem non contra, ſed pro differentibus eſſentialiter naturis febrium pugnare.

CAPVT

CAPVT II.

Constitutio anni 1780 biliosopituitosa finientis hyemis et vniuersi veris.

NOVEMBER 1779.

Mensis hic flante Euro principium sumsit nubila tempestate, coeloque obducto; per vniuersum tamen mensem flatus habebantur Austrini tepidique.

Die 6ta pluuiae cum nebulis alternabant, aëre, vt plurimum pacato.

Die 15ta niues cadentes, et pluuiae copiosae mistae habebantur, ab eaque die, aëre pacato coelum obductum, nubibusque deturpatum conspiciebatur, donec 22da die mensis niues ingruentes cum pluuia cumque nebulis vertentes eundem finirent.

Die 1ma Nouembris vesperi altissima Barometri statio fuit . . 27 poll. 7 lin. 5 cent.

Die 26ta vesperi maxima eiusdem depressio . . . . 26 poll. 8 lin. 8 cent.
media altitudo . . 27 poll. 2 lin. 10 cent.

Die 7ma mane calor maximus habebatur . . . . + 10° . 0'

Die 25ta eiusdem minimus in 0.
medius caloris gradus erat . . + 5° . 50'.

DECEMBER.

Menſis hic auſtro flante, pluuiisque cadentibus exorſus, coelo obducto, nubilaque tempeſtate ad 28vam menſis huius continuabat, ubi niues tandemque pluuiae decidebant, gelu non exiguum noctu ad diem vsque ſequentem continuans flante Euro habebatur.

Die 10ma coelum habebatur obductum, nubilum, nebulisque refertum, ſuccedente menſis 21ma imbre et niuibus per triduum decidentibus.

Ad finem menſis coelum ſerenum, aër pacatus, geluque notabile.

Die 30. Decembris mane altiſſimus erat mercurius in barometro 27 poll. 10 lin. 4 cent.

Die 22da mane idem erat infimus . . . . . 26 poll. 6 lin.

medius erat . . . 27 poll. 2 lin. 20 cent.

2da die menſis veſperi calor maximus habebatur . . . . + 10° . 0′

minimus . . . . — 2° . 4′

medius . . . . . + 4° . 2′.

IANVARIVS 1780.

Annus hic gelu notabili, coelo ſereno, et aëre pacato exorſus, mox 3tia diebusque ſequentibus flante auſtro, niuibus raris per interualla cadentibus deturpatus, frigore omnino remittente.

Die

Die 8ua Ianuarii regnante Euro nebulae non magnae, ſequentibus tamen diebus intenſiores, mane et veſpere redeuntes cum frigore ſatis intenſo habebantur. Fluuii congelatio remittebat 17. 18. 19, cum nebulis potiſſimum deciduis omni die redeuntibus, frigore dein aucto, coeloque obducto.

26ta frigore miteſcente, niues copioſae deciduae, continuaeque, flantibus Euro, Zephyroque menſem finiebant.

Die 1ma Ianuar. veſperi maxima Barom. altitudo fuit . . . 27 poll. 8 lin. 8 cent.
Die 18. mane minima 26 poll. 7 lin.
media vero . . . . 27 poll. 1 lin. 90 cent.
Die 19. veſp. calor maximus + 4° . 0′
Die 15. mane minimus — 15° . 4′
medius . . . . — 5 . 70′.

F E B R V A R I V S.

Primum menſis dimidium coelo potiſſimum obducto, pacatoque aëre gaudebat ac frigore ſatis intenſo, ſi diem 7. 8. 9. 10. 11. exceperis, vbi tellus iam ſub aëre pacato, iam flante Aquilone nebulis craſſis, denſisque inuoluta erat.

Die 15ta ſerenúm erat coelum, mox tamen 21ma niuibus ſuccedentibus copioſis, nebulis denſis, nubibusque reliquus menſis alternabat.

Die 27ma niues habebantur continuae, mox in pluuias fatiſcentes, flante Zephyro, quo vehe-

vehementiore facto niues cadebant copiosissimae, frigus intendebatur magnopere, glaciesque multa conspiciebatur.

Die 29na coelo nubibus deturpato successere pluuia continua, flante Zephyro, cum tepore.

Die Februarii 10ma mane altitudo Barom. summa erat . . . 27 poll. 10 lin. 5 cent.
26. die minima 26 poll. 10 lin. 5 cent.
media . 27 poll. 4 lin. 50 cent.
Die 29. vesp. calor maximus + 4°. 5′
Die 1. minimus obseruabatur — 16°. 2′
medius . . . . . — 7°. 80.

MARTIVS.

Primis diebus pluuiae copiosae, quibus vltimi Februarii dies desinebant, continuauere, coelum nubibus deturpatum conspiciebatur, flatibus Zephyri persistentibus.

Diem 8vam et sequentes aura serena, puraque commendauit, flantibus Aquilone et Austro.

Die 15ta nebulae cadebant densissimae, quae continuae, cum pluuiis alternantes, coelum nubibus obducebant; vix aliquot sereni dies habebantur.

Die 24ta vltimo niues cecidere copiosae et continuae, praegresso imbre et pluuiis copiosis, frigus intensum, aquae glacie tectae obseruabantur. Vltimi mensis dies calore aucto, nebulis nubibusque coelum obuelabant,

succedente

ſuccedente 31ma menſis eiusdem die pluuia placida ac denſa, ſpirante Auſtro.

Die 11ma Martii mane Baromet. maxima altitudo fuit . . 27 poll. 10 lin.

Die 16 veſperi minima eiusdem fuit altitudo . . . . . . 27 poll. 1 lin. 5 cent.
media . . . . . 27 poll. 5 lin. 75 cent.

Die 30ma veſperi calor habebatur maximus . . . . + 15° . 8′

Die 25. mane minimus — 2° . 0′
medius erat . . + 6° . 90′.

APRILIS.

Coelum ſub menſis initio obductum nubibus, ſpirante Zephyro habebatur. Pluuiae nocturnae frequentes.

Die 6ta coelum ſerenum, pruina plantis animalibusque infenſa, aër pacatus, abque ea die aura ſerena vsque dum 14ta placide ac denſe plueret; hinc coelum obuelari, tellusque pluuiis inundari coepit diutius.

Die 25ta obduci denuo coepit coelum, ante aliquot dies ſudum; ventus ſpirabat vehemens imbre ſubſecuto et grandine, flante Zephyro.

Vltimi menſis dies calore increſcente, coelo obducto pacatoque tranſigebantur.

Die 22da mane mercurius altiſſimus . . . . 27 poll. 6 lin. 2 cent.
Die 4ta infimus 26 poll. 8 lin.
medius 27 poll. 1 lin. 10 cent.

Die

Die 30ma vesperi calor maximus
. . . . + 16° . 3′
Die 8ua minimus . . . — 2 . 5′
medius . . . + 6 . 90′.

Caussas, cur generatim omni tempestate morbos pituitosos frequentiores longe hic Pragae quam Viennae abseruarim, superius iam recensui, quae autem fuerit ratio, cur sub frigore brumali totius Ianuarii et Februarii febres huius indolis lentae aut simplices aut bile mistae obtigerint, facile ex temporum constitutione deriuari poterit, autumnus enim finiens, et incipiens hyems anni 1779 madore, et tepore suo adeo bilem ab aestate praegressa paratam non correxerant, vt potius laxatis nimium solidis, euacuationeque cutanea subpressa, eam fouerint, et in morbum complicatum ex bile et pituita mutauerint.

In recensenda historia morbi obseruati longus ne sim, vetat iam dudum cognita eruditis huius mali facies; sed quid sub morbo pituitoso aut bilioso intelligam, breuibus declarandum venit, cum nondum omnibus eadem de his morbis sit mens.

Axioma mihi est pathologicum, morbos eos modificatione seu forma tantum, non re diuersos esse, qui eandem sibi requirunt medellam, diuersos econtra essentialiter eos esse, quibus contraria necesse fuerit medicatio. Non id ita intelligendum est, vt morbi, quibus eadem remedia opitulentur, etiam iidem esse debeant,

omnis

omnis alias morbus, qui ☿° curatur, venereus, omnis, qui cortice fugatur, intermittens eſſe deberet, ſed ſermo hic eſt de medella non de remedio, quae medella iisdem remediis ſaepe diuerſa obtinetur, ſic ☿° vti poſſumus, qua remedio ſoluente, qua euacuante, qua ſpecifico antiuenereo &c. Hanc iuxta regulam non omnis humorum gaſtricorum corruptio mihi ſub nomine morbi bilioſi venire poterit, ſed, quia lentis viſcidisque his ſoluentia ac incidentia acria, tenuibus autem acribusque diluentia ac ſaponacea, blanda, acida opponere, ac in illis quam diutiſſime ſoluentibus et euacuantibus, in his citius roborantibus mederi debeam, merito inter ſaburram viſcidam, lentam, pituitoſam, alteramque tenuem, mobilem, acrem, bilioſam differentiam facio eſſentialem, quam et ipſa inter hos morbos facit natura; initium enim progreſſus et perſaepe etiam finis horum binorum morborum ſibi inuicem ſunt plane diſſimiles.

Dantur quidem perſaepe caſus compoſiti, vbi et acrimonia bilioſa, et viſciditas pituitoſa corpus obſident, ſed inde magis natura horum binorum diuerſa patet, nam ſimilia ſibi coniuncta nil niſi quantitatem, non rem mutant, in tali autem complicatione rem ipſam mutatam eſſe docet mutata tunc iterum medella, et de vna et de altera methodo participans.

Epidemia noſtra hyemalis fuit reipſa talis ex bile et pituita complicatio, vti docuit horroris diuturnitas et frequentia, caloris et rubo-

ris

ris vaga inconſtantia, exacerbatio ſymptomaton nocturna, lingua flaua, aut rubra ſed praeglabra ſimul, longitudo demum morbi diarrhaea aut vomitu finientis.

Exemplum tum noſtrae methodi tum ipſius morbi ſequens dabit caſus. Delatus ad nos fuit 22da Februarii pannorum fabricator 26 annorum ac neomaritus, qui poſt iram vehementiorem horrore longo et per triduum inter calores frequentiſſime repetente correptus fuit; anorexia praeterea, ore albo mucoſo, ſapore immutato cum morſu ventriculi aderat, et caloris, ſitis et cephalalgiae quotidiana nocturna exacerbatio. Ob pulſum cum robore durum V. S. vnc. viij. celebrauimus, ſanguinemque inuenimus naturalem, dabatur dein miſtura ex cremor. tart. arcano duplicato et aqua ea doſi, vt intra 24 horas ãã dra. jſsl. horum ſalium abſumeretur, multusque ſimul potus cum aceto et melle paratus. Die ſexta morbi dolor ventriculi auctus, nauſea omnis adſumendi, aluus terna liquida, et tuſſis aliqua vomituritionis cum motu, emetico iam locum eſſe docuerunt, a quo vomuit copioſiſſima, viſcidiſſima flaua, amara. Non id tamen inde ſequebatur leuaminis, quod in aliis ſaepe aegris obſeruauimus, ſed nox exacerbatione priſtina foedabatur, et vtut praeter priorem miſt. ſalinam adhuc vteretur tamarindorum decocto, febris non ſolum pergebat eadem, ſed 7ma die maculae petechiales, 9na dolor faucium cum raucedine, aluusque tenesmoidea parca, ſuſurrus aurium,

12ma ſubſultus tendinum accedebant; data tunc quotidie aqua laxatiua vien. fuit ſalis mirabilis aliquot drach. actuata, vnde per triduum ſubſequens copia ingens foecum viſcoſiſſimarum, foecibus cereuiſiae ſimilium educta fuit cum inſigni leuamine tum febris, tum doloris capitis, tum ſubſultuum tendinum, qui tunc ſeſe ſolum adhuc ſub exacerbato calore nocturno manifeſtarunt. Ob tuſſim cum ſputis parcis ac tenaciſſimis coniunctam, febrimque nondum omnem euanidam, datum ſerum lactis paratum cum aceto antiſeptico et oxymele ſquillitico, vnde ſputis facilioribus et largioribus, ſudore quotidiano nocturno iudicatus, 19na morbi die ſanus abiuit.

Me timidiore medella morbum huius hominis prolongaſſe, conceſſero facile, metus enim latentis, in homine iuueni ſanguineo, pulſumque durum habente, inflammationis me ſub frigore brumali tunc a pluribus ſeptimanis obtinente, ab actuoſiore et frequentiore euacuante deterruit, quod probabilius die octaua morbi repetitum, plurimam partem mali abſtuliſſet, et morbum multum abbreuiaſſet.

Mirum certo eſt, quomodo blandus caeterum humor mucus et gluten tantum exſerat ſtimulum, vt non ſolum varia ſymptomata circa primas vias, circa neruos, ſed etiam circa actiones vitales producere valeat; ſed ceſſabit mirari, qui naturam animalem nonnil propius conſiderat, videt enim ille, non ſolum illud qua nociuum agere ſtimulum, quod

ſtricto

ſtricto in ſenſu acris nomen meretur, ſed ſufficere, vt humor aliquis in ſe blandiſſimus ad partem aliquam ſenſilem, cuius incola naturaliter non eſt, deponatur, vt inde omnes proueniant effectus ſtimuli acerrimi, teſtibus innumeris obſeruationibus; ſed etiam humor parti alicui inquilinus aut copia excedens, aut quocunque modo a naturali ſua conſtitutione alienatus, vtut ſenſibus noſtris acer non ſit, acrimoniae effectus in neruos et fibras vitales exſerere valet, teſte fletu, teſte diabete, quibus tantum copia humorum oculo, et viis vropoeticis inquilinorum augetur, et copia hac aucta neceſſario acrimonia intrinſeca minuitur, et tamen pruritus ruborque oculorum, ac ſtrangurioſus mictus morboſum his partibus ſtimulum adplicari docet; blandus ergo in ſe mucus ſola copia in primis et ſecundis viis peccans febri mouendae par eſt, idque eo magis, ſi mucus hic a ſtatu ſuo naturali ſimul deflexerit, vti id ingratus eiusdem vomitu eiecti odor nonnunquam factum fuiſſe docet. Summe huius rei incredulum, quales plures noſco, ſequens potuiſſet conuincere caſus: vocabatur amicus mihi collega ad foeminam iuuenem, quae, neſcio quam ob cauſſam, plures de die drachmas gummi arabici per longius tempus aſſumſerat, et quae non ſolum faſtidio, pondere ventriculi, leuibus lipothymiis, ſed et dolore vago totius corporis, ſpasmis hyſtericis, febre demum ipſa adficiebatur, donec viſcidiſſimum gluten per anum et os copioſis euacuantibus exturbatum fuerit. Sunt

Sunt tamen plures adhuc practici, qui audito nomine febris pituitoſae de nouitate clamant, et ſunt tamen ii ipſiſſimi, qui peripneumoniam pituitoſam, ſeu notham dictam; qui apoplexiam pituitoſam agnoſcunt, hoc eſt, negant genus, conceſſis tamen ſpeciebus genus illud formantibus.

Frequentia magna ſimilium pituitoſorum morborum tunc temporis vniuerſam fere tenuit vrbem, qui morbi plerisque putridi audiebant, cortice autem et acidis mineralibus peiorabantur inſigniter, euacuantibus autem egregie leuabantur.

Exempla horum morborum copioſiſſima tunc habui in orphanotropio noſtro, vbi nempe 45 infantes, et ipſe illorum paedagogus hac febre laborabant.

Pauciſſimis venam ſecui, omnibus emeticum, nonnullis etiam ternum exhibui, interpolato decocto taraxaci cum ſale ammoniaco, rariſſime veſicante ob ſoporem aut rheuma aliquod indigui, amarisque ſtomachicis medellam clauſi, eo euentu, vt ex his 46 aegris nullus deſideraretur.

Cur domus haec tot aegris fuerit infamis, ratio erat, quod pro tot infantibus anguſtiſſima domus in regione profundiſſima et ſpurciſſima vrbis ſita fuerit, infantes largiter cibati nullum exercuerint motum, ſicque et ſaburram crudam, viſcidamque, et laxitatem inertem ſolidorum contraxerint. Factum inde etiam, vt benefactores huius domus hocce periculo territi iam

ſerio

ſerio de mutanda domo cogitarent, cui demum proſpexit immortalis ac benignitate ſuperos aequans piiſſimae memoriae Imperatrix Maria Thereſia, latiſſimam, vaſtiſſimo horto iunctam et optime ſituatam orphanis donans domum.

Quantum imperii autem dominans epidemica conſtitutio in quemcunque obuium haberet morbum, ſequenti in occaſione pulchre vidimus.

Puer 13 annorum optime valens, puerili impetu per glaciatam Moldauam gliſcens, maxima vi in fruſtum ligni regione hypochondriaca dextra irruit, vnde validiſſimum ob dolorem concidit, aqua frigida autem perfuſus ad ſe rediens, domum ducebatur. Ibi ſine remedio, ſi vnctionem excipias, biduum in lecto conſumpſit. 22da Februarii in noſocomium ſuſceptus fuit; doluit tunc non ſolum in loco contuſionis, ſed etiam per vniuerſum id latus thoracis; nil autem laeſi aut contuſi inuenitur, tuſſit ſicce, violente, frequenter cum concuſſu fere conuulſiuo totius corporis ob doloris in tuſſi ferociam, reſpiratio ipſa anheloſa, valdeque dolens, pulſus celer, fortis, durus, lingua parum alba, aſpera, facies et reliquum corpus ictericum, oculi tamen puri. Secui venam ter, ſanguis primae V. S. naturalis fere, binarum alterarum ſine cruſta ſolidiſſimus, duriſſimus; adhibui fomenta, clysmata, miſturas, potumque emollientiſſima nullo cum leuamine: tandem 25ta ob dolorem, tuſſisque quoti-

dianam

dianam nocturnam ferociam ad conuulſiones vsque tendentem, clyſmatibus emollientibus addebatur gra. i. opii, vnde et dolores et tuſſis egregie moderabantur, vnde etiam clysma tale mane et veſperi iniiciebatur; remiſerunt calor, dolor, tuſſis, et pulſuum durities, ſed nondum penitus ceſſarunt; ſed 28va poſt ſomnum pacatum, ſponte ter vomuit aeruginoſa viſcidiſſima, indeque et dolor et tuſſis omnino euanuit, et ipſe etiam ictериticus color.

Inter hos, et plures alios aegros maxime conſtantia obſeruaui ſequentia ſymptomata, horrorem grauem, per plures dies pluribus vicibus repetentem ita, vt primo integro fere triduo plus friguiſſe quam caluiſſe ſeſe dicant, dolorem grauatiuum capitis, et de quo maxime conqueruntur, pectoris, dumque locum indicare dolentem debent, manifeſte ventriculum deſignant, qui etiam, vt plurimum tumet, et ad attactum dolet, exacerbationes veſpertinas omnes habuerunt, varias, non ſemper tamen cum horrore incipientes, plurimi de ore paſtaceo, pauci de amaritie conquerebantur, linguaeque omnium fuerunt humidae, plus minus viſcoſae glabrae, iam albae, iam rubrae, rariſſimae flauae, pulſuum frequentia ingens emetico ſaepe miraculoſe ad ſanorum normam redigebatur, et longiſſimus omnium morbus ad 24tum diem vsque prolongabatur.

Non abs re erit caſum hic aliquem adferre, qui nociuum hoc in morbo opii vſum, quod ob tuſſim ferocem noctesque vigiles non-

nunquam adhibetur, clariſſime doceat. Foemina 24 annorum, duarum prolium mater, a marito fluore virulento donata, moerebat triſtem ſuum ſtatum; acceſſit filii vnici et amatiſſimi morbus grauis, vnde moerori ſuo, et ſollicitudini maternae ferendis impar, aliquot iam diebus difficulter membra ſua protrahens, tandem ſimilibus per triduum repetentibus corripitur horroribus; ſuaſu chyrurgi, qui fluori albo medebatur, ſumſit purgans, a quo decies et vltra purgata, nil aliud ſenſit emolumenti, quam vt calores iam nunc continuo, maxime autem noctu furerent, fluxusque albus vna cum tunc inſtantibus menſibus ſubſiſteret, et maculae petechiales vniuerſum obſererent corpus. Vocatus ego, exhibitis ſoluentibus adtenuantibusque do emeticum, quod viſcidiſſimam ac amariſſimam eduxit ſaburram, tanto cum leuamine, vt noctu exacerbatio longe minor eſſet, febrisque vniuerſa intenſe remitteret, vnde decoct. tamarindorum cum ſale medio ſubiungebatur; his ſic ſtantibus 9na morbi die mane accedenti dicitur, aegram hac nocte octo horis perbelle dormiuiſſe, ſudaſſe, et ſepties vomuiſſe aeruginoſa, dormire eandem nunc iterum; video et ipſe dormientem placide. Veſperi ad aegram redeunti, obuiat mihi ſeniculus, aegrae pater, faſtuoſeque gloriatur, ipſum, non me filiam ſuam curaſſe, idque pillulis ſibi uſitatis, quae a circumforaneo aliquo hic venduntur. Sub his ad aegram aduenimus, ſtupemusque illam delirantem, valde febrientem, ac ſubſultibus tendinum laborantem;

hisque

hisque omnibus continuantibus et auctis 15ta morbi die exſpirauit.

Conſtat, pillulas has opio diuites eſſe adeo, vt in vna pillula gra. i. eius medicamenti ſit, exhibuit autem filiae, paterno amore exitialis ſenex pillulas duas die octaua morbi ad noctem.

Frequens in his morbis ſymptoma erat dolor pleuriticus, ſed in mollibus hypochondriis ſitus et attactum non ferens, quique ſaepe ſolis emeticis, nonnunquam his non, certiſſime tunc veſicanti ad locum adhibito ceſſit.

In nullo orphanorum exanthema prorupit, in pluribus autem noſocomii aegris id accidit, ratio huius eſt, quod illis illico ab initio aptam adhibuerim medellam, his autem ante acceſſum in noſocomium aut vena aliquoties ſecta aut purgans aut ſudoriferum datum, aut morbus per plures dies neglectus fuerit.

CAPVT III.

Constitutio aestatis 1780.

MAIVS.

Dies 2da Maii fulgure, crebrisque tonitribus, non tamen fortibus inhorruit, pacato aëre; hinc vsque ad 12mam vix vlla dies serena habebatur, sed omnes nubibus, pluuiisque deturpatae, flatibus austrinis calidis praeditae erant; immo 6ta imbres, grandoque notabatur sat violenti.

12ma die tonitrua fortia, fulgura frequentia accessere subito, ab eo pluuiae copiosae vix vna alteraue die remittentes, spirantibus continuo Austro aut Borea.

29na die coelum serenum, calor auctior, continui flatus austrini, donec 31ma fulgur tonitruque imminerent cum pluuia.

Die 4ta Mercurius supremus mane erat
. . . . 27 poll. 10 lin. 5 cent.
Die 15ta mane infimus
. . . . 27 poll. 2 lin.
medius . 27 poll. 6 lin. 25 cent.
Die 31. calor maxim. vesp. + 23° . 2'
Die 22da mane . . . + 4° . 5'
medius. . . . . + 13° . 80'.

IVNIVS.

IVNIVS.

Primi dies aeſtuoſo coelo, flatibusque Auſtrinis transibant.

Die 3tia Iunii tonitru cum imbre ſuccedente. Ab ea die vsque ad 17mam coelum obductum ſemper mane, et nebulis obuelatum copioſis, poſt prandium iisdem abactis ſerenum tempus fiebat.

18ua et ſequentibus diebus binis ſerena calore multum aucto aura fuit.

Reliquis menſis diebus ſub flatibus Zephyrinis nubes ſolem nobis eripientes, aeſtumque multum minuentes, pluuiaeque copioſae habebantur.

Die 29na mane altiſſimus Mercurius . . . . 27 poll. 8 lin.
Die 6ta mane infimus 27 poll. 4 lin.
medius . . . 27 poll. 6 lin.
Die 3tia veſperi calor maximus . . . . + 24°. 0′
Die 8ua mane minimus + 8°. 6′
medius . . . . + 16°. 30′.

IVLIVS.

Initium finisque menſis huius diebus amoenis, coeloque ſudo ac pacato, aeſtu praefocante abſoluebatur. In reliqua menſis parte calores ſatis intenſi, pluuiae copioſae, imbres, tonitruaque alternabant, ſpirante potiſſimum Zephyro et Auſtro praecalidis.

Die

Die 29na mane maxima Mercurii altitudo . . . . 27 poll. 8 lin.

Die 16ta mane maxima eiusdem depresſio . . . . 27 poll. 4 lin.

media . . . 27 poll. 6 lin.

Die 23tia veſperi calor maximus

. . . . + 24° . 0′

Die 5ta mane minimus + 7° . 5′

medius . . . . + 15° . 72′.

AVGVSTVS.

Hoc etiam menſe tempeſtas variabat pluuiis inopinatim et crebro et denſe cadentibus. Fulgura, tonitruaque 17 et 7. terribilia. Imbres notabiles 7. 15. ſpirante vt plurimum Borea forti. Primi vltimique dies ſicciores, coelo pacato, auraque ſerena praediti; aeſtus potiſſimum praefocantes.

Die 30ma veſperi Mercurius altiſſimus

. . . . 27 poll. 9 lin.

Die 20ma mane infimus

. . . . 27 poll. 3 lin. 5 cent.

medius . 27 poll. 6 lin. 25 cent.

Diebus 7. 13. calor maximus veſperi

. . . . . . + 22° . 0′

Die 22da minimus . + 9° . 2′

medius . + 15° . 6′.

Prioris conſtitutionis indoles talis perdurauit ad finientem Maium vsque, vbi nos excipiendis numeroſis morbis, bilioſis dyſentericis praeſertim

praesertim parabamus, sed en quam decepti. Maius enim et Iunius et Iulius morbis inflammatoriis quam frequentissimis foedabantur, habebant tamen et ii mixtum semper aut biliosi quid, aut pituitosi; casus aliquot naturam epidemiae optime iterum declarabunt.

23tia Iunii suscepimus iuuenem studiosum, qui saepius iratus, 19na huius mensis horrore et calore intenso cum ardore tum capitis tum pectoris tum praecordiorum correptus fuit, noctu delirauit, mane 20. calor minor erat, et puluueres salinos sumsit, a quibus frequenter purgatus nocturnos iterum calores et phantasmata expertus fuit.

21ma bis vena secta fuit sanguine lardaceo, diarrhaea continuauit cum tenesmo, nox eadem.

23tia die inueni pulsum fortem durum, respirationem densam, calorem vrentem, sitim ingentem, adpetitum sat bonum, saporem prauum nullum, linguam albidam humidam, aluumque nonies fluxilem flauam. Venam secui, dedique misturam et decoctum emolliens cum nitro. 24ta omnia eadem, si leuem dolorem lateris, tussinque exiguam cum sputis paucis flauescentibus excipias. 25ta pulsus non conueniens respirio, quod rarius et maius obseruatur, adpetit, nullibi dolet, sitit, aluum septies habuit, vrina rubra cum enaeoremate disperso, noctu tussis cum dolore sterni et sputis sanguine striatis, somnus interruptus inquietus. 26ta pulsus minus celer, respiratio fere

naturalis,

naturalis, lingua humida perparum alba, adpetitus bonus, ſapor naturalis, ſitis mediocris, vrina ſubturbida, aluus terna liquida ſubfuſca, tuſſis cum ſputis coctioribus, ſudor leuis, ſed facies et oculi mirum mutati, confuſi et alienati; ſudauit circa meridiem bihorio largiſſime, poſtque hos ſudores furibundus adeo, vt viniculis coërceri debuerit, reddebatur. Hora 5ta veſpertina iam inuenio quietum iterum, ſed ad interrogata nil reſpondentem, oculis fixis attoniti faciem habentem, pulſum fortem vibrantem durum aequalem, reſpirationem magnam et raram. Secui venam illico, ſanguisque V. S. ſine cruſta phlogiſtica, tenaciſſimam tamen formauit placentam, epiſpaſtica ſuris, plantisque pedum adplico, et acetum frigidum capiti. Nil autem adſumenti nil medicamenti praeberi potuit, vtut ſaepius exclamaret, ſitio. Vrina ſub illo ſudore miſſa, fuit aquoſa pallida. Veſperae 8uo eundem inuenio, ſed facie flammantem ac oculis ſplendentem, repeto V. S. vnc. xij. ſanguisque lardaceus extrahitur cum ſero virideſcente, pulſu et caeteris manentibus iisdem, vnde iubeo, vt, ſi haec ad 10mam nocturnam perdurarent, V. S. tertia ad vnc. x. fieret, quod etiam factum fuit.

27ma ſanguinem tertiae V. S. minus lardaceum video, audioque aegrum non quidem dormiuiſſe, ſed placide deliraſſe, ſeſeque aluo et vrina conſpurcaſſe, pulſus et calor et rubor plurimum remiſerant a furore ſuo, reſpiratio aeque tarda ac rara, ad interrogata reſpondit,

ſed

ſed inconcinne, oblata ſumit, tuſſitque vomiturorum ad inſtar, labiumque inferius tremit; do illico gra. x. crem. tart. emet. vnc. v. aquae ſoluta, vt in binis vicibus aſſumeretur interpolato trihorio; abſumta tota doſi, ſexies vomuit aeruginoſa, viſcidiſſima, ſimiliaque deiecit. Hora 5ta veſperi ad omnia aptius reſpondet, pulſus et calor remittunt, ſubdelirat tamen adhuc: miſturae ergo noſtrae ſalinae conſuetae adhuc drach. ij. crem. tart. addo, ac pro potu decoct. tamarind. exhibeo.

28ua dormiuit placide ac quiete per horas ſex cum leuibus inſomniis, pulſus parum celer adhuc, calor et reſpiratio naturalis, nullibi dolet, ſed de ſola debilitate conquaeritur, aluus bina, tenuis flaua, vrina pauca oroboidea, tuſſis cum ſputis paucis ſpumoſis croceis.

29na noctu delirauit, lectum conſpurcauit, mane pulſus et calor naturalis, reſpiratio celerior, lingua humida, cruſtoſa fuſca, ſputa eadem crocea, adpetitus bonus, aluus pultacea, praeſentiſſima mens.

30ma delira et inſomni nocte praegreſſa inuenio mane pulſum et reſpirium ſolito auctiora, linguam albo flauam, aluum quaternam viridem, tenuem, vrinam parcam rubram turbidam, ſputa parca alba, aegerque de vertigine conquaeritur, praeſcripſi emeticum, ſed cum ſeſe eſurire diceret, cuſtos emetici loco ius cum oryza exhibuit, vnde nox valde inquieta.

1ma Iulii mane ſumſit ſuum emeticum, a quo vomuit ter tenuia aeruginoſa, et ad prandium

dium bene adpetens, bihorio poſt iterum bis aeruginoſiſſima ſponte vomuit.

2da Iulii bene dormiuit, omniaque meliora; dabatur decoct. rad. Arnicae, ſicque viribus ſucceſſiue redeuntibus 14. Iulii ſanus abiuit.

Parallelae loco, vtut exitus inter ſeſe plurimum differant, ſequens ſit caſus: 14ta Maii ſtudioſus Theologiae moroſus et triſtis iam dudum ponderoſa ſua traxit membra, adpetitu deleto, ſomnoque inquieto: tandem diarrhaea corripitur, eaque valida per biduum, die tertia ob eam noſocomium intrat, ibi rheum toſtum recipit, et cum ei diarrhaea obaudire nollet, theriacam diateſſaron et Andromachi, indeque iam aluus nulla, ſed nocturnus econtra furor, de die iterum ceſſans; hoc in rerum ſtatu aegrum inuenio cum pulſu celeri, contracto, ſubduro, facie lurida, lingua ſicca fuſca, aduſta, ad nil apte reſpondentem; venam ſeco, ſanguinemque inuenio naturalem, exhibeoque miſturam ſalibus mediis foetam, decoct. tamarind. et clysma emolliens.

15ta Maii nox delira, mane omnia eadem cum faciei rubore, ſolutionem emeticam exhibeo, ſed non vomit, purgatus vigeſies viridia liuida, ſpumoſa, ſoporoſus iacet.

16ta Maii omnia peiora, ſubſultus tendinum, veſperi mors.

Cadauer exenteratum exhibuit vaſa encephali ſanguine, turgida, ſerumque non copioſum in ventriculis, inteſtina autem ſphacelata. Similitudinem et diſſimilitudinem horum binorum

morborum

morborum quis non videt? quis autem dixerit, cur in priore caſu grauius quoad omnia ſigna malum aptae medellae ceſſerit, in altero non? an acrimonia diarrhaeae cohibitae, et remedii inflammantis ſtimulus inteſtina inflammarunt? huius rei ſignum nullum aderat, quia aeger ad interrogata non reſpondit, ſicque quod ſaburram euacuare debuiſſet remedium, tarde nimis adhibitum, ſtimulum ſtimulo addendo inflammatas partes ſphacelauit? an alia methodo aeger ſaluari potuiſſet? Recordor ſimilis caſus, vbi iuuenis cohibita diarrhaeaællioſa per remedia cardiaca ſtimulantia in enteritidem inciderit, quae vtut ternis V. S., clysmatibus et decoctis emollientiſſimis leniterque eccoproticis a me, et amico collega tractabatur, aegrum tamen tertia a ſuppreſſa diarrhaea die oppreſſit. Si enim inteſtina eo vsque iam fuerint inflammata, vt remotum ſtimulum emetici nec ferant amplius, ſiderabantur ab euacuante remedio aeque, ac a ſaburra relicta, cumque autem ſaepe ſub prauiſſimis ſignis is gradus mali non adſit, qui euacuans non amplius ferat, quique autem a relicta ſaburra paullopoſt eo deduci poſſit, praeſtat vtique anceps experiri remedium, hoc enim in caſu exſpectando perdes aegros omnes, agendo ſaluabis ſaltem aliquos.

In pleniorem huius rei demonſtrationem, binos alios caſus parallelam aliqua ex parte exhibentes illico ſubnectam.

Dum 20. Iunii veſperi noſocomium adirem, inuenio puerum 8 annorum circiter, toto

corpore

corpore pallentem et tumentem ita, vt pulſum inuenire vix potueris, reſpirat ſtertoroſe, ad interrogata non reſpondet, linguam tamen humidam et albam monſtrat. Nullus adfuit, qui nobis quid minimum lucis potuiſſet de praegreſſis accendere, ita vt exſpectaturus, num forſan altero mane mater, quae illum ante portam noſocomii depoſuerat, redeat et ex illa ſaltem praegreſſa reſciremus, praeſcripſerim nil, niſi clysma ſalinum et miſturam ſalinam.

Noctu intenſe caluit, delirauit, aluumque viſcidiſſimam in lectum miſit.

21ma Iunii omnia fuere eodem in ſtatu, nec quisquam de ipſius ſtatu inſtructus venerat. Veſperae gr. vj. emet. tart. in vnc. iij. aquae ſoluta binis doſibus exhiberi iuſſi, datae fuerunt ambae doſes intra trihorium, nec vomuit adhucdum, vnde adhuc bina grana a vicino aegro vomente ſuperflua ingerebantur, inde tandem vomuerat ter viſcidiſſima, copioſa, ſimulque ſexies deiecerat: ea nocte non delirauit amplius, ſed per interualla dormiuit.

22da Iunii ſerena ac praeſens mens, pulſus ſenſiliores, tinct. rhei aquoſae additus fuit Sal. Amoni. Sic intra octiduum perfecte ſanus matri reddebatur. Mater quarta die primo rediens, faſſa fuit, ſe infantem certo moriturum credentem, tantum funeris expenſis parcendi gratia in noſocomium tuliſſe, indeque non rediiſſe, examinata mater de nulla rubedine aut ſcarlatina praegreſſa quid ſciuit, ſed infantem a binis ſeptimanis non adpetiiſſe, ſemper

veſperi

vesperi decubuisse, tandemque tumuisse narrabat.

1ma Augusti simili modo vesperi in lectorum morem vno inuenio virum circiter quadragenarium atrabiliarium, de quo nil aliud rescire potuerim, quam illum circa meridiem ab vxore adductum fuisse, illamque dixisse, me iam de omnibus esse instructum, sicque abiuisse; aegrum in lectum positum paullopost delirasse furibunde, vt ligari debuerit vinculis, nunc illum ab hora quietum iacere. Video hominem mihi plane ignotum, facie attoniti iacentem, labia loquentis adinstar continuo mouentem, ad interrogata me adspicientem quidem, sed nil aliud, nisi finem orationis Marianae ad quascunque meas quaestiones respondentem, et quandoque iniuriosum vnum alterumue contra domus dominam proferentem verbum. Non rubet, nec calet praeternaturaliter, pulsus parum celerior, contractus, subdurus, respiratio placida celeris, suspiriis interrupta, caeterum continuus sopor. V. S. impero, sanguinemque extraho, parcissimum habentem serum, et tenacem sine crusta cruorem, nullum autem inde leuamen, sed potius pulsuum concidentia; inde clysmata salina, fomenta capitis frigida, et si quid deglutiat, misturam salinam praescribo, exspectaturus iterum altera die vxorem nos de praegressis instruentem.

Noctu solus ter ad aluum deponendam surrexit, varia noctu oblocutus, nihilque dormiens;

2da

2da Augusti mane omnia eadem, nec minimum quid mutatum. Nil deglutit, sed in os data exspuit, nunc tamen pauca bibit; hoc in rerum statu vxore non redeunte, timensque ne sub paroxysmo vespertino aeger peius adhuc haberet, et nil iterum assumere vellet, illico gr. x. crem. tart. emetici in vnc. iv. aquae solui curo, et in tribus dosibus exhiberi, sed tantum primam dosin assumsit, reliquas iterum exspuebat. Ex prima autem hac dosi non vomuit, sed vndecies deiecit, vbi semper solus vt sese in excipulum ponat, surrexit. Nox quietior quidem, sed tamen delira.

3tia Augusti eundem inuenio statum mane, iterum quaedam assumsit, vnde illico gr. iv. crem. tart. emetici in aquae vnc. ij. soluta exhiberi curo; denuo non vomuit, sed sexies purgatus iterum, semper solus surrexit. Interea redit vxor, nobisque narrat maritum ipsius sanguinolento bello an. 1756 militem tormentarium fuisse, variaque vulnera non tamen in capite recepisse, cephalaea autem tanta adfectum fuisse per vices summe exacerbata, vt inualidus an. 1761 operi militari valedixisset. Cephalaeam hanc continuam quidem fuisse, sed bis nonnunquam in anno adeo adauctam, vt lecto decumbens deliraret, quae tunc cephalalgia pure ex auribus profluente iterum soluebatur.

30ma Iulii ob grauem moerorem et indignationem contra domus suae patronam febricitare grauiter cum aucto dolore capitis cepisse, ipsique a consulto chyrurgo datum fuisse remedium,

dium, vnde trigeſies vomuerit, pluriesque deiecerit, tota ipſa nocte eum furibundum omnia ſusque deque vertiſſe, altero mane illam ipſum ſat pacate habentem in noſocomium duxiſſe, vbi ſtratagemate vſa fuerit, vt in meos lectos ſuſciperetur.

His auditis cataplasmate emolliente vniuerſum caput inuoluo, clysmata emollientia iniicio, ſed cum nil aſſumeret iterum, interne nil praeſcribo. Veſperi furens lecto exſiliit, omnia proſtrauit ac diffregit, ac vi in lectum compoſitus, paullopoſt eodem ſopore obruebatur, ſub quo magis et magis ſtertens, mane 4ta Auguſti dormientis adinſtar moriebatur.

Cadauer 12. a morte horis ſectum, exhibuit duram matrem vaſis omnibus ſanguine plurimum turgidis, piam matrem ſimili modo cruore turgentem, ſinus tamen longitudinales ſanguine vacuos; piam matrem et arachnoideam inter, praeſertim in anterioribus et mediis lobis cerebri pus erat effuſum copioſum quidem, ſed late in tenuem ſuperficiem diffuſum, tantum hinc inde in copiam lentis maioris collectum. Ventriculi ambo ſero limpidiſſimo copioſoque diſtenti erant, plexusque choroidei pallidiſſimi, quorum dexter exiguas hydathides habebat. Copioſius pus collectum fuit in baſi loborum anteriorum et neruos opticos circum, ſed maxime ſtupuimus, glandulam pituaritiam dictam ad minimum triplo naturali maiorem, ac colore profunde purpuream, molem autem.

Diſciſſa

Diſciſſa nil erat niſi ſaccus formatus a dura matre, continens humorem colore hepatico et conſiſtentia ſanguinis putredine corrupti, qui patebat foramine non exiguo in ſinum lateralem ſiniſtrum totum pure turgentem. Baſis ſellae turcicae erat quidem dura matre inueſtita; ſed lamella ipſa oſſea binis foraminulis ſemine canabis non minoribus erat perforata in ſinum ſphoenoidalem, in quo ſinu nil quidem puris aut alterius inueniebatur materiei, ſed habebat vniuerſum os, hunc ſinum formans colorem adeo intenſe flauum, vti regio veſicae felleae vicina eſſe ſolet. Caeteri ſinus naſales naturales ſic et organon auditus internum.

In cerebello aeque pus inter piam matrem et arachnoideam effuſum erat, vti in cerebro; quin in ſummitate conuexitatis, copia puris erat maior, quam in quocunque alio loco cerebri.

His binis in caſibus vtique plurima notatu digniſſima obueniunt, inter quae primario id memorabo, quocum priores binos caſus finiueram, nempe deſperato in malo ancipiti remedio ſaltem aliquos ſaluari, dum econtra exſpectatione aut moli nimis medicina omnes perirent. Quaeſo enim, quis non ſtupet mirabilem effectum emetici in puero illo ſemimortuo? et quo alio tutiore remedio ſaluari potuiſſet ille, niſi emetico? dum in tenebris ſummis ſola indicatio ab aluo viſcida, ſtertoroſa reſpiratione, exacerbatione nocturna, et dominante tunc ſtatu epidemico deſumenda erat. An culpandus

vllo

vllo modo ſum, qui in tenebris ſimilibus, iisdem ſeductus rationibus, et caſus prioris felicitate allectus in altero idem tentauerim remedium? quod, quamuis vomitum non mouerit, tamen in ſuſpicione noxae verſatur. Immedicabilem quacunque alio methodo fuiſſe caſum luculenter docuit Anatome, vt hic miles non dato emetico aeque certo mortuus fuiſſet, ac dato; puer autem non dato emetico certiſſime periiſſet. En elegantem et recentem caſum haec confirmantem: Vocor menſe Decembri ad virginem vetulam, quae repudium ſponſi aegre ferens, liteque iuridica merſa plurimum irae indignationique per longius tempus dedita erat; haec ad expurgandam bilem alteratam vſa eſt ſolutione reſinae ialappae in ſpiritu vini ab agyrta parata, et prima die quadrageſies inde vomuit, vltraque centies purgabatur; altera die eadem tragoedia cum dolore atrociſſimo ventris, et aluo ſanguinclenta, tertia die idem rerum ſtatus, quarta die dolores intolerabiles, delirium, tenesmus ad aluum continuus, abdomen attactum non ferens. Vocatur in auxilium chyrurgus, V. ſecat, ac ſanguinem phlogiſticum extrahit, indeque venam reſecat, ſanguine, dolore, caeterisque omnibus manentibus iisdem. Vocatus ego, haec omnia audio, videoque foeminam totam flauentem, genis praerubentibus, linguam ſicciſſimam ſubfuſcam non cruſtoſam, oculos ſplendentes; inuenio pulſum celerrimum, contractum, durum, reſpirationem anheloſiſſimam, et dolorificam adeo, vt conuoluto tantum in gy-

rum corpore perfici potuerit, ventrem tamen molem, vtut attactum non ferentem; cataplasma et vnguentum emolliens ac anodynum adplicari, fimilia clysmata iniici et copiofum decoct. altheae ac tamarindorum cum gummi arabico tepide potari praefcribo, incaffum omnia, a minima enim re, quam ad fitim immenfam fallendam affumeret, tormina furebant, et paullopoft tenesmoidea fluebat aluus, ficque infomnem doloribus et purgatione transegit noctem, fequenti mane febricitantem fummopere ac ob dolorem furibundam fere inuenio, curo clysmati addi gr. i. opii, incaffum, nifi quod inde ructus prodirent amariffimi, his ex ructibus, ex flauedine corporis, et quotidianis nocturnis exacerbationibus conclufi, non iam amplius remedium refinofum effentiam morbi conftituere, fed ftimulo acri huius remedii corruptam fuiffe bilem, quae impetuofe adfluens produceret febrem biliofam inflammatione miftam, et hanc indicationem iuxta hypecacuanham exhibeo, a qua quinquies vomuit viridia amariffima, quaterque aluo liberrima nec hilum dolorifica purgabatur, tanto cum leuamine, vt ea nocte ternis horis dormiret, ac exhibito decocto tamarindorum breui integre conualuerit.

Quaefo iam, quis noftrorum practicorum hoc in cafu emeticum exhibere aufus fuiffet? et quo alio remedio haec foemina ab inftante iam gangraena faluari potuiffet? a moli illa confueta, ab antiphlogiftica, a cathartica methodo oc-

cum-

cumbendum fuiſſet miſerae, quae emetico feliciter ſaluabatur.

Ex prioribus binis et pluribus aliis meis obſeruatis conſtat, peſſimum ſemper eſſe, ſi emeticum vomitus loco purgationem moueat, ſed an tunc qua cauſſa, an qua ſignum? forſan qua vtrumque; quanta enim mala a purgante ſequantur, vbi emeticum neceſſarium fuiſſet, iam dudum conſtat, indeque emeticum, ex quacunque ratione vomitus loco aluum mouerit, in idem delictum incidit, ac medicus purgans directe exhibens, indeque qua cauſſa nocet; ſed conſtat, capite adfectos a largiſſimis tantum doſibus emeticorum vomere, an inde qua ſignum deducere licebit, ſi emeticum etiam largum non ore ſed ano operatur, cerebrum intenſe adeo adfectum fuiſſe, vt vix liberari ab oprimente adfectione poſſit?

Negabit ſpero nullus in caſu militis tormentarii fuiſſe malum complicatum ex antiquo ſuo encephali vitio, et nunc accedente febre bilioſa, vnde illae exacerbationes veſpertinae ortae ſemper fuerint, quae autem malo topico capitis conueniebant remedia, illa vtique a febre bilioſa contraindicabantur, et viciſſim.

Iam dudum dolui de capitis ita dictis apoſtematibus, vti fere de omni re, quae ſub theca cranii incluſa latet, nos adhuc adeo calligare, vtut frequentes hi ſint caſus.

Noui talem foeminam Viennae, quae viginti annorum curſu, circiter trigeſies cephalalgia febrique corripiebatur. Pure prodeunte ex

 auribus,

auribus, naribusque copioſo foetido, ad tempus conualuit, medio anno poſt redeuntibus iisdem malis; nec vitio auditus nec odoratus laborauit, et tandem 64 aetatis anno ex hoc morbo enecta, in caluaria copioſum pus in fundo cranii haerens exhibuit, ſed nullam viam, qua in aures et nares profluxerit. Sic etiam in hoc aegro auditus nunquam fuit laeſus, et nulla etiam in cadauere obſeruabatur organi ipſius laeſio, et tamen toties effluens per aurem pus cephalalgiam iudicauit.

Mira certe haec eſt glandulae pituitariae degeneratio, quae vnde et quomoda facta ſit, et quid exinde ſymptomaton ipſi adſcribendum veniat, neſcio.

Quaterni hi caſus ſufficiant ad dandam ideam, quomodo huius conſtitutionis febres encephalon affecerint.

Sed fuit copioſior longe aegrorum numerus, qui pectore, quam qui enkephalo ſub hac febre plectebantur, ita vt dolores pleuritici, reſpiratio peripneumonica, haemoptoes, frequentia fuerint ſymptomata.

Quomodo hic morbus decurrerit, et quomodo illi medicinam fecerim, ſequentes docebunt hiſtoriae:

45 annorum molitor ſanus antea ſemper, 28. Iunii ligna incautius findens a reſiliente fruſto ligni in hypochondrium ſiniſtrum contunditur cum dolore praeualido ſine laeſione vlla externa, hora poſt corripitur horrore validiſſimo, caloreque intenſo, dolore lateris acu-

to,

to, et ad clauiculam et ſcapulam eius lateris vsque protenſo, et ſub inſpiratione plurimum aucto. Secuit venam illico, ſed pauco cum leuamine, quin ſymptomata eadem augebantur indies, donec 5ta Iulii noſocomium adiret.

Ardebat tunc totus, ſitiebat quam plurimum, de dolore acuto lateris adfecti ſub inſpiratione quam maxime conqueritur, ſputaque cum tuſſi dolorifica prodeunt tota ſanguine tincta; pulſus magnus celer, fortis, durusque eſt, reſpiratio anheloſa, ſitis multa, adpetitus bonus, vrina parca et rubra, lingua ſicca, albida, ſanguis binarum V. S. non quidem cruſta tectus, ſed placentam firmam adeo ac tenacem formans, quae hepatis ſcyrrhoſi aemulabatur duritiem, iniectum clysma emolliens, paucas ſubtraxit foeces, dataque miſtura et decoct. antiphlogiſticum effecerunt, vt 7ma et 8ua Iulii praegreſſo veſpertino horrore cum ſubſequo multo calore ac ſudore largiſſimo, totus ac vniuerſus morbus iudicaretur, ac 11ma Iulii ſaniſſimus domum repeteret.

Facile natura huius morbi inflammatorii rheumatica ex decurſu et praeſertim fine morbi clareſcit, ſed rariſſima ea ſimplex huius mali fuit indoles, ſed plerumque vel pituitoſo vel bilioſo vel vtrique coniuncta, aut phlogoſis aut rheuma aut vtrumque erat.

Iuuenis 19 annorum, piſtor, caeterum ſanus, corripitur 12ma Iulii horrore et calore ſubſequo, ſudore copioſo, ſiti et capitis dolore obtuſo, altero mane haec omnia plurimum re-

miſerunt,

miſerunt, ſed veſperae omnibus excepto horrore redeuntibus peioribus.

16ta Iulii nos accedit, inuenimusque pulſum celerem, fortem, durum, reſpirationem anheloſiſſimam et ſtrepentem, linguam apice exigue albam, ſed profunda radice virideſcentem, et audimus illum conquerentem de dolore acuto vehementi a clauicula ſiniſtra ad molle hypochondrium vsque ſe extendente, attactum non ferente, et ſub inſpiratione et tuſſi plurimum aucto. Fit illico V. S. vnc. xij. daturque miſt. et decoctum antiphlogiſticum: ſanguis V. S. placenta molis, ſed cruſta tenaciſſime lardacea obtectus.

17ma ſomnus valde inquietus fuit, vtut dolor lateris poſt V. S. nonnil remiſerit, et capitis dolor ceſſauerit. Mane reſpiratio inuenitur aeque anheloſa, pulſus autem minus durus, ſed inaequalis adeo, vt iam dicrotus iam intermittens eſſet, lingua erat eadem, prauus nullus ſapor, adpetitus conſtans, vrina cum enaeoremate ponderoſe ſubſidente, rubra. Veſperae omnia exacerbata, cum ſputis tenacibus mere cruentis, foetentibus, et aurium tinitu acerbo; dabatur emeticum, a quo quinquies vomuit aeruginoſa amara, et decies purgatus fuit; poſt vomitum tota fere nocte dormiuit, ſudauit, et 19na Iulii laetus ſanusque noſocomium reliquit.

Multa in hoc caſu notatu digna obueniunt: 1mo. Sanguinem vere inflammatorium nulla cruſta etiam obtectum, facili negotio ex

tenacitate

tenacitate praeternaturali placentae detegi, quam duritiem in centenis experimentis a pluribus iam annis adeo vicariam ipſius cruſtae phlogiſticae fuiſſe inueni, vt quoties in vno vaſe cruſtoſus in altero non cruſtoſus obſeruaretur ſanguis, audacter illius placentam molem huius vero tenaciorem longe pronuntiarem. Saepius ingenuum noſtrum Haenium miratus fui, qui hunc luſum placentae iam cruſtoſae iam non cruſtoſae ſtupuerat, et ad hanc differentiam conſiſtentiae in placenta non attendebat. Nec video, cur Clariſſ. Hewſon in ſuo tentamine de ſanguine ad hypotheſin adeo gratuitam confugiat, vt phoenomenon illud, cur ſanguis eiusdem V. S. in vno vaſe cruſtam contrahat, in altero nullam, explicaret: non enim in altero vaſe illa cruſta deeſt, ſed tantum coniuncta cum cruore aequabiliter, non viſibilis, ſed tenacitate placentae praeternaturali bene eſt ſenſilis. Cur autem in vno vaſe haec coagulabilis lympha a cruore ſeſe in cruſtam ſeparet, in altero cruori intime miſta maneat, ratio eſt in mutata ſub variis circumſtantiis ratione attractionis particularum lympham coagulabilem inter et ipſum cruorem, ſic riuuloſe profluens ſanguis plerumque cruſtam, guttatim depluens, nullam contrahit, quod in primo caſu ſanguis impetuoſe ac cito profluens, ſufficiente etiam tempore caleat adeo, vt particula lymphae coagulabilis alteram adtrahat, ſicque a ſpecifice grauiore rubra parte ſeparet, altero in caſu quaeuis gutta ſanguinis iam illico intime ita refrigeratur, vt

lympha

lympha in quauis gutta citius coaguletur, quam gutta guttam attrahere poſſit. Inſtantia manifeſta deſumitur ex commiſto, quantum poſſibile butyro cum iuſculo, haec enim calentia riuuloſe in vas effuſa, ibidemque quiete ſtantia a ſe inuicem adeo apte ſeparabuntur, vt vniuerſum butyrum concretum ſupra aquam ſit inueniendum, ſi autem eadem miſcela guttatim in vas proſtilletur, manebit ſemper butyro intime confuſa aqua. Eadem plane ex ratione cruſta in vaſe profundiore ſemper notabilior obſeruatur, quam in vaſe plano latoque.

Cum autem deficiente cruſta ſanguis inflammatorius ſemper habeat placentam duriorem tenaciorem, merito contra Cl. Moſcati aliosque concludo, naturam lymphae inflammatoriae non in attenuatione eiusdem et minore niſu in coagulationem conſiſtere, ſed certiſſime antiquam iam iuxta opinionem ab aucta eius tenacitate et coagulabilitate prouenire.

Secundum, quod caſus hic docet, et pluries obſeruaueram, eſt, quod dominante phlogoſi ſputa rariſſime ſanguinea obſeruentur, taliaque tunc primo fiant, quando compreſſa phlogoſi morbus ſaburralis caput extollere incipit.

Tertium notabile eſt, quodque quam maxime in complicatis talibus febribus accidit, ſaburrae notam dominante phlogoſi nullam, vel exiguam eſſe, indeque abſentiam aut praeſentiam horum ſignorum minus docere, quam cognita indoles morbi epidemica et illae exacer-

bationes

bationes vefpertinae aut nocturnae doceant; demum et id negligi non debet, linguam huius hominis obiter confideratam puriffimam apparuiffe, radicem tamen eiusdem viridi tinctam fuiffe colore.

Demum fputorum fanguineorum per emeticum fubpreffionem nec mirati fuimus nos, nec mirabitur quispiam prudentiore medicina inftructus.

Hac occafione praeterire nequeo hiftorias binas Viennae inter numerofiffimum famulitium Principis a Lichtenftein, cui tunc temporis medebar, a me obferuatas. Auriga iuuenis 26 annorum ευσαρκοσ και ευχροιοσ ab aliquot menfibus vxoratus, aeftate feruidiffima an. 1774 incidit in haemoptoen profufam adeo, vt prima die vltra libras tres proiecerit fanguinis floridi. Inuenio hominem fumme calentem, fitientem, pectore dolentem, ac pulfu celeri contracto. Ego tunc totus ea doctrina imbutus, qua nullam aliam cognofcerem hoemoptoes medellam, quam communem illam fcolae Haenianae, feco et refeco venam, ille fpuit et refpuit fanguinem, hirudines adplico, remediaque ex regula artis adftringentiffima, fed nullo leuamine, tandem die nona prudentior me natura mouet vomitum aeruginofiffimum, copiofum, et haemoptoe ceffat, fine vlla fubfequa phtyfi, quam in vulnere pulmonis per nouem dies aperto ineuitabilem credideram.

Quantum is cafus animum meum contra emefim praeiudicio craffiffimo praeoccupatum torferit,

torſerit, et ſtrinxerit, nemo facile concipiet, ſed attentiſſimum me ad futuros caſus reddiderat. En trimeſtri poſt vir ſexagenario maior ſedentariae vitae deditus, et iam vltra menſem tuſſi moleſta torſus, noctu auxilium meum implorat, vtpote qui paullo antea tuſſi ſub uiolenta, vltra libram ſanguinis coccinei ſpumoſiſſimi eiecerat. Inuenio virum calentem valdopere, et anxium, cum pulſu celeri, forti, pleno. Venam ſeco illico in pede largiter, et meduſae crines non ſtupuiſſem magis, quam videre aegrum, ſub V. S. delirum, et ſubtractis ſanguinis vnc. xvj. furioſum. Dum aegrum componere ſtudemus, in animi deliquium incidit, vomit copioſiſſima pituitoſa, et mentis praeſentia redit. Iam videbam euacuans indicari remedium, audax tamen ſufficienter nondum eram, vt ad emeticum confugerem, vnde praeſcribo purgans ex decoct. tamarind. fol. Sennae et rad. Mechoacanae addito arcano duplicato, atque hoc remedio effectum fuit, vt non ſolum haemoptoes intra octiduum conticeſceret, ſed etiam tuſſis iam antea tamdiu moleſta.

Frequentiore dein in praxi haemoptoen ſaepius emetico quam V. S. ſanandam inueni, et ſanaui. Similes febres inflammatorio bilioſae cum pleuritide et haemoptoe nobis hoc tempore in noſocomio fuere. Nro. 9.

Raro poſt V. S. ſoluentia et emeſin, veſicante adhuc eguimus ad dolorum pleuriticorum reliquias fugandas. Tuſſis morbo ſuperſtes infuſo noſtro amaro, nempe infuſo trifol. fibrini facile ceſſit, et vnica tantum vice opio eguimus.

Quae

Quae autem tuſſis ſicca euacuationibus iuſtis factis durante ipſa febre vrgeret, illi ſerum lactis vinoſum cum oxymele ſquillitico opponebatur, aut miſtura ex gummi ammoniaco, crem. tart. emetico et oxymele ſquillitico.

In vno horum aegrorum iam ſaepius haemoptoico, non ſolum adfuit haec febris exacerbatione quotidiana foeda, et ſanguis ſputis commiſtus, ſed ipſa ſputa colore ſubſtantiaque pus perfectum adeo aequabant, vt ouum ouo ſimilius eſſe nequeat, plurimaque pars ſtudioſorum aegrum pro phtyſico declararent, qui tamen eadem medella intra binas ſeptimanas reſtitutus fuerat perfecte.

Terribilis certo non raro, laruaque ſua facile imponens eſt huius morbi complicati facies, tantum tamen intereſt, num aegrum qua phtyſicum, num qua febre hac laborantem tractes. Laetus recordor caſus talis a me obſeruati Viennae aeſtate 1775, in reuerendo ſtudiisque plurimum dedito viro, qui ſanus antea ſemper ſimili corripiebatur pleuroperipneumonia, cum tanta difficultate reſpirii, tantaque copia ſputorum omni nota purulentorum hinc inde ſanguine tinctorum, vt bini celeberrimi practici alte declararent, vomicam aliquam pulmonum latentem ruptam, aegrumque perditum eſſe. Ego binis emeticis, ſoluentibus, tandemque ſubiuncto cortice aegrum ſanaui intra ſex ſeptimanas. Habebat autem hic morbus exacerbationes tertianas, cum horrore incipientes, calore et ſudore finientes.

Imo,

Quin in eadem vrbe ſemel mihi videre contigit phtyſin talem ſpuriam poſt male tractatam haemitritaeam cum quartana perfecte complicatam, quae eadem tamen methodo, tardius autem curabatur.

An fucatae tales phtyſes fuerunt, de quibus ſanatis ſaepe gloriantur, et medici et profani? fateri debeo, me circa has medellas incredulum adeo eſſe, vt opiner, veram phtyſin vlcerosam pulmonum inſanabilem magis eſſe, quam verum cancrum exulceratum.

Quod in hoc caſu difficultatem practicis tantam mouet, num ſputa puriformia ac mucoſa tantum, num purulenta vere ſint, me torquet minimum; ſcio enim pus verum exſpui poſſe, pulmonibus tamen ab vlcere liberrimis; ſcio experimenta illa hodiedum vſitata, quibus pus a muco diſtinguatur, pro ratione infinitarum circumſtantiarum infinite variare, et ſcio ſputa illa cocta dicta catarrhorum, goryzarum, febriumque variarum ſeſe in meis experimentis eodem geſſiſſe modo, vti pus ex vulnere deſumptum, prouti id fore iam ab anteriori ſperabam, cum poſt Haenii et Hewſoni experimenta dubium iam nullum ſit, et pus vlcerum, et materiem illam criticam variorum morborum eiusdem matris eſſe filios.

Conſtans fere ea obſeruabatur pleuritidis huius temporis natura, vt dolor ſeſe ad regionem iliacam eius lateris vsque extenderet, indeque vnus immediate abdomen, alter pectus accuſaret, qua de re ſufficienter candidatos meos

monere

monere non possum, ne vnquam verbis aegri idant, dicentis, se pectore aut abdomine dolere, frequentissime enim apud plebem non solum, sed apud honoratiores etiam inueni, vt pectus accusarent, vbi ventriculus aut abdomen doleret, et vicissim, et necessum semper sit iubere, vt aeger illum locum dolentem digitis commonstret, video enim neglectu huius regulae quotidie morbos hypochondriorum pro pectoralibus ita dictis declarari et tractari. Sed etiamsi in pectore et circa ipsas mamillas dolor sit, non credendum propterea semper erit, sedem morbi in pectore reuera esse, cognouit enim iam Hyppocrates ex induratione hepatis dolorem in summo pectore acutum oriri, et sympathia pectoris cum visceribus abdominis tanta est, vt morbos pectoris idiopathicos longe rariores credam, quam vulgo adsumitur.

Mirum est, nullam et in vniuerso nosocomio fuisse dyssenteriam, erat tamen ea morbi huius inflammatorii, rheumatico saburrosi indoles, quae mentem amicissimi Stollii iuxta creberrimas debuisset producere dyssenterias.

Non possum sicco praeterire pede casum docentem, quam parum purgans vices emetici subire valeat, et siquidemsubeat, quanto magis exinde aegri debilitentur, quam ex terno emetico.

24ta Aprilis homo molitor 36 annorum mane vertiginosus fuit, et post prandium horruit diu, multumque, cum subsequo calore, dolore capitis et pectoris, somnoque nullo, altera die V. secuit, sumpsitque purgans, nec hilum

lum autem inde melius habuit, omnesque noctes insomnes transegit.

2da Maii nosocomium ingressus est, ac maxime conquerebatur, de dolore obprimente pectoris et epigastrii, de dolore capitis grauatiuo, siti nulla, et adpetitu deleto; os nunquam amarum fuit.

3tia Maii nil dormiuit, lingua de nocte siccissima fuerat, interdiu humescebat, rubra glabra, pulsus parum celer non durus, respiratio suspiriosa, dolor pectoris et capitis idem, vrina rubra, clara. Vesperi febris auctior, respiratio anxia, lingua rubra, sicca sed glutinosissima, aluus tenuis, aquosa, copiosa, sitis maxima, iussi vt de mist. salina abstineret, soloque vteretur decocto gramin. et tarax. pro potu.

4ta Maii parum dormiit, quia continuo purgabatur, et melius hodie habet, pulsu vix febrili, lingua minus sicca, minus glutinosa; aluus nocturna praetenuis fuit, flauaque; parum dolet adhuc pectore et capite, vnde iterum assumendam iubeo mist. salinam. Sed vesperi omnia peiora, etenim dedolatio dolorifica artuum, dolor fere opprimens epigastrii ac pectoris, lingua glutinosissima subsicca, pulsusque praeceleres fuerunt. Illico exhiberi emeticum curo, a quo semel tantum pauca biliosa vomuerat, sed vltra vigesies purgatus fuerat tenuia spumosa, flaua.

5ta tota nocte nihil dormiit, mane facie erat tristi, ac lurida, extrema frigebant, pulsus tremulus vixque perceptibilis erat, ac de nulla

re

re praeter debilitatem et aurium ſuſurrum conquerebatur. Exhiberi curo miſt. noſtram alexipharmacam, et ſerum vinoſum, indeque factum, vt poſt prandium facies melior, pulſus ſenſibilior, calorque extremitatibus redierit, et ſub continuatione horum remediorum 19. Maii ſanus abiuerit, aluo copioſa pultacea tandem iudicatus.

Quam tragoediam hic morbus in abdomine luſerit, breuibus dicam. Habuimus aegros binos omni nota gaſtritide laborantes, ſi nempe dolorem ardentem intolerabilem ventriculi, cum vomitu omnium ingeſtorum febrimque acutam conſideres, mala autem haec omnia V. S. et emollientibus ceſſerunt minime, ſed his praemiſſis emetico.

Singularis caſus affecti ab hoc morbo abdominis exactius conſiderandus erit.

Auriga 46 annorum ſtrenuus potator, 7. Iunii ſub aurae inconſtantia ſumma currum inuerſum erigere volendo incaluit quam plurimum, et ſudauit, paullopoſt hauſtum frigidum ingurgitauit, ac illico inde horruit, caluitque per vices multum et acriter cum dolore ardente circa vmbilicum et hypochondrium ſiniſtrum. Continuauit ea die iter, ſed altera die ob ſymptomaton acerbitatem cubare coactus, conſilio monachi ſumſit oleum multum, theriacam, aliaque varia, ſed incaſſum ita, vt ob mali indies augmentum 17. Iunii noſocomium FF. miſericordiae ingrederetur. Conquerebatur tunc praeter dolorem eundem et febrim

intenſam,

intenſam, de nauſea, amaritiae oris, vomituritioneque continua, accepitque propterea ſyrupum emeticum, non vomuit tamen inde, ſed purgabatur quinquies.

Noctu omnia peiora, vomituritionesque tantae, vt et omnem potum reuomeret quam citiſſime, cum dolore abdominis maximo, viriumque decremento inſigni. 18ua Iunii continuant omnia, nilque datum remedii. 19na Iunii ad meos lectos illum adſumo, et inuenio pulſum celerem, contractum, reſpirationemque anheloſiſſimam cum plurima pectoris obpreſſione, dolorem abdominis non tumidi nec contracti, nec duri, qui attactum omnem refugeret, et maxime circa vmbilicum et hypochondrium ſiniſtrum vrgeret, nauſeat aeger omnia, ſitit ardentiſſime, ſed et minimam doſin aquae reuomit illico, lingua eſt ſicca, flaua, aſpera, cutis aridiſſima, calor plurimus, debilitas maxima; veſperae ſymptomata omnia augentur, praeſcribo miſt. emollientem, decoctum, clysmata, cataplasmata emollientia, et vnguentum noſtrum anodynum. Noctu nil fere dormiuit, ſaepiusque deiecit tenuia.

20. Iunii abdomen minus dolet, aſſumta aeger retinet, leuatumque ſe ſentit aluo tamen eadem.

21. Iunii adparens leuamen continuat, ſed 22. Iunii dolor redit intenſior, pulſus celerior duriorque, vtut contractus, omniaque ſymptomata augentur; venam ſeco, ſanguinemque extraho ad vnc. viij. tenaciſſimum phlogiſticum

cum, ſed intenſe flauente ſero, vti et ipſa cruſta phlogiſtica; leuato aegro, pulſuque nonnil aſſurgente, veſperae venam reſeco, ſimilemque conſpicio ſanguinem; noctu melius dormit.

23. Iunii longe meliora omnia, doloribus fere omnibus iam euanidis, ab adtactu tamen adhuc reducendis, dabatur aqua laxat. Viennen. a qua ſexies purgatus fuit cum leuamine plurimo; bene dormiuit nocte vniuerſa.

24. Iunii omnia in meliore ſtatu erant, et egregie iterum dormiit.

25. Iunii aegro iam in vado credito accidit, vt ſtudioſus ille phreniticus, de quo ſupra dictum fuit, furore ſuo omnia disiiciens et diruens, vicino huic aegro tantum incuſſerit terrorem, metumque, vt ſub ſolo induſio fuga per feneſtram ſibi conſuleret, indeque nouo prehenderetur horrore, calore, doloreque abdominis, nocte inſomni transacta.

26. Iunii inuenio aegrum triſti hoc in ſtatu, pulſu praeceleri tremulo fere, debilitateque corporis plurima: ordino praedicta emollientia externa et interna addito clysmati gra. i. opii, ſeco manu ſuſpenſa venam, pulſus autem fere evaneſcunt, adhibeo decoct. corticis, emollientibus coniunctum, incaſſum omnia, etenim doloribus indies auctis, viribus imminutis, tuſſi conuulſiua vltimo biduo vrgente moritur 3tia Iulii ſtertoroſus.

Cadauer externe nil habuit praeternaturalis, ſi abdomen nonnil tumidum, nareſque copioſum viridem humorem fundentes excipias.

Aperto abdomine in conſpectum venit omentum colore purpureo, caeruleo, virideſcente, maxime autem plumbeo varium, ampliſſimumque ita, vt vniuerſum abdomen ad profundam peluin, et in lumbos vtrosque vsque inueſtiret. Externe iam leuius peritonaeo, interna autem ſuperficie tenacius hepati, ventriculo, inteſtinisque vniuerſis ita adcretum, vt etiam in locis gangraena nondum marcidis ſola dilaceratione ab his partibus auelli potuerit. Ablato vbicunque ita omento, inter id et gyros illos inteſtinorum copioſum collectum erat ſerum praeflauum gelatinoſumque, cuius in vniuerſo ventre copia libr. iv. facile excederet, erant enim vniuerſa inteſtina tenuia et craſſa, copioſiſſimis fimbriis pſeudomembranaceis vndique connexa, vt illi varii gyri et flexurae inteſtinorum, et hi parietes pſeudomembranacei totidem formarent cellulas maiores, in quibus incluſum erat ſerum praedictum gelatinoſum. Inteſtina ipſa inflammata liuida adparebant, colonque deſcendens circa renem non ſolum peritonaeo, et eousque pertingenti omento firmiſſime adcretum inueniebatur, ſed in ipſo loco concretionis huius triplicis pus ſat copioſum et ſincerum ſeſe prodebat, non perroſo tamen inteſtino. In concaua parte lobi maioris hepatis vicine ad finem venae portae duo erant abſceſſus purulenti clauſi, duas circiter vncias puris continentes. Glandulae meſenterii induratae aliquae ſimpliciter, inflammatae aliae, aliae ſubpuratae inueniebantur.

Pinguedinis

Pinguedinis in vniuerſo corpore vix nota vlla, ſed vbicunque in abdomine naturaliter pinguedo adeſſe deberet, ſola illa erat flaua, pellucida mollis gelatina. Reliquae partes ſanae erant.

Metaſtaſes tales pſeudomembranaceas ſeroſasque in morbis praeſertim bilioſo aut putrido inflammatoriis varias ad partes frequentes fieri, obſeruationes variorum docent, fiunt autem frequentiores longe vitio medicorum, qui ſaburram primarum viarum negligendo V. S. pluribus abſorptionem ſtagnantis ſaburrae adiuuando, viresque naturae coquentes expellentesque debilitando tales metaſtaſes producunt; nil etiam hanc ob cauſſam inter practicos ſanguinarios frequentius obſeruare eſt, quam vt aegrum, cui V. S. pluribus ſalubrem naturae vim febrilem omnem obpreſſerint, quemque ob apyrexiam hanc ominoſam ſaluum iam pronunciarint, ſubitanea morte apoplectica aut ſuffocatiua perdant, fatalem caſum ſtupeant, rariſſime autem cauſſam malorum inquirant ac cognoſcant.

Rariſſime enim cadauera talium victimarum luſtrantur, et caſus ipſe inter improuiſa memoriae vel forſan etiam chartae mandatur, vel ſi ſectum cadauer turgens ſero cerebrum aut pectus aut pericardium exhibuerit, conſcientiae et famae murmura ea obprimuntur declaratione, non morbum vltimum cauſſam mortis fuiſſe, ſed hoc belle percurato, antiquum iam et latentem hydropem partium nobilium mortem induxiſſe. Timeo ne ex eadem ratione culpa

tot morborum chronicorum acutos ſequentium in malam reiicienda ſit medellam, ſaepius enim quid auditur? quam ſanato morbo acuto diuturna ſuperfuiſſe viſcerum coquentium grauamina, ſecuta fuiſſe mala hypochondriaca, hiſterica, radicesque varias poſitas aerumnoſae ac miſerrimae vitae, quae forſan omnia ex ſimilibus metaſtaſibus ad viſcera factis non tamen lethalibus oriuntur: ideam hanc confirmant obſeruata practicorum, quibus patet nonnunquam in cadaueribus hominum, qui poſt morbum acutum diu valetudinarii facti, demum altero morbo acuto occubuerunt, duplices tales inuentas fuiſſe metaſtaſes, vetuſtiorem vnam pſeudomembranis fortiſſimis craſſiſſimis vaſculoſis conſtantem, nouam alteram laciniis mollibus tenuibusque conflatam.

Quidſi metaſtaſes illae imperfectae adeo fuerint, vt materia haec, quae in aliis in formam pſeudomembranarum exſudat, in aliis intra vaſa reſtagnet, obſtructionesque viſcerum variorum moleſtas, tumoresque partium variarum momentoſos producat? plurimos ſaltem ſcio, qui ephemerides ſuorum morborum ab aliquo infeliciter tranſacto morbo acuto numerant; ſed redeamus ad noſtrum caſum, qui triſte ſatis exemplum talis metaſtaſis nobis proponit, num autem haec metaſtaſis iam facta fuerit, antequam noſtrae medellae ſubiiceretur, num illa poſt binas largas V. S. 23tia et 24ta Iunii obſeruata euphoria ſimile infidum ſignum metaſtaſis factae iam fuerit, vel num primo re-

cru-

crudescens a terrore et refrigeratione 25ta Iunii morbus infelicem hanc depositionem caussauerit primo, determinare non ausim; cum et vnum et alterum verosimile sat sit.

Qui illud ad colon descendens inuentum pus pro effectu iam diuturniore morbi haberet, huic dicam purulentas collectiones et euacuationes saepe obseruari sine, vt inflammatio aliqua praegressa in subpurationem abiens, necessario requiratur; cui obseruationes illae de phtysi, qua verum pus ad mortem vsque eiiciebatur, a qua tamen pulmones nec hilum laesi inueniebantur, ad demonstrationem huius rei non sufficerent, huic in memoriam revocabo, frequentes illos in morbis acutis subito et semel, sine praegressa inflammatione partis, adparentes abscessus externos, primo iam momento sincerum pus continentes, et instar omnium adducam casum a me aestate anni 1772 in nosocomio practico Vindobonensi visum, vbi vir 36 annorum semper antea sanissimus febre tali putrido inflammatoria laborans, post 6 V. S. melius habere visus, subito oriunda graui dyspnaea per triduum aucta, suffocabatur pulsu hoc triduo semper optimo, duodecima morbi die.

Cadauer exenteratum monstrauit puris sinceri non foetentis libras facile binas in thorace latentes sine vlla laesione vlcerosa pulmonum aut pleurae.

Ex iis autem, in quibus febris nullam partem singularem κατ᾽ ἐξοχὴν, sed vniformiter totum corpus tenebat, bini sequentes casus maxime sunt notabiles. Susce-

Sufcepimus 22da Iulii futorem 30 annorum maritatum, qui temperamenti atrabiliarii ante biennium fcabie foediffima laborauit, a qua vnctione aliqua externa fanatus, incidit in haemoptoen largiffimam, cui tamen nulla fucceflerat phtyfis, fed tantum tufficula, et virium penuria. 12. Iulii h. a affumto bene prandio horrore corripitur per integram horam durante cum fuccedente calore mordaci, his paullopoft fe adiunxerunt dolor fyncipitis grauatiuus, vertiginofus cum tinnitu aurium, deiectio animi magna, obpreffio pectoris multa, cum refpiratione anhelofa valde; altera die acceffit naufea et vomitus pituitae infipidae cum ingenti dolore regionis gaftricae ad adtactum; tertia die morbi vocatur chyrurgus, qui exhibet hauftum diaphoreticum, vnde copiofiffimis noctu difflueret fudoribus, die quarta ab eodem artifice recipit pillulas, quae copiofiffimam purgarent tota die aluum, fed fine leuamine, quin ingente virium proiectione. Quinta morbi die exeunte ad fratres mifericordiae defertur, ibi vena fecatur.

22da Iulii illum in nofocomio inuenio, et ad meos lectos recipio, qui tunc pulfus habebat perceleres contractos, refpirationem etiam paruam, anxietates cum obpreffione pectoris multas, tufficulam frequentem cum reiectione exigua, laboriofa, pituitofa, foetida, fitim et calorem magnam, adpetitum proftratum cum amaritie oris, et regionis gaftricae verfus hypochondrium finiftrum praefertim, dolorem ad attactum maximum: aderant praeterea

terea capitis dolores tenſiui cum aurium tinnitu, oculi triſtes, ſquallidi, facies lurido fuſca, lingua alba, viſcida cum multa pituitae in faucibus collectione, cutis ſicca arida, et vti hoc hominum genus eſſe ſolet, ſpurciſſima, vrina pauca, flammea, ſtranguarioſa, aluus nulla, data ſunt miſt. ſalin. mitis et decoct. reſolu.

23tia Iulii febris nonnil minor, pulſusque liberiores, ſed dolores ſyncipitis et regionis gaſtricae iidem, nauſea et amarities oris maior, ſitisque magna, aluus, quae per biduum ſubpreſſa fuerat, iam profluxit, ſed tenuis, viridis, ſincera, ſpumoſa, vrina praerubens pauca clara, cutis ſicca flauensque, veſperae omnia exacerbabantur nocte inquietiſſima.

24ta Iulii ſumma virium proiectio, ſubalienata mens cum moerore, difficultate ad reſpondendum, et auditus grauitate; aluus frequens, bilioſa, ſincera; caetera omnia eadem; poſt meridiem exacerbatio iterum ſine horrore inſignis.

25ta Iulii mane febris vigor remiſerat iterum, ſed dolores capitis cum tinnitu aurium iidem, ad veſperam exacerbatio ſimilis cum ingente ſiti, cuti ſemper ſicca arida; caetera eadem.

26ta Iulii cum hodie de doloribus ſyncipitis tenebricoſis, et dolore regionis gaſtricae maxime conquaereretur, linguaque ex albo flaua foetorem ſpargeret cum multa amaritie, emeticum datum fuit, a quo octies vomuerat amariſſima viſcidaque, et bis aluum deiecit vere vitellinam ac perfoetidam. Nox longe inde quietior

prioribus,

prioribus, poſt emeticum dabatur decoct. radic. arnicae.

27ma Iulii febris mitior, pulſus liberiores, aluusque non tenuis amplius, dolores autem capitis cum tinnitu et grauitate auditus iidem, lingua ſicca et hinc inde aphtis exiguis flaueſcentibus obſita, reſpiratio anxia, laborioſa, vox rauca, et vrina noctis elapſae turbida, ſed non deponens, veſperae exacerbatio omnium, et aphtarum proruptio plurima, dabatur hodie ſerum lactis vinoſum et decoct. Arnicae.

28ua Iulii febris mitior quidem, ſed non ea ratione, qua ſi aphtae criticae fuiſſent, minui debuiſſet, dolores capitis mitiores, ſed aure ſiniſtra pus ſtillare incipit, dolores ad epigaſtrium maiores, attactum non ferentes, venter cum meteorismo fluxilis, ſingultus, quoties quid aſſumeret aeger, vrina pauca, flammea, cutis arida: dabatur decoct. emoliens et cataplasma emolliens, et ſimile gargarisma.

29. Iulii obpreſſio et anxietas maior, et magna deglutitionis difficultas, inſpectis faucibus vidimus poſticam earum partem ab aphtis iam deciduis nudam praerubentem, ſed plurima viſcida pituita obpletam, dolores ad epigaſtrium et ſingultus continuant, ſitis autem ceſſat. Veſperae exacerbatio magna iterum, decoct. vinoſ. cum gum. arabi.

30ma Iulii febris magna, difficilis reſpiratio, deglutitio difficillima, aphtaeque iterum plurimae, aluus obſtructa, vrina ſtrangurioſa, dolores in ſupremo pectore fixi, ſitis exigua, praeſens

praefens tamen mens. Vefperi exacerbatio iterum magna.

31ma Iulii pulfus frequens, vndofus, mollis, refpiratio perceleris, fingultus, dolores capitis et epigaftrii, auditus grauis, aluus obftipa, vrina rubra ftranguriofa, lingua aphtis cruftofis obfita, fitis nulla, facies lurida, fubtumida, iam rubens iam pallens, exacerbatio vefpertina peffima; inde vefperi veficantia furis adponebantur.

1ma Augufti nox fuit inquietiffima, iactatione corporis impudica, fed hoc mane febris multum imminuta, refpiratione liberiore, et imminutis infigniter doloribus capitis, ftillante iam pure ex vtraque aure, quibus cataplasma emolliens adponebatur, caetera continuabantur.

2da Augufti nocte praegreffa infomni calor ad adtactum mordax, pulfus parui celeres, refpiratio ftrepens, lingua hinc inde a deciduis aphtis libera ficca ac rubens, fiti tamen nulla, deglutitio difficilis, et ab omni deglutito fingultus, dolores epigaftrii continuant, vrina pauca, haecque cruda flammea, aluus ficca; vefperae circa horam 7mam horror acceffit grauis fubfequo calore.

3tia Augufti nouae furrexerunt aphtae, praefertim in fundo faucium, febris tamen aucta, pulfu celeriore maiore et fubduro, oculi fquallidi, facies tumidula, inquietudo et iactatio multa impudica, furditas ceffante puris fluxu, fudor circa iugulum et frontem pinguis, reliqua

cutis

cutis arida, aluus obſtructa, vrina nulla; dabatur decoct. emolliens cum oxymelle ſquillitico pro potu et gargarismate.

4ta Auguſti nox inquietiſſima cum anxietatibus maximis, dies peſſima auctis ſymptomatibus heſternis omnibus.

5ta Auguſti pulſus perceleres parui, intermittentes, reſpiratio peſſima, foetor oris ſummus, aluus ſemel deiecta, ſincere flaua foetidiſſima, vrina copioſa turbida ex fuſco nigreſcens, debilitas maxima ac nullae dolorum querellae. Dabatur decoct. corticis peruv. et decoct. vinoſum ſine liquore anodyno.

6ta Auguſti veſiculae milliares communibus longe maiores, forma irregulares prorupe runt copioſae, nullum tamen inde leuamen, vrina pallida mingebatur, lingua ob cruſtam denſam aphtoſam immobilis fere, ac deglutitio difficillima, aluus nulla, foetor intollerabilis circa aegrum, et tuſſi multa ſputa prodierunt foetentia inter mucum copioſa ramenta aphtoſa continentia; caetera eadem continuabantur omnia, addita miſtura camphorata, et balneo vaporum ex aceto pulmonibus hauriendo, talia etiam perſtitere 7ma et 8ua Auguſti.

9na Auguſti anxietates ſummae erant, pulſus celerrimi vix perceptibiles, cum ſubſultu tendinum, tuſſis et ſputa eadem, facies torua, oculi fixi illacrymantes, vrina pallida, ſudor pinguis frontis, cum extremitatum frigore, linguae tremor conuulſiuus, ſicque inter anxieta-

tes

tes maximas 10ma Augusti, 29na morbi sui die ineunte conuulsus periit.

In anatome fauces inueniebantur exulceratae, vniuersa aspera arteria et bronchia muco aliquo viridi et tenacissimo obducta, pulmones discissi vndique tales squammulas albas aphtosas praesentabant, hinc inde etiam puncta purulenta, sine vllo tamen detegendo vlcere, pressi pulmones magnam quantitatem saniei viridescentis, spumosae, ac copiosa similia ramenta aphtosa continentis stillabant. Ventriculus non multum inflammatus nec aphtosus, lien duplo maior, caeterum naturalis, sed hepar durissimum non tamen praeternaturaliter rubens, duodenum maiore inflammatione tenebatur, et vna cum vesicula fellea naturali maiore scatebat bile crocea viscidissima; caetera naturalia.

Nonnil amplius hunc casum enarraui, vt progressus truculenti huius morbi pateret eo clarius.

Neglectus per primos decem dies, et perversa plane medella tractatus morbus non parum malignitatis inde contraxit, sed parcior hoc in casu emesis et suam addidisse malo partem videtur, cur autem tardius ad emeticum confugerim, et cur id non repetierim, obstitit ante biennium perpessa illa violenta haemoptoe, cuius aut recidiuam timueram, aut etiam ex ea restantem forsan vomicam persaepe tam artificiose tectam.

Caeterum quid magis miror, nescio, num varios illos multiformesque naturae conatus morbum

morbum ſubigendi euacuandique, num morbi refragariam pertinaciam, qua demum etiam naturam hanc validam actiuuamque obpreſſit.

Pulcre hoc exemplum, Grantii confirmat monitum, ne ſub aphtis erumpentibus praebeantur adſtringentia metu, ne aphtae ad pulmones ruant, quas et hic ad pulmones ruiſſe anatome et vltimarum dierum ſputa demonſtrarunt, quamuis nonniſi tardiſſime et pridie tantum, antequam illa ſputa adparuerint, decoct. corticis adhibitum fuerit, et quamuis dubium ſemper ſit, num non reuera aphtae pulmonum ſine aphtis primarum viarum exiſtere poſſint, et hic forſan reuera exſtiterint, cum anatome nullam aphtarum notam in ventriculo detexerit.

Alter mirabilis ſimilis morbi caſus feliciore euentu gaudebat; ſuſcepi enim 24ta Iulii iuuenem 24 annorum pincernam vini, qui 12ma Iulii ſine aliqua cauſſa euidente horrore valido correptus fuit, ſubſequo calore multo et dolore capitis. 15ta Iulii emeticum ſumſit magno cum effectu, ſed ſine leuamine, dein miſturam Hoffmannianam adhibuit eo euentu, ut tandem cogeretur in noſocomium ſeſe recipere.

24ta Iulii obſeruabatur mane pulſus durus, celer, reſpiratio grauis anheloſa, dolores nulli, facies rubentiſſima, os paſtaceum et plurimo glutine ad imas fauces vsque ſcatens, adpetitus nullus, ſitis ſumma, vrina rubra crudaque, aluus tenuis ſpumoſa flaua, ordinabatur V. S. vnc. x. et miſt. ſal. mitis et decoct. antiphlogiſticum, ſanguis V. S. cruſtam habuit

exiguam

exiguam tenacem, cruorem vero mollem, vesperi peiora omnia cum capitis doloribus.

25ta Iulii noctu delirauit, multaque obmussitauit. Pulsus et respiratio vt heri mane, os ac lingua sicca, pastacea, glabra, dabatur emeticum, a quo decies vomuit, et octies purgatus fuit biliosa viscida.

26ta Iulii nox inquietior, sed hodie soporosus decumbit supinus, ad interrogata tarde et difficulter respondens, seque perbene valere dicens; dabatur iterum mist. sal. mitis, et decoct. antiphlog.

27ma noctu semisoporosus sat quiete iacuit; pulsus mane minus duri sunt, respiratio anhelosa, indifferentia animi eadem, rubor faciei magnus, lingua sicca, crusta nigra, obtecta, aluus continuo fluxilis tenuis praeflaua, vrina rubra nil continens; praescribebatur ipecacuanhae dra. *j∫s*. vt inde fiant puluer. Nro. vi. vt omni $\frac{1}{4}$ hora vnam dosin sumeret, donec vomuerit, sed ex prima dosi vomuit octies, et sexies purgabatur, nil dormiit, quiete tamen iacens.

28ua Iulii nil se dolere, seque bene habere dixit, pulsus tamen et respiratio longe alia loquuntur, linguaque aeque sicca, et crusta fusca nigra, tecta, vrina cruda rubra, aluus tenuis, spumosa, biliosa, sopor ac stupor; duo ergo ordinabantur vesicantia ad suras, et dabatur mist. antiseptica et decoct. vinosum.

29na sensit noctu dolores vesicantium, indeque nil dormiuit. Pulsus hodie liberior, sed aeque celer ac heri, lingua eadem, aluusque

que hodie vltra 16 depoſita tenuis, ſincere bilioſa ſine leuamine, vrina tamen enaeorema copioſum demiſit, hinc decoct. vinoſi loco datum fuit decoct. antiſept. Veſicantia optime traxerunt: veſperae exacerbata omnia.

30ma Iulii parum dormiit, lingua pulſusque idem, vrina nil iterum continens, aluum 8 habuit praefoetidam, ſpumoſam, virideſcentem, et in faucibus aphtae adparent; veſperi omnia exacerbata.

31ma melius dormit; pulſus idem, lingua nonnil humeſcens, aluus quaterna eadem, vrina copioſo enaeoremate ſubſidente gaudet, aphtae copioſiores et albae.

1ma Auguſti per interualla bene dormit cum ſudore vniuerſi corporis, aluum quinquies habuit plumbeam, ſpumoſam; vrina cruda iterum, lingua humida et nonniſi ad radicem flaueſcens, aphtae decidunt, ſed veſicantia gangraeneſcunt, et ſitis ingens; augebatur doſis ſpir. vitrioli in decoct. antiſeptico, et dabatur linctus ex oxymelie ſquillitico et ſyrupo papaueris albi.

2da et 3tia Aug. pulſus adhuc febrilis, ſopor fere idem, caetera omnia eadem.

4ta Aug. his excretionibus per aluum et cutim continuantibus acceſſerant nunc etiam ſputa glutinoſa, pura, ſubcocta, indeque pulſus et reſpiratio inſigniter meliorabantur.

6ta Aug. prima vice ipſe de debilitate et dolore artuum conquerebatur, veſicantium praeſertim, in quibus nunc eſchaera ſeparari incipit,

pit, ſicque tarde laborioſe, partitis criſibus veſpertina quotidie praegrediente exacerbatione tandem conualuit perfecte 24ta Auguſti, die morbi 42.

Quis non videt analogiam binorum horum morborum exitu tamen adeo diſcrepantium? ſed etiam prudentior hic iam domi ſuae adhibita medella ſi morbum non minuit, nec auxit tamen, vti in primo caſu factum fuit.

Similes plus minusue fuerunt febres reliquae vniuerſales omnes, quas tunc temporis in noſtris lectis habuimus, niſi quod tantum hi bini aphtis praehenſi fuerint, primus peſſimis, alter benignis; tarditatem autem ac difficultatem cryſeos in omnibus experti fuimus magnam, vnico excepto, in quo artificiales cryſes plurimas effeceram, ter enim venam ſeçui, quaterque emeticum exhibui, ſicque 9na die morbi in integrum ſanus diſceſſit, et perſtitit.

Erat ergo reuera indoles morborum mixta ex inflammatorio et pituitoſo aut bilioſo, id enim docuit initium decurſus et medella eorundem.

Quam leuis et facilis quandoque morbus peſſimis ſub ſymptomatibus, dum econtra non raro ſub leuiſſimis ſymptomatibus contumaciſſimus ſit, ex ſequentibus confirmabitur.

Venit menſe Iulio in noſocomium iuuenis 25 annorum ſequentia narrans, ſe ab octiduo iam febre laborare quotidiana, cuius paroxyſmi veſperae hora 6ta ordinatim ingruerent cum horrore et frigore, et tanta dolorum omnium artuum,

lumborum

lumborum praeſertim acerbitate, vt in lecto non ſolum, ſed plane in terra furibundus ſe circumuolueret, ac non raro plane conueleretur, qui dolores vna cum calore per quatrihorium durarent, largo dein ſudore ſoluerentur. Cauſſam ſui morbi adſtruebat iter diu noctuque ſub inclementiſſima ac ſumme variabili aura ſuſceptum. Finito paroxysmo dormiit, altero mane ſurrexit, ſed dedolatus ac aegritudinem plurimam ſentiens; haecce narrauit tempore matutino, quo pulſus febrilis tremorque artuum, ac concuſſiones ſine horrore obſeruabantur, caeterum de nulla re conquerebatur, linguaque puriſſima inueniebatur, praeſcripſi miſturam ſalinam mitem, et decoctum reſoluens, donec nempe poſt prandium viderim paroxysmum, ſed mitior is iam longe fuit, ſine horrore ingruens, ſine multo dolore progrediens, ac intra bihorium ſudore finiens, ſicque intra octiduum ſimplici hoc remedio ab omni liberabatur morbo.

Menſe Auguſto ſartor correptus fuit ſimili quotidiana rheumatica, quae V. S. aliisque antiphlogiſticis ab initio, dein cortice tractabatur, fugabatur inde quidem febris, ſed reſtitit omnium membrorum arthritis non valida quidem, ſed refractaria adeo, vt nec ſoluentiſſimis nec euacuantibus nec alteratibus nec ☿alibus, nec veſicantibus nec cuicunque alteri remedio cederet hilum, ſicque aeger non ſanatus ad ſuos redierit iterum.

CAPVT

CAPVT IV.

Constitutio autumnalis anni 1780.

SEPTEMBER.

Primis tribus diebus calores magnos cum pluuiis ac tonitru, ſpirante Aquilone, dein vero magnam vbique ſiccitatem experiebamur, coelo vt plurimum pacato ac ſereno, calore perſiſtente notabili.

Die 19na menſis pluuiae, nubes ſolem obuelantes, nebulaeque redire coepere, flatibus auſtrinis, calidis ſatis, praeſentibus.

Die 5ta Septembris veſperi maxima erat Mercurii altitudo . 27 poll. 7 lin. 8 cent.

Die 30ma veſperi minima

. . . 27 poll. 2 lin. 8 cent.

media . 27 poll. 5 lin. 30 cent.

Die 1. veſp. calor maximus + 22°. 0

Die 25. 27. mane minimus + 5°. 0

medius . . . . + 13°. 50.

OCTOBER.

A menſis prima ad 14tam vsque coelum potiſſimum nubibus deturpatum; pluuiis inundabatur terra noctu potiſſimum cad.. tibus. Spirabat auſter, vnicam ſi exceperis menſis ſeptimam, vbi coelo pacato nebula denſa telluris ſuperficiem occupabat.

Alterum menſis dimidium nebulis horridum denſiſſimis, deciduis plerumque, eodem ſpirante vento. Frigus necdum imminebat multum, humiditas telluris ſumma.

Die 13tia Octobris ſumma Barometri ſtatio fuit . . . . . 27 poll. 7 lin. 7 cent.

Die 2da mane infima

. . . 26 poll. 11 lin. 0 cent.

media . 27 poll. 3 lin. 35 cent.

Die 2. veſp. calor maximus + 15° . 4

Die 24ta mane minimus + 2° . 8

medius . . . + 8° . 90.

NOVEMBER.

Menſis dies primi pluuioſi, Zephiris ſpirantibus, coelo nubibus obducto.

Die 6ta niues primae decidebant, continuantes per aliquot dies telluremque obtegentes, frigore increſcente; inde pluuiae ſub flatibus auſtrinis habebantur, niuibus crebro miſtae.

Die 18ua frigus intendebatur, pruina habebatur coelo pacato; ab eo pluuiae denſae vsque dum 23tia pruina haberetur fortis, frigusque intenſius.

Vltimi dies ſereni erant, ſub aquilonis flatibus; nebulae frequentes conſpiciebantur deciduae matutinae.

Die 29na veſperi maxima Mercurii ſtatio fuit . . . . . 27 poll. 10 lin. 0 cent.

Die 24ta mane minima
. . . . 26 poll. 11 lin. 0
media . . 27 poll. 4 lin. 50 cent.
Die 13. 14. vesperi calor maximus
. . . . + 9° . 0
28ua minimus mane — 3° . 0
medius . . . . + 3° . 0.

Cum mensibus Septembre et Octobre feri entur collegia, in nosocomio obseruationes nullas facere potueram, sed de autumni huius constitutione partim ex praxi vrbana, partim ex reliquiis huius constitutionis mense Nouembre inuentis loquor. Ex his autem comperi morborum acutorum copiam exiguam, et qui ex chronicis caput extollerent, tantum fuisse binos, tussim conuulsiuam infantum, et febres intermittentes, quartanas quam maxime.

De tussi conuulsiua id obseruaui, quod iam ante me plures alii, eam nempe minime esse contagiosam, nec morbum semper sui generis sed plerumque saburram aut mucosam aut biliosam, aut verminosam eandem producere, 2do. id etiam effici per stimulos longe alios plures, qui nervos fibrasque alias sensiles lacessiendo sympathicum hunc motum conuulsiuum virium pectoralium producere valent, vt inde hanc tussis speciem inter symptomata potius, quam morbos referre mallem.

En elegantem huius morbi casum. Puella triennis pinguiuscula ac ventrosa, tussi hac conuulsiua corripitur exeunte mense Octobri

cum febricula, anhelitu continuo, adpetitu imminuto, et vomitu ſub finem cuiusuis paroxysmi, nulla tamen horum paroxysmorum inueniebatur regularitas, ſed iam ſemel, iam etiam ter aut quater in die paroxysmo corripiebatur. Puella haec omni poſſibili medicamento ſumendo tam acriter reſiſtebat, vt, ſi ui infundere tentarent parentes, conuelleretur, et coactus ergo fuerim ad talia confugere, quae nec odorem nec ſaporem nec faciem vllam haberent medicamenti, haberent tamen virtutes conuenientes, idque fuit crem. tart. emeticus, cuius ſolutionem fieri curaui, a qua prima die tanta in ſuum caffe funderetur doſis, quae vomitum aliquoties ciere valeret, binis ſubſequis diebus eius doſeos dimidia tantum pars ſuae pro potu inſeruienti cereuiſiae admiſceretur, donec quarta die iterum quantitas ad vomitum efficiendum ſufficiens ingereretur; hacque methodo exacte adhibita intra tres ab initio morbi numerando ſeptimanas conualuit perfectiſſime.

Fraterculus huius puellae 8 menſium ſub morbo ſororis ſimili tuſſi corripi cepit, ſed huic ab initio illico eadem adhibita medella intra octiduum morbum ſuffocauit.

Quandoque euacuatis ſufficienter viis primis et ſecundis, tuſſis continuauit, facile autem amaris ſtomachicis leuibusque neruinis tunc ceſſit.

Eſt inde, cur tuſſim conuulſiuam ſimplicem neruoſam, aliam cum materia gaſtricam, aliam inflammatoriam ſeu ſanguineam diſcipulos doceam, demonſtrauerim etiam. Febres intermittentes

mittentes permultae hoc autumno fuerunt, eaeque passim tertianae sed longe plurimae quartanae, quae ad hyemem vsque protrahebantur.

In nulla nostrarum intermittentium corticem adhibui, omnes tamen sanaui, ita ut cum etiam in scopum antisepticum rarissime cortice vtar, sumtibus nosocomii plurimum parcam.

Caeterum mei parum interest, num febris quotidiana, num tertiana, num quartana, eaeque simplices, num duplicatae aut triplicatae fuerint, respectu enim solius huius differentiae omnibus eandem facio medellam; hanc diuisionem vt summe accidentalem, et varietatem vltimam febrium intermittentium considerans: sub eadem nempe quotidiana febre natura eius febris diuersissima est, et vicissim eadem natura sua febris v. g. biliosa iam remittens, iam intermittens quotidiana, iam tertiana, iam quartana, iam simplex, iam duplex tam in variis, quam etiam eodem in subiecto saepe est; indeque diuisione in quotidianas, tertianas &c. solum in prognoseos gratiam vtor, quam nempe nonnil mutant variae hae febres.

Quin perinde habeo, ac tracto febrim eam, quae inter acutas aut quae inter intermittentes refertur, nec in quacunque intermittente corticem exhibeo, nisi et illum in eadem febre, si continua fuisset, exhibuissem.

Cum igitur febres dentur intermittentes solo opio, cortice, alioue simili neruino, quin adfectu etiam animi sanandae, aliae V. S. nitro tart. aliisque antiphlogisticis tollendae, aliae

iterum

iterum ſolis ſoluentibus acerrimis, ſimilibusque euacuantibus pellendae, aliae iterum emeticis, catarcticis ſaponaceisque antibilioſis blandis fugandae, aliae demum ſummis antiſepticis cedentes, eas vti acutas in ſimplicem ſeu neruoſam, et in compoſitam, eamque aut inflammatoriam, aut pituitoſam, aut bilioſam, aut putridam diuido, ac pro talibus inueniens etiam iis medeor.

Hanc doctrinam non ſolum verbis profiteor, ſed diſcipulis ad lectum aegrorum demonſtraui. Fuere autem inter caeteros, quos menſibus Nouembri et Decembri in noſocomio habuimus intermittente adfectos, notabiles quatuor.

Vnus qui iam menſe Septembri febre quotidiana laborauit, ſaepe per aliquot dies fugam mentiente, iam mox ex inſidiis redeunte, cum ſcabie foeda adeo, vt peiorem viderim nunquam, alter, qui tertiana adfectus fuit, idque a menſe Auguſto, tertius, quem iam a menſe Iulio quartana tenuit, cum nunc accedente anaſarca a quatuor iam ſeptimanis, vltimus, qui etiam quartanarius, ſed lignei trunci adinſtar rigidus aſper ac imperſpirabilis fuit. Primos tres eadem methodo tractaui, et feliciter ſanaui, cum enim apud ſecundum et tertium ſaburrae nullae adfuerint notae, nullam euacuationem ſolennem inſtitui, primo autem emeticum exhibui, omnibus dein ſaturatum decoctum flor. Arnicae cum ſale ammoniaco dedi eo effectu, vt primus

mus et a febre et a ſcabie, tertius et a febre et ab anaſarca in integrum liberarentur.

Sed res haec non aeque ſucceſſit in quarto, huic enim et decoct. et flor. arnicae in ſubſtantia maximis etiam doſibus dati nil effecere, ſal ammoniacus tum ſimplex tum martialis ad vnc. j/s. de die nil iuuit, puluis ſemin. ſynapi ad vnc. j/s. hoſtem debilitauit, non fugauit, cort. peruv. ad vnc. i. quotidie datus, per octiduum febrim nec hilum mutauit, omniaque alia ad intermittentes fugandas laudata auxilia acie omni contra hunc morbum carebant, excepto vno mox dicendo. Fuere autem omnes febres intermittentes huius conſtitutionis ex indole pituitoſarum, vti lingua, facies, frigus continuum et pallor, caeteraque demonſtrarunt ſymptomata.

Quadraginta et vltra iam anni ſunt, quibus dilectiſſimus, ac omni practico ob practica ſua merita venerabilis Pater meus febrifugo heroico vtatur, arſenico nempe, non ſolum certo ſed tuto etiam ſemper cum effectu: hoc etiam remedio, caeteris omnibus nil iuuantibus in hoc vſus ſum homine, et ad tertiam remedii doſin rebellis haec, ac Americanis indomabilior febris palmas tandem dedit, homine paullopoſt etiam vires tot pugnis exhauſtas, recuperante.

Nullus ſpero de nouitate hic clamabit, huic enim ex antiquioribus ſua praxi authoribus commonſtrabo rem nouam hanc minime eſſe, ſed tantum ex obliuione reductam.

Eo minus quis de audacia me aut Patrem meum accuſabit, in prudentis enim medici manu nullum remedium, in imprudentis autem manu et leuiſſimum audaciam redolet. Argumententur contra Theoretici quidquid voluerint, caſus hic docuit febrim etiam omni febrifugo ali reſiſtentem, huic reſiſtere non potuiſſe; praxis mei patris docuit, innumeros ſolo hoc remedio a febre cito, tuto et iucunde fuiſſe ſanatos, et non deſunt celebres practici alii ſimili fiducia, ac eodem ſalutari effectu hoc remedio hodiedum vtentes *), vt ſpes certo ſit ſaniore nunc cognita methodo medendi febribus intermittentibus, ſub qua perraro febrifugo aliquo ſpecifico egemus, et cognita nunc heroica virtute antipyreta arſenici, fore, vt pretioſus, nauſeoſus, et vt plurimum fucatus cortex noſtram crumaenam non euerrat, et alienam non impleat amplius.

Si ex imprudenti adplicatione huius remedii mala varia obuenerint, et adhucdum obueniant, ne is remedium ſed medentem culpet, rogo, idem enim argumentum et antiquitus obponebatur, et hodiedum quoque obponitur cortici.

Arſenico tamen ſimplici nec vtitur pater meus nec ego, ſed ſequente formula:

R.

*) Iacobi, le Febure.

R. Arſenici albi.
Myrrhae electae.
Piperis longi.
Terrae ſigillatae rubrae ā̄ā̄ dra. ij.
Flor. ſulphuris vnc. ſs.
Bezoard. mineral. dra. i.

M. ac F. puluis ſubtiliſſimus, de quo hora vna alterauc ante paroxysmum ſumantur, gra. vi. aut vijj. cum infuſo flor. Sambucci, chamomillae &c.

Poſſem facile argumenta adferre, cur haec omnia arſenico addantur, et addita fuerint, quia aromaticis, primae viae in febribus ſemper peccant s, erigantur, floribus ſulphuris vis ipſa deleteria arſenici infringatur, et calce antimonii ſimile quid obtineri videatur, cum arſenicum, qua acidum calci ſe iungendo in ſalem medium mutetur, et inde Dehenne in diario medico chyrurgico pharmaceutico a Vendermonde edito in Tomo X. pag. 330 huius Bezoardici mineralis antidotam contra arſenicum virtutem laudarit, ac obſeruatione comprobauerit, ſed haec arſenico addo, quia per tot innumera obſeruata mei patris hac ſub miſcella datum arſenicum nunquam ſiniſtrum ſortitum fuit euentum, dum econtra ſub varia alia methodo datum arſenicum ignominia non caruerit; vide Illuſtriſſ. Störk an. medi. I. p. 79 et 80, et Clariſſ. Trnka hiſt. febr. intermitt. T. I. p. 397.

Hucusque ſaltem nec patri meo, nec mihi rebellis adeo comparuit intermittens, quae non tribus ſaltem huius remedii doſibus ceſſiſ-

ſet,

ſet, vt ergo, ſi omnia reliqua remedia fallant, in hoc ſacra adhuc ſperanda ſit anchora.

Operatur remedium mira varietate, aliqui enim vomunt, alii purgantur, alii ſudant, aliis largiſſima mouetur diureſis, haecque ſine multo incommodo.

Si quid mali productum inde obſeruabatur, id omne conſiſtebat in tumore faciei oedematoſo, qui autem copioſo potui diuretico ceſſit ſemper, et facile.

Suſcepi ſub finem autumni hominem 30 annorum a febre tertiana, qua Septembri laborauit, peſſime habitum. En ipſius hiſtoriam. Initio Septembris corripiebatur febre tertiana, ad quam fugandam nullo alio praemiſſo medicamento ab agyrta ſumſit guttas, ex quibus febris fugabatur illico, vt homo textorio ſuo munere fungi iterum potuerit, poſt quatuordecim dies denuo paroxysmo febrili corripitur, eoque valido et cum ſummo ventris dolore, nauſea, vomituritione, amarore oris et ſiti. Chyrurgus in opem adductus, venam ſecat cruris vnius, et cum poſt bihorium malum augeretur, ſecuit etiam altero in crure, et en! medio, dum ſanguis flueret, homo animi patitur deliquium, ex quo aqua frigida facile excitatur quidem, ſed cruribus ambobus perfecte paralyticis factis, aufugit chyrurgus, et miſerum ſuae reliquit miſeriae. Remediis fere nullis, ſi empyrica aliqua externa excipias, vſus fuit per Octobrim et Nouembrim, cum nempe praeter paralyſin crurum, quam tantum debilitatem

eſſe

eſſe credebat, nil ipſi deeſſet, ſed tunc perci-
piens ventrem ipſi tumere, auxilii inueniendi
cauſſa in noſocomium ſe recepit. Inuenio illum
ibi exeunte Decembri, audioque omnia prae-
dicta, praetereaque dolores tenſiuos circa
diaphragma et lumbos adeſſe, anxietatem pe-
ctoris, aluique raritatem et ſiccitatem, video-
que ventrem aequabiliter quidem quoad ſuper-
ficiem, ſed inaequaliter ratione figurae tumen-
tem, tumoris enim maxima eleuatio circa ven-
triculum et vmbilicum eſt, latera autem com-
planata; pulſatus venter reſonat, leuiaque flu-
ctuationis ſigna exhibet, crura frigent, flaccida
ac immobilia pendent, nonnil tument, nihil-
que ſentiunt, vtut acriter vellicata. Pulſus
ſunt naturali celeriores, aequales tamen, ſed
parui ac molles, adpetitus bonus, ſitis exigua,
flatus ac borborygmi nulli, facies coloris vti
limus. Suſcepi hominem inſanabilem in ſtudio-
ſorum gratiam ob caſus complicationem et ra-
ritatem, et vt inteſtina tympanitica ipſis in ana-
tome exhibendi eſſet occaſio. Exhibui per 10
ſeptimanas auxilia contra hunc morbum laudatiſſi-
ma tam externa quam interna, eaque ex eorum
praeſertim genere, quae paralyticas fibras mu-
ſculares tum crurum tum inteſtinorum excitare
roborareque poſſent, ſed incaſſum omnia, pro-
grediebatur indies malum, accedente praeſertim
nunc tuſſi moleſtiſſima fere conuulſiua, quam
tamen largae extracti hyoſciami doſes ſopie-
bant in integrum. Cumque tunc nonnil com-
modius haberet, radicale autem ſuum malum
nec

nec hilum emendari videret, in nosocomio vlterius manere noluit, sed ad suos rediit, vt inde exitum morbi, quamuis facile praeuidendum, nesciam.

Quid hic infelicius cesserit, num praematura illa febrifugi exhibitio, num inopportunae illae V. S. facile patet, valuit enim post fugatam febrim quatuordecim diebus integris, et dum tunc natura, induciis finitis, certamen redintegrare vellet, ibique clare sat indigitaret, vbinam hostis lateret, et qua via expellendus foret, infelix medicaster binis suis V. S. opus naturae turbauit non solum, sed et ipsam naturam subuertit, fregit. Confert saltem hic casus ad historiam V. S. complendam, de qua optandum esset, vt infelices tales, V. S. perperam factarum effectus diligentius a practicis adnotarentur, vnde practicis quoque innotesceret, V. S. non minus dubium ac periculosum esse auxilium, quam emeticum et quodcunque aliud heroicum remedium.

Vtut aestate et primo autumno dyssenteriae fere nullae fuerint, tardo autumno eae non rarae adparuerunt, habuimus autem mense Nouembri binos dyssentericos, opifices ambos sedentarios, qui vtut grauiter adfecti fuerint, facile tamen et cito emetico, multisque catarcticis in largo potu exhibitis, curabantur.

Eodem etiam tempore multae in vrbe adparuerunt colicae biliosae siccae, quae etiam solis euacuantibus cesserunt, ingenti semper saburrae viscidae et biliosae copia exturbata.

Dyssenteriam

Dyſſenteriam ita dictam catarrhalem dari nemo practicorum negabit, ſed omnem dyſſenteriam catarrhalem aut ſimplicem aut compoſitam eſſe dubito, idque rationibus ſequentibus. 1) Materiae catarrhalis nomen quidem, ſed naturam non noſco, etiam nulla datur ſtricte dicta materia catarrhalis, ſed quiscunque ſtimulus praeternaturalis membranis pituitariis intime adplicatus eum producit effectum, quem catarrhum nominamus, ſic a ſuppreſſo perſpirabili oritur catarrhus, ſic ab acribus exhinis, a ſimplici puluere publicarum viarum, aut frumentorum agitatorum, ſic a ſaburra acri bilioſa oritur catarrhus genuinus quoad omnia ſymptomata adeo, vt difficulter eum ab alio interſtinguas, ſic venenum gonorrhaeicum his membranis adplicatum, verum catarrhum inducit, vt ergo catarrhi materies propria ac ſpecifica nulla ſit, vſu venit autem et pathologis et practicis, vt ſub termino materiae catarrhalis intelligant materiam tranſpirabilem ſubpreſſam; ſed in omni dyſſenteria materiae perſpirabilis ſubpreſſionem aut eſſentiam, aut ſaltem partem morbi conſtituere obſeruationibus non congruit, dyſſenteria enim a venenis, a purgantibus reſinoſis, dyſſenteria phtyſicorum, febrium putridarum manifeſte perſpirationis ſubpreſſionem nec pro cauſſa nec pro comite habet, vt potius omni in hoc caſu ſudoribus fere diffluant aegri, praeterea, nulla nec leuiſſima cauſſa perſpirationem ſubprimere valente admiſſa, dyſſenteriae ſaepe foedae oriuntur; quin obſeruationes fidiſſimae

docent.

docent, ſolum putridum ſaniei dyſſentericae halitum homines etiam ſaniſſimos in ſimiles conieciſſe dyſſenterias, vt ergo certum ſit, non in omni dyſſenteria materiae perſpirabilis ſubpreſſionem adeſſe, ergo nec dato hoc conceptu catarrhi, omnem dyſſenteriam plus minus eſſe catarrhoſam. Inde etiam dyſſenteriam adſtruo aeque variam vti febres, neruoſam vnam, inflammatoriam alteram, tertiam pituitoſam, bilioſam quartam, et putridam quintam, quae iterum variae dyſſenteriae tum inter ſe, tum cum catarrho inteſtinorum, aliisue malis componi poſſunt.

Eadem mihi eſt de rheumatismo ſententia, infelix enim catarrhi ac rheumatis idea tot forſan ſuſtulit aegros, quot illa idea morborum malignorum a Sydenhamo feliciter exploſa et expulſa.

Et quid forſan melioris conditionis eſſe podagram crederem? non facile: deſunt enim argumenta ſufficientia, quae naturam indiuiduam materiae podagricae demonſtrarent, ſed viciſſim variae cauſſae podagram producentes, diuerſiſſimaque natura ſua auxilia, quibus hinc inde podagricum ſanatum legimus, naturam variam podagrae et podagrae euincunt, vt adfirmare audeam, inſanabilitatem podagrae exinde potiſſimum pendere, quod medici ſpecifico credito morbo ſpecificam ſemper quaeſiuerint medellam, ſicque naturae tramitem deſeruerint.

Seneſcente

Senefcente autumno nonnil copiofiores acutae eaeque contumaciffimae fuerunt, quarum hiftoriam enarrabo fequentem.

Sufcepi in lectos practicos 2da Decembris aurigam 46 annorum, temperamenti fanguinei, habitus taurini et vitae, vti hoc hominum genus folet, inordinatiffimae ac vinofae, qui femper antea fanus fuerat, fed nunc iam a quatuordecim diebus proftrato adpetitu, naufea, dolore capitis et ventriculi,oris amarore, ardore circa pectoralia, et caloris nocturni tanta acerbitate, vt totis noctibus nil dormiret, et continuo biberet, afficiebatur: his ftantibus adhibuit nil, laboribus fuis vacauit, et diligenter cereuifiam fuam haufit. Secunda Decembris illum in nofocomio inuenio cum pulfu valde celeri, ac adeo contracto, vt difficulter inueniretur, refpiratione denfiffima, anxietate maxima, tuffi cum fputis tenuibus fpumofis, fiti magna, reliquisque fymptomatibus circa primas vias iisdem vti initio morbi, cum lingua alba humida. Venam feco ad vncias xij. vnde leuamen circa pectoralia nonnullum etiam fecutum fuit, fanguis autem omni nota quam naturaliffimus; dabatur praeterea mift. fal. mitis et decoct. antiphlog.

3tia Decemb. noctem ob calores moleftiffimos iterum infomnem transegit, folum fub diluculo nonnil dormiuit, aluus nulla, vrina parciffima praerubra, pulfus aeque contractus ac celer, vti heri, refpiratio aliquantulum tamen liberior, ventriculi aderat ardor, et ad adta-

ctum

ctum dolor, lingua alba viſcida cum amarore oris, ſputa pituitoſa: denuo venam ſecui ad vnc. x., et dein emeticum ordinaui. Sanguis denuo naturalis fuit, et ſexies vomuit amara, viridia.

4ta Decemb. noctem longe melius transegit exacerbatione nocturna longe imminuta, et dolore ventriculi omni euaneſcente, ſed mane augebatur dolor capitis cum aurium ſuſurru, aluum cum exigua quantitate vrinae bis depoſuit valde parcam ac tenuem, pulſus inveniebatur talis vti heri, ſitis autem maior, addebatur miſt. ſal. miti cremoris tart. dra. ʒß. et dabatur decoct. antiphlog.

5ta Decemb. aluum noctu depoſuit ſemel tenuem parcam, vrinam autem parciſſimam praerubram, exacerbatio nocturna valida iterum ſine ſudore, obpreſſio pectoris imminuta tamen fuit, et dolores capitis ceſſarunt, reliqua vti prius.

6ta Decemb. aluum depoſuit heri veſperi nouies cum vrina parciſſima, nox inſomnis, pulſus autem hodie mane et tardior et eleuatior obſeruabatur, reliqua eadem.

7ma Dec. nox inſomnis, aluus bis depoſita, pulſus iterum celerior, fortior tamen, oculi lippitudinoſi, caetera eadem.

8ua tota nocte tuſſiuit vehementer, ſputis parcis pituitoſis eiectis, vrina plane nulla, aluus parca, pulſus contractior iterum quam heri, ſitis ingens.

9na Decemb. exacerbatio nocturna maxima fuit et mane anxius, morosus, omnia nauseans cum amaritie oris et linguae flauedine: dabatur ergo emeticum, a quo quinquies vomuit amara et viscida, aluumque ter deposuit cum parca vrina.

10. Dec. exacerbatio nocturna foeda iterum fuit, indeque nox insomnis, hodie pulsus nonnil eleuatiores sed aeque celeres, ac respiratio aeque anhelosa, oculi lippitudinosi, noctu conglutinantes, vrina parcissima rubra cruda, dabatur mist. cum gummi ammon. et oxymelle squillitico.

11ma Decembr. ob frequentissimam alui deiectionem noctu nil dormiit, hodie aucta inveniebatur obpressio pectoris, indeque respiratio anhelosior cum tussi, ac parcis sputis viscidis, caetera eadem; sed negligentissime medicamenta sumit, parumque bibit.

12ma Decemb. diarrhaea illa cessauit iterum, vigiliae nocturnae continuarunt, pulsus valde obscurus ac praeceler, respiratio autem sublimis ac frequens, vrina nonnil copiosior, aluus terna tenuis flaua, reliqua eadem: vesicantia bina suris adplicabantur.

13tia Decemb. omnia eadem, decubitus autem supinus inordinatim disiectis membris.

14ta omnium symptomaton incrementum, praesertim autem respiratio pessima, noctu hora 11ma placide exspirauit.

In anatome deprehendebatur pulmo dexter aliquantum inflammatus, discissusque co-

piosissimam aquam spumescentem fundebat, pulmones adcreti ambo, fortius sinister. In cauo thoracis vtroque libra circiter seri flauentissimi fuit, et inter pulmonem dextrum, diaphragmatisque eam partem gelatina copiosa, tremula pellucida inueniebatur. Cor ingens sanguinem parum grumosum continuit. Splen naturali durior ac rubicundior fuerat, sic etiam hepar durius sed non inflammatum. Sed circa lienem similis iterum inueniebatur gelatina, vti in thorace. Vesicula fellea viscida bile scatebat. Renes erant sanissimi: nec ventriculus nec intestina inflammata. Vesica contracta, columnisque robustissimis musculosis gaudens, vt propterea in theatrum anatomicum reciperetur.

En veram febrim ardentem ex inflammatoria et biliosa compositam, et metastasi tali seroso biliosa, qualis his febribus frequens est finientem. Non tamen negauerim inordinatam bibonis huius vitam pulmonum diathesin hanc hydropicam, si non produxisse, adiuuisse saltem quam plurimum, pro certo tamen non constat, iam ante hunc morbum symptomata hydrothoracis adfuisse, cum hoc hominum genus grauiora etiam corporis mala nec aestimet nec aduertat fere. Mirum tamen est hominem per morbum plerumque multa bibentem, vrinas semper habuisse parcissimas, aluum parcam, sudores nullos, et tamen vix libram vnam alteramue effusi seri in vniuerso corpore inuentam fuisse, sed mirandum adhuc magis, sanissimos inuentos fuisse renes, dum tamen tam

male

male officio ſuo functi fuerant per totum morbi tempus.

Frequentes tunc temporis habuimus dyſpnaeas cum ſignis fere omnibus perfecti hydrothoracis, cum pulſu duro contracto ac celeri, habituque corporis toroſo ac bene colorato, idque inter iuuenes quam maxime et laborioſos, praxatores, molitores; omnibus his venam ſuſpenſa manu ſemel aut bis ſecui, ac quandoque ſanguinem phlogiſtico pituitoſum extraxi, dein miſturam noſtram ſalinam mitem et decoctum reſoluens, quandoque etiam decoct. flor. arnicae cum ſale ammon. exhibui, ac omnes feliciter ſanaui, vni hirudines ad haemorrhoides cum ſaluberrimo euentu adplicari iuſſi.

Dudum iam eſt, quod hypochondriorum in pectus influxum cognouerim, et obſeruauerim, quantae enim nonnunquam anxietates, palpitationes cordis, tuſſes, dolores, dyſpnacae ac vera aſthmata oriuntur ex ſolo vitio partium ſub hypochondriis ſitarum? quin omnis practicorum vere talium viderit innumeros etiam morbos capitis ex hypochondriis originem ſuam ducentis, vt mirandum certo ſit, quam ignota haec ſint pluribus noſtrorum practicorum, vtpote qui in omni tuſſi, in omni ſputo ſanguinis, in omni dyſpnaea ſoli pectori medentur, et ad fontem omnium horum malorum non adſcendunt. Recentiſſimum talem caſum tracto, vbi 45 annorum ſedentarius, a ſemi anno multo moerore adfectus, quique ante annos plures continuo haemorrhoides fluentes

 habuit

habuit, ad vltimum quadriennium usque; ab anno iam dyſpnaea adficitur, ac tuſſi violenta ſicca, cum deleto adpetitu, et dolore hypochondrii praeſertim dextri laborat, conſuluit practicorum noſtrorum vnum ex famoſiſſimis, ab eoque recipit remedia pectoralia, decocta dein demulcentia, pillulas dein balſamicas, vltimo aquas ſelteranas cum lacte potandas, ſed ameliorationis loco peiorantur omnia eousque, vt noctu a tuſſi impetuoſiſſima omnis excuteretur ſomnus, de die ſub motu minimo anheloſiſſimus greſſum ſiſtere cogeretur, emaciaretur ſummopere, febricitaret intenſe, hocque in ſtatu apud me auxilium quaereret. Omnia praedicta audiens inquiro in hypochondria, hepatisque regionem et duram et dolentem inuenio, pulſum praecelerem contractum ac durum, oculos flauentes, linguam albam, ac adpetitum deletum; his inuentis ſanguiſugas haemorrhoidibus adplicari iubeo, ac decoctum ex rad. graminis et taraxaci et ex tamarindis cum leni ſtimulo ſalino praeſcribo. Cum vero poſt primas ſex hirudines leuamen perſenſerit, quarta die denuo eas repeti curaui, ſicque hominem poſt octiduum per ſcalas meas libere ac vegete adſcendentem, aduentumque ſuum riſu profuſo denunciantem vidi et audiui, indeque ſpes adfulget maxima, miſerrimum hunc et pro phtyſico conſummato habitum hominem breui perfecte reſtituendum fore.

Sed non apud omnes ſtaſin ſanguinis in hypochondriis circulantis eſſentiam morbi conſtituiſſe

ſtituiſſe demonſtrat, quod recte iuuenes maxime et laborioſiſſimi hoc malo correpti fuerint, ſedentarii econtra minus, indeque in illis hoc mali ſubeſſe ſuſpicabar, quod clariſſimus et iam a ſtudiis noſtris ſemper amiciſſimus mihi Stoll tam egregie obſeruauit, et depinxit, hydropem nempe inflammatorium. Hac iam occaſione ſicco pede nouum illum ab Anglis inuentum morbum, anginam pectoris praeterire nequeo. Gloria certo exigua eſt nouum inuenire morbi nomen, praeſertim nomen tam abſurdum, vti angina pectoris; morbus enim ipſe nec nouus eſt, nec authoribus antiquis ignotus, ſed nomine dyſpnaeae, aſthmatis, hydrothoracis, hydrocardii, hypochondriaſeos &c. &c. dudum ab innumeris aliis tam obſeruatoribus, quam dogmaticis deſcriptus ample eſt, et ſectiones hodiernae factae demonſtrant, anginam pectoris nullum per ſe eſſe morbum, ſed ſymptoma iam hydrothoracis, iam hydrocardii, iam vitii cordis et arteriarum, iam vitii hepatis, iam coſtarum, iam alterius partis, vt omnes hac de re ſcribentes aliam naturam huius morbi adſignent. Nuperrime clarus Elsner arthritidem pectoralia adficientem pro natura huius morbi binis in caſibus exhibuit; dabo et nunc caſum, ex quo clariſſime pateat, anginam pectoris nomen nouum quidem, ſed morbum nouum non eſſe.

Vir 40 annorum perdoctus, vitae ſedentariae addictus, officioque paedagogi taedioſo occupatus, pinguis ac pallidus corripitur aeſtate

te anni 1776 omnibus ſymptomatibus anginae pectoris dictae, cum difficultate reſpirii ad motum, cum obpreſſione ſtringente pectoris ſiniſtri, cum dolore ad brachium vsque tendente, ſed ſine omni tuſſi, et adpetitu et ſomno bono; vtebatur V. S. purgantibus ſine leuamine, adplicabantur veſicantia, vtebatur decocto lignorum, et aliis ſudoriferis incaſſum, adhibebantur roborantia et aquae minerales ſine effectu, quinmalum per autumnum increſcebat adeo, vt a leui animi adfectu, a leui motu corporis haec ſuffocatiua reſpirii difficultas ad animi deliquium vsque increſceret; his ſub circumſtantiis ego vrinam ſub paroxysmo pallidam, pulſuum a leuiſſimo animi adfectu mutabilitatem, ſyſtema neruoſum debilitatum, ac inefficaciam tot remediorum conſiderans, malum pro neruoſo adfectu declaro, praeſcriboque pillulas ex moſcho, ambra, zibetho, aſa foetida, et camphora, mirabiliterque aegrum inde leuatum conſpicio, ſed cum de ſumptuoſis nimium pillulis querellae orirentur, rad. Valerianam ſylueſtrem cum camphora exhibeo, ac inde intra triduum id perditum iterum videbam, quod antea per pillularum vſum intra quatuordecim dies euictum fuerat, cogebamur inde ad pillulas noſtras redire, a quibus intra menſem reconualeſcebat perfecte adeo, vt etiam procelloſa hyeme obambularet libere, omnibusque functionibus integris gauderet.

Non video igitur, quantum dyſpnaea aliqua periodica, aut aſthma ab hac angina pectoris differant, cum ſimilia habeant ſymptomata, ac eandem iam neruoſam, iam hydropicam, iam arthriticam aliam naturam, indeque medella in angina pectoris diuerſiſſima, prognoſis ſumme varia aeque ſit, vti in ſimplici dyſpnaea quacunque.

CAPVT V.

Conſtitutio hyemis anni 1781.

DECEMBER 1781.

Menſis hic exorſus nebulis, pruinaque. 5ta ingruente caelum potiſſimum obductum, frigus intenſius.

Die 10ma niues decidebant alternantes ad finem menſis vsque cum pluuiis, caelo vtcunque obducto, pacatoque, per vniuerſum menſem rarius ſpirante aquilone.

Die 3tia Decembris mane Mercurius altiſſimus . . . . 27 poll. 10 lin. 5 cent.

Die 30ma veſperi infimus

. . . 27 poll. 2 lin. 30 cent.

medius . 27 poll. 6 lin. 25 cent.

Die 13. veſp. maximus calor + 4°. 0

Die 19na mane minimus — 10°. 5

medius . — 3°. 25.

IANVARIVS

IANVARIVS 1781.

Sub anni illius principium flatus zephyri habebantur, glacies ſolui, niuibus tecta terra nunc conſpici nuda caepit ſubito.

Die 6ta vehementes aquilonis flatus nubes adportabant niuibus plenas, quae continuo aucto denuo frigore tegebant agros, vrbemque. Inde obductum caelum erat continuo, aërque pacatus, donec 14. 15. aucto multum mane frigore nebulae caderent denſiſſimae, quas excepit caelum denuo obductum.

19na ſub calidis flatibus auſtrinis ſubita glaciei ſolutio notabatur, vt campi plateaeque omnes aqua tectae conſpicerentur, ſuccedentibus denuo niuibus omnia obuelantibus, ac aquilone ſpirante.

Reliqui menſis dies pluuiis, niuibusque et nebulis paucis vertebant; glacies, et humiditas ſubito ſuccedens alternabant continuo, donec ſerena aura in fine menſis haberetur, pacato vt plurimum aëre.

Die 12ma maxima mane Mercurii altitudo . . . . 27 poll. 10 lin. 5 cent.
Die 25ta veſperi minima
. . . . 26 poll. 10 lin. 6 cent.
media . 27 poll. 4 lin. 50 cent.
Die 2da veſperi maximus calor ingruebat
. . . . + 4° . 0
Die 21ma mane minimus — 10° . 8
medius . . . — 3 . 43.

FEBRVARIVS.

FEBRVARIVS.

Menſis hic exorſus caelo obducto, calore maiore, hinc et glaciei ſolutione.

Die 4ta ſubitus Mercurii adſcenſus, deſcenſusque; pluuiae inde copioſae cum niuibus vertentes, auſtro flante, caeloque obducto potiſſimum.

Die 25ta ſub glaciei ſolutione, et frigoris remiſſione, niues cum pluuiis alternantes, ſuccedente in fine diei imbre valido.

Die 3tia veſperi ſuprema Mercurii ſtatio fuit . . . . . 27 poll. 8 lin. 8 cent.

Die 28ua minima eiusdem altitudo . . . . . 26 poll. 8 lin. 0 cent.

media . . 27 poll. 2 lin. 4 cent.

Die 13tia veſperi calor maximus . . . . + 9° . 0

Die 7ma mane minimus — 6 . 0

medius. . . . . . + 1 . 90.

Mutabiliſſima hac hyeme morborum acutorum parcitas ſumma fuit, et qui tunc fuere de pituitoſa fuerunt familia, in quibus plerumque vnica ſuffecerat V. S., raris in caſibus egebamus ſecunda, tertia nunquam, decurrebantque ordine adeo naturali ac facili, vt operae pretium non ſit caſus aliquos recenſere.

Credent forſan quidam hoc doctrinae communi de epidemiis minime conſentire, vtpote quae aſſerat frigus diuturnum ac ſiccum inflam-

inflammatorios producere morbos, non pituitoſos, ſed reſpectiua haec omnia eſſe iam Hyppocrates obſervavit, vnde et ille apud ſuos Graecos notauit, hyeme pituitam regnare.

Verum quidem eſt, hyemem in Graecia communiter gelidam ac ſiccam non eſſe, indeque hoc dictum Hyppocratis de hyeme humida ac gelida, non de noſtra hac hyeme intelligendum eſſe, ſed quod apud Graecorum temperamentum ſiccum ac calidum hyems humida ac tepida, id apud noſtra temperamenta humida et frigida hyems etiam glacialis ac ſicciſſima producere debet, motum nempe pituitae hinc inde in corpore ſtagnantis, ſeu febres pituitoſas, quamuis rarius, quam ſi haec hyems humida ſimul fuiſſet, vnde etiam hoc anno rari adeo fuerint morbi acuti.

Habuimus econtra morbos chronicos ab autumno adhuc reliquos plures, quartanas nempe, anaſarcas, dyſpnaeas, phtyſes &c. &c. quorum memorabiles plures hiſtorias vltimo capite recenſebo.

Icterici etiam plures nobis obueniebant, non febricitantes non dolentes, ſed foedo colore ſubfuſi, omnes cito et iucunde curabantur decocto flor. arnicae cum ſale ammon. vtut communi ictericorum medellae refractarii valde eſſent, praeſertim a purgantibus non emendarentur non ſolum, quin peiorarentur inſigniter.

Quin

Quin anaſarcae ex quartana diuturna oriundae, eidem decocto flor. arnicae cum ſale ammoniaco facile obediebant.

In vno hydropicorum mens fuit tentandi, num nouum illud Clariſſ. Collinii antihydropicum efficaciam ſuam, vti ipſe autor adfirmat, in parte ſua ſalina, num potius in illo volatili viroſo et odore opio ſimillimo principio contineret, ipſique exhibui conſeruam herbae recentis, ſed ſine effectu, dum econtra extractum eiusdem plantae cito efficaciam ſuam proderet.

Caeterum et phtyſicum vnum, alterum ſcirrho ventriculi adfectum, tertium diabethe laborantem hoc tempore in lectis habuimus, tum vt et hos morbos ſtudioſis commonſtrarem, tum quod ſufficiens numerus morborum acutorum deeſſet. Hiſtoriae horum cum aliis adhuc rarioribus caſibus vltimo capite inuenientur.

CAPVT VI.

Conſtitutio veris anni 1781.

MARTIVS.

Sub flatibus aquilonis et gelu notabili niuibusque cadentibus exorſus est.

Die 4ta pluuiis continuabat, flatibus auſtri et zephyri calidioribus.

Die

Die 13tia aura vt plurimum ſerena, nebulis tamen mane redeuntibus denſis, frigore denuo multum aucto, aëreque pacato.

A die 20ma huius menſis nubes copioſae denſae ſolem obuelabant; Boreas ſpirabat vehemens, frigore ad menſis finem multum aucto; aura demum ſerena.

Die 13tia veſperi ſupremus fuit Mercurius

. . . . 27 poll. 9 lin. 9 cent.

Die 12ma mane infimus

. . . . 27 poll. 1 lin. 0 cent.

medius . . 27 poll. 5 lin. 45 cent.

Die 19na veſperi calor maximus

. . . . + 13° . 5

Die 30ma mane minimus — 3 . 2

medius . . . . . + 5° . 15.

APRILIS.

A 1ma ad 3tiam menſis diem frigus, quo finiebatur Martius, continuabat ſpirante Euro, auraque ſerena; inde coelum obductum, auſterque ſpirans.

Die 7ma pluuia imminebat alternans cum nebula ſequenti die ingruente, et aquilone ſpirante; inde pluuiae continuabant.

Reliqui menſis dies abſoluebantur aura potiſſimum ſerena, Borea vertente cum Euro, aëre primum calido dein frigidiore.

Die 21ma ſupremus veſperi Mercurius

. . . . 27 poll. 7 lin. 8 cent.

Die

Die 13tia infimus 27 poll. 1 lin. 0 cent.
medius 27 poll. 4 lin. 4 cent.
Die 30ma vesperi calor maximus
. . . . + 20° . 0
Die 2da mane minimus . — 2° . 0
medius . + 9° . 0.

MAIVS.

Aura serena finiens Aprilem, continuat triduo, Eurusque spirans.

Die 4ta coelum habebatur obductum, pluuiis succedentibus et flatibus Zephyri.

Die 6ta frigus notabile imminebat, 8ua glacies in agris, in vrbe pruina conspiciebatur, sub Euri flatibus ac coelo obducto.

Die 11ma fulgura tonitruaque omni ex parte aduenientia, ac vento notabili per triduum redeuntia; inde nebulae densae copiosae mane habebantur per biduum; ab eo nubes sparsae saepe, crebrius densiores, calor magnus, flans Boreas, donec vltimis mensis diebus rediret aura serena, mentem hilarem reddens, calore multum intenso.

Die 25ta mane Barometri statio maxima
. . . 27 poll 8 lin. 0 cent.
Die 9na mane minima
. . . 27 poll. 5 lin. 0 cent.
media . 27 poll. 6 lin. 75 cent.
Die 17. calor maximus vesp. + 23° . 8
8ua mane minimus . . + 1° . 0
medius . . + 12° . 4.

Febres inflammatoriae cum pituitofis ac biliofis, ficciffima fub hac aura caput extollere iam menfe Martio incipiebant, Aprili et Maio dominabantur, Iunio euanefcebant; binas autem partes prae reliquis maxime adgrediebatur morbus, caput nempe et pectus, vt inde phrenitides et peripneumonias fat frequentes, rariores tamen pleuritides habuerimus.

Mirandum certo foret calores ficciffimos tantas produxiffe inflammationes, nifi is naturalis pituitofi ftatus fub his conditionibus effet transitus, vti iam optime notauit Hyppocrates, hyeme pituita vere autem fanguis dominatur.

Sufcepi autem menfe Martio exeunte virum triginta annorum capilitiarium, qui mane facie hilariffima, verbis facetiffimis ac geftis fumme ridiculis, nam choreae S. Viti adinftar omnes mufculi agitabantur, fequentia nobis narrauit. Sefe ante biennium conuulfionibus epilepticis aeftate media laboraffe, ac a ftudiofo aliquo medicinae, quem etiam illico inter mecum adftantes auditores diftinxerat, vnico emetico tunc fanatum fuiffe, fanumque etiam vixiffe vsque ad vltimum triduum, vbi horroribus caloribusque alternis vexari, capite dolere, toto corpore tremere, omnia recufare, multumque fitire incipiebat, de nocte fe nil fcire, cum domi non fuerit, fed Venetiis et Romae, heri fe eadem paffum fuiffe, fed elapfa nocte fe denuo iter fufcepiffe, hodie mane autem bis vomuiffe, eaque amara viridia, nunc autem

fete

ſeſe egregie valere. Pulſus praeceler fortis et durus, oculi ſplendidiſſimi, facies et lingua nitidiſſimae ac naturales, aluus virideſcens tenuis, cutis ſudore plurimo madida fuerat, ſed alacritas ſumma tantaque facetiarum, veritatum, ac phantasmaton loquaciſſima confuſio, vt et ipſa Stoa ridere debuiſſet. Venam ſecari iubeo, ac miſt. noſtram ſal. mitem et decoctum antiphlogiſt. praeſcribo. Sanguis V. nis naturalis fuit, ad quamuis autem doſin miſt. ſalinae vomuit aeque bilioſa. Nox adeo delira, vt plurimum clamauerit, per noſocomium cucurerit, omnia ſusque deque verterit, ac ligari debuerit; altero mane quietum illum iterum inuenio, trementem tamen ac hilarem, mihique ligatas ſuas manus monſtrans debachabatur contra ſartorem, qui marſupia veſtis ſuae nouae anguſta adeo fecerit, vt manus retrahere neſciret, ſeque hac nocte Viennae fuiſſe adfirmauit. Pulſus idem, reſpiratio rara, calor ſummus, facies tamen et lingua naturalis, aluus eadem vt heri, denuo venam reſecari curo, et cum quietior inde factus fuerit, emeticum exhibeo, a quo facile et cito vomuit ter plurima viridia, quater etiam deiecit. Noctu eadem denuo comoedia agebatur.

Die 5ta morbi ſponte mane vomuit, plurima deiecit, placidusque inde ac pacatus adeo reddebatur, vt a ſexta veſpertina in alteram ſextam matutinam vsque placidiſſime dormierit, ſicque iudicatus ſeptima morbi die domum redierit.

Sub

Sub eodem iam tempore ſimilis nobis ſuſcipitur curandus aeger, qui autem minus facetus ac loquax de amaſia ſua continuo obgarriret, febricitauit ſimul inſigniter, contuſionemque habuit occipitis, quia per cellae gradus deciderit. Lingua foeda, os paſtoſum, manus trementes, ſitis ac ſudor nullus. Venam ſecari, clysma iniici, contuſionem adcurate viſitari curo, et cum ſola integumenta externa laeſa inuenirentur, fomenta frigida ex aqua et aceto capiti adplicari iubeo; nox quieta fuit; altero autem mane eadem fuit amentia et febris, nullus autem vndique dolor, purgans praeſcribo, ac venam ſecari iubeo.

Multa mala ominabar, ne a contuſione, cerebri vitium contractum paullopoſt grauiora inferret mala, ſed interea vnus ſuorum amicorum prouenit, nobisque narrat, hominem hunc iam a biennio ſemimaniacum, ante triduum ebrium per ſcalas cecidiſſe, ſeque illum minime ſtultiorem inuenire, quam antea fuerit, vnde tantum febrim componendi, contuſionemque ſanandi nobis intentio fuit, ſicque etiam quoad mentem idem, quoad corpus autem ſanus poſt octiduum exiuit.

Paullopoſt ad iuuenis Nouitii lectum aduenio, illumque facie rubentiſſimum, oculisque ſplendidiſſimis ac fere flammeis inuenio, audioque illum a triduo iam ſummopere capite dolere, febricitare, ac omnia nauſeare, noctu nil dormire, artubusque omnibus, pectore praeſertim ſumme dolere. Pulſum obſeruo

prae-

praecelerem paruum contractum, respirationem anhelosam, ardorem membrorum omnium ac linguam foedissimam. V. S. illico celebro, clysma, et mist. sal. mitem et decoct. antiphlog. ordino, et vesperae emeticum exhibeo, sicque intra triduum aegrum iamiam phreniticum saluaui a morbo ancipite.

Talem alterum, tibialium fabrum iam delirum, ac omnibus artubus non trementem, sed conuulsum potius, eadem methodo tractaui et sanaui.

Sed non aeque feliciter cessit externa facie similis casus, sartor enim 50 circiter annorum iam triduo in nosocomio est, quotidie noctu delirus ac furibundus, de die autem vtcunque quietus sibique constans, ea autem die, qua illum, vt pro meis lectis aegrum quaeram, videram, demens ita fuit, vt nil plane de praesentibus aut praeteritis ex illo expiscari potuerimus. Inueniebatur autem facies flaua, genis rubentibus, lingua sicca, aspera, praeflaua, pulsus celer fortis, durus, calor magnus et tussicula sicca frequens.

Sanguis V. S. heri ab ordinario nosocomii ordinatae sine crusta quidem, sed valde tenax fuit; repeti ergo curo V. S. ad vnc. viij. et exspectaturus donec clariorem formare possem diagnosin, mist. sal. mitem et decoct. antiphlogist. praescribo. Vesperae pulsuum durities remiserat, caetera eadem. Altero mane audiuimus illum tota nocte delirasse non tamen furiose, et sibi magis praesentem inuenimus,

vt ſat apte ad interrogata reſponderet, dixitque tunc ſe nullibi dolere, ſed valde ſitire, omniaque amara ſibi adparere, ſed tinnitum aurium, quem antea habuerat, ſe iam non percipere amplius: dum interrogaretur, quomodo morbus inceperit, quamdiu iam aegrotaret, contra vxorem debachari, nihilque ordinati proferre incepit.

Inueniebatur lingua humidior, ſed ſpurca aeque, facies minus rubens ſed magis flauens, pulſus idem, reſpiratio ſuſpirioſa, aluus bina tenuis viridis; veſperae delirare furioſe iterum incepit, febrisque exacerbatio inſignis accedebat. Nox inſomnis et delira.

Mane illum delirum adhucdum inuenimus, indeque hypecacuanhac ſcrup. iv. et crem. tart. emet. gr. ij. in quatuor doſibus partitim exhiberi curaui.

Vomuit ab vniuerſa quantitate ſemel tantum perpauca viſcida, et bis parca deiecit viridia. Interea ab vxore audimus, illum antequam in noſocomium venerat, iam duodecim diebus aegrotaſſe, illumque ſemper anxium et melancholicum a multo tempore fuiſſe, hunc autem incepiſſe morbum horrore et calore alternis, et iam prima nocte aegrum deliraſſe, de die illum ſedentario ſuo muneri iterum vacaſſe, nullumque adhibuiſſe remedium praeter vnicam V. S.

Circa meridiem illum inuenio aeque delirum, multa tuſſitantem, pulſum celerem ac fortem, vrinam praerubram, ac craſſam, repeti

peti curo emeticum, ac gr. ix. crem. tartar. emet. exhibeo, ſed nec hilum inde vomuit, nec conatus ad vomitum habuit, nec deiecit, veſperae delirium idem, pulſusque celeriores ac debiliores, ſicque ea nocte conuulſus periit.

Cadauer altera veſpera ſectum exhibuit, et duram et magis adhuc piam matrem omnibus in vaſis copioſo ſanguine turgentem, ſero multo viſcido hincinde inter piam et arachnoideam collecto, ſinus falciformes vacui inueniebantur, glandulae autem Bachonianae et copioſiſſimae et albae et durae et longe maiores adparebant. Ipſa ſubſtantia cerebri pluribus punctis rubris interſtinguebatur, ventriculique anteriores ambo lympha alba clara turgidiſſimi erant, ac plexus choroidei naturales. Cerebellum longe minus inflammatum, quam cerebrum, ac caeterum ſanum erat.

In abdomine colon flatibus diſtentiſſimum brachii toroſi ac obeſi amplitudinem habuit, arcusque ille transuerſus infra ventriculum decurrens, hoc in ſubiecto arcu maximo vsque infra vmbilicum deſcendebat, ſicque cum binis flexuris hepatica et lienali litteram M exacte retulit. Sed pars ea inteſtini colon, quae a flexura lienali ad longitudinem quatuor pollicum verſus flexuram ſigmoideam deſcendit, contractiſſima adeo fuit, vt ipſis inteſtinis tenuibus longe anguſtior fuerit; pars flexurae ſigmoideae dilatatiſſima, vltima eius portio et ipſum rectum anguſtiſſima iterum fuere. Inteſtina tenuia naturalia adparuere, ſed ventriculus rubebat, et

 diſciſſus

discissus continuit bilem copiosam viridem, ac adeo viscidam, vt ventriculi parietibus firmissime adhaereret, et intra digitos sumta eos tenaciter conglutinaret. Vesicula fellea ingens copiosissima bile vere crocea turgebat, vicinasque partes omnes flauo rubro hoc colore alte infecerat, quin vniuersus panniculus adiposus abdominis praeternaturaliter flauuit; hepar sanum, sed lien in facie sua posteriore mollis adeo, vt inter digittos placenta sanguinis putrescentis adinstar difflueret. Pectus apertum non fuit.

Certe tarda nimis hic adhibita fuit medella, quam vt felicior inde expectari potuisset euentus, sed doctrina tamen ferax hic est casus, docemur inde enim quam clarissime nexum illum, qui cerebrum inter et bilem sit, corruptissima enim hic bilis, grauiterque inflammatum inueniebatur cerebrum, quod autem bilis corrupta cerebrum inflammauerit, non inflammatum cerebrum bilem corruperit, docuit initium morbi manifeste biliosi, docet nullum leuamen a tribus V. S. secutum, docet dominans tunc temporis haec eadem epidemia, ac hominis inertis vita sedentaria inflammationibus minus quam corruptionibus humorum gastricorum fauens. Caeterum in pluribus iam cadaueribus inueni bilem vesicae tincturae croci quam simillimam, quae eadem bilis in ventriculo et intestinis viridissima adpareret, dum tamen aqua diluta haec bilis cystica pulcerrime flaueret; vnde haec coloris mutatio? inaequalem illam distensionem intestini coli effectum

fuisse,

fuiſſe vitae ſedentariae facile intelligimus, hanc diſtenſionem cauſſare debuiſſe praeternaturalem illam vicinarum coli partium contractionem ex lege phyſica clarum eſt; ab hac autem inteſtini huius difformitate flatuum, aluique irregularitatem indeque ſpasmos, anxietatesque hypochondriacas oriri debuiſſe, pro aeque certo habeo.

Sed vnde illa mira lienis molities? an quoque vitae ſedentariae effectus? degenerant certe partes variae ab eadem ſaepe cauſſa mirifice, vt propterea, quod a vita ſedentaria alias lien obſtruatur, ac obſtructus durescat, impoſſibile non ſit, vt non in alio ſubiecto idem viſcus a vita ſedentaria putreſcat.

Quam ominoſum illud ſit, phreniticos a conueniente etiam emetici doſi non vomere, jam aliquot caſus ſuperius docuerunt, docet adhuc hic idem.

Bilem autem duplici vitio nempe acrimonia et viſciditate laborare poſſe, in hoc ſubiecto clare vidimus, et cum haec viſciditas in ventriculo non ſolum, ſed et in ipſa veſicula fellea adſit, vſus et neceſſitas remediorum ſoluentium et praeparantium, quae emeſi praemittuntur, clariſſime patet, indeque praeprimis illae deriuandae quaerelae erunt, quod emetica effectu ſalutari deſtituantur, quia plurimi practicorum ad hanc praemittendam humoris euacuandi coctionem non adtendunt.

Demum et id non praetermittendum; prognoſticon illud Hyppocratis de phrenitide, quod

quod tuſſis in phrenitide oriunda ſolutionem morbi deſignet, certe de phrenitide inflammatoria non autem de hac ſaburrali intelligendum eſſe, cuius enim ſaburrae fidiſſimus fere comes talis tuſſis ſit, nullum ergo nexum cum phrenitide habens.

Collectionem illam aquoſam in ventriculis cerebri, effectum fuiſſe adruentium nimio impetu ad cerebrum humorum, ſublatique inde in vaſis cerebralibus liberi circuli pro euicto habeo, ſed nullus ſpero emeticum exhibitum pro cauſſa huius collectionis adſignabit, etenim a bino emetico non vomuit niſi ſemel, eaque vice perparum, et nullum certe auxilium turbati a ſaburra primarum viarum circuli in cerebro aequilibrium efficacius reſtituere potuiſſet, quam ipſum emeticum via breuiſſima ſaburram illam euacuans.

Quam miros autem effectus ſaepe morbus gaſtricus producat, ſequens caſus eleganter confirmat.

Venator 36 annorum 19 Maii in media venatione ſubito excaecatur, vt a ſociis eiulanti adcurrentibus domum duci debuerit, ſecatur illico vena, datur purgans, adplicant, neſcio quae, ad oculum, ſed incaſſum omnia, vt demum in noſocomium duceretur. Ibi adplicatur illico latum veſicans nuchae ſine omni effectu, tandem illum in noſocomio inuenio, examino omnia radicitus, et audio illum iam vltra ſeptimanam ante hoc infortunium valetudinarium fuiſſe, horruiſſe iam, iam caluiſſe

iterum

iterum, parum adpetiiſſe, ac amarorem percepiſſe oris, et hodiedum ſaporem oris ingratum perſtare, inuenio linguam albam cruſtoſam, pulſum parum febrilem, oculosque naturales adeo, vt nil deſiderares vlterius. Exhibeo miſt. ſalin. mitem, et decoct. antiphlog. per biduum, tertia die exhibeo emeticum, nil autem oculis adplico, et exinde eovsque mutatur malum illico, vt ſub plena luce omnia confuſe nihilque nec figuras rerum diſtincte videret, ſub tenebris autem et ipſos diſcerneret colores, ſub hac nyctalopia pupilla tamen nec in tenebris, nec in plena luce a naturali contractilitate deflectere videbatur, denuo miſt. ſal. et decoct. antiphlog. exhibeo, et tertia die emeticum, ſicque poſt tertium exhibitum emeticum perfecte reſtitutus diſceſſit, aliquot diebus roborantibus ſtomachicis vſus.

Multis noſtrorum practicorum ridiculum id adparebit, me amauroſin hanc a primis viis repetere, ſed en exemplum ſole clarius.

Viennae Illuſt. aliquis Comes iuuenis ſubito excaecatur, qui in vita ſua nil vitii antea in oculis habuerat, conquiruntur vndique medici, et inquirentes audiunt illum in prandio fungos comediſſe, ſeſeque etiam dolores ventriculi percipere, exhibent emeticum, et viſus cito adeo reſtituitur, quam cito perditus fuerat.

Apud plures morbus hic vernalis pectus impetierat, idque eadem fere ratione, qua anno elapſo, reliquorum omnium loco ſequens ſufficiat exemplum.

Gua

8ua Martii fabrum ferrarium fuſcepi, qui iam 14 aegrotabat diebus, inceperat autem morbus horrore et calore per plures dies ſaepius alternantibus, tuſſi violenta cum multa obpreſſione pectoris, ac ſputis pituitoſis pellucidis ſanguine ſtriatis, haec per omne tempus continuabant, quotidie veſpertino tempore exacerbata. Dum noſocomium ingreſſus fuerat, vena ſecabatur ſine leuamine, quin aucto inde pondere thoracis.

9na Martii illum prima vice video, et inuenio pulſum celerem cum inaequalitate et mollitie linguam albo flauam, vires ſumme deiectas, ſputa ductilia, pellucida foetida, praeterea aluus erat rara et tarda, et obpreſſio pectoris ſumma, exhibeo miſt. ſal. mitem, et decoct. reſoluens, et clysma catarct.

10ma Martii conquaeritur de dolore lancinante adeo in fronte, vt inuoluntariae profluerent lacrymae, caetera eadem ſunt, clysma repeti curo, et praeſcribo miſt. ſal. acrem cum dr. ij. arcani duplicat.

12ma Martii aluus terna hac nocte fluxit, dolores capitis multum remiſerunt, ſed pulſuum celeritas et inaequalitas remanſerunt, et obpreſſio pectoris augebatur, ſputa tamen cocta magis, puriformia? indeque decoct. lichen. Island. cum oxymelle ſquillitico exhibui, ac 18. Martii ſanus abiuit.

Tali modo plures hoc tempore pectore laborarunt, aliqui acutius, plurimi autem primas ſeptimanas ſub nomine catarrhi malum

ne-

negligentes tunc primo aduenerunt, dum iam plurima ſaburra ex primis in ſecundas vias abiuerat, ac malum veram fingeret phtyſin.

Obuenerunt nobis etiam hoc tempore plurimae herniae incarceratae, de quibus autem in vltimo capite aliquot recenſebo caſus.

CAPVT VII.

Conſtitutio aeſtatis anni 1781.

IVNIVS.

A prima ad 14tam iam coelum obductum, iam ſolum nubibus ſol erat obuelatus, iam pluuiae cadebant copioſae, denſae, primum Aquilone dein Auſtro ſpirante.

Dies 14ta menſis fulgure tonitruque inhorruit pluuiis denuo ſequentibus, ſpiranteque Euro.

Die 17ma imminebat tempeſtas magna, inde coelum ſerenum per biduum, aerque pacatus.

Reliquis menſis diebus coelum obuelatum nubibus, pluuiis non adeo frequentibus nec tempeſtatibus. Euro vertente cum Aquilone.

Die 30ma maxima Barometri altitudo
Veſperi . 27 poll. 8 lin. 0 cent.

Die

Die 7ma mane minima
. . . . 27 poll. 1 lin. 8 cent.
media . 27 poll. 4 lin. 90 cent.
Die 24. calor maximus vesp. + 24° . 0
Die 4ta mane minimus + 12 . 0
medius . . . . + 18 . 0.

IVLIVS.

Primis diebus tribus aura serena, aer pacatus, calor vrens animalia frugesque, vnde pluuiae non adeo copiosae, quas tempestates comitabantur semper.

Die 7ma mensis aura denuo serena pluuiis succedentibus frequentibus.

Die 9na tempestas grauis cum grandine, imbre, fulgure frequente integra nocte durantibus, inde pluuiae per intervalla cadentes, spiransque continuo Boreas.

Die 13tia coelum continuo obductum, pacatum, succedente denuo tempestate graui, et pluuiis per triduum durantibus.

Reliquis mensis diebus flatus Boreae habebantur, pluuiae cadentes multum terram inundabant, sol obuelabatur continuo a nubibus densis.

Die 1ma mane altitudo Mercurii summa
. . . . 27 poll. 8 lin. 3 cent.
Die 27ma minima mane
. . . . 27 poll. 3 lin. 4 cent.
media . 27 poll. 5 lin. 85 cent.

Die

Die 4. veſp. calor maximus + 29° : 2
Die 24ta mane minimus + 12° . 0
medius . . . . + 20° . 60.

A V G V S T V S.

Menſis ille exorſus aura ſerena, ſpiranteque Euro ac Auſtro, calore notabili, ſuccedentibus pluuiis grandini miſtis die menſis 3tia et 4ta coelo pacato; inde obuelatum nubibus conſpiciebatur.

Dies 8ua tonitru et fulgure inhorruit per triduum, cum pluuiis copioſis, nebulisque mane iterato redeuntibus et deciduis ſub auſtrinis flatibus calidis; inde nubes ſolem nobis eripuere per triduum vix, aliquando conſpicuum.

Die 16ta per quatriduum ſerena tempeſtas redibat pacato potiſſimum aëre; aliquando tamen ſpirante Auſtro. Aeſtus per menſis reliquum praefocantes, coelo iam ſereno, iam obducto, auſtro flante continuo.

Die 4ta mane altitudo Barom. maxima
. . . 27 poll. 9 lin. 9 cent.
Die 19na veſperi minima
. . . 27 poll. 2 lin. 6 cent.
media . . 27 poll. 5 lin. 20 cent.
13. 19. die veſperi calor maximus
. . . . . . + 24° . 4
23tia veſperi minimus + 11° . 5
medius . . + 17° . 95.

Aeſtate

Aeſtate hac feruidiſſima ſicciſſimaque morbi huic tempori correſpondentes plurimi dominabantur, iam menſe Iunio cholerae bilioſae hinc inde adparuerunt, morbilli dein quam plurimi, ſed bonae ſat indolis; his autem exeunte Iulio ſucceſſerunt variolae peſſimae frequentesque, grauesque dyſſenteriae, non tameo adeo copioſae; febres praeterea acutae bilioſae longe lateque vagabantur, omnibus autem his morbis inflammatorii quid plus minus adſperſum erat. En horum omnium hiſtorias!

Menſe Iunio vocabar ad pileorum fabrum, virum 40 annorum ſtrigoſum atrabiliarium, qui nocte elapſa bene antea valens, póſt leuiorem iram vomuerat centies, deiecerat quadrageſies, eaque omnia viridia amariſſima; horruit dein nonnil, nuncque prae calore ardet, pulſus praeceler, contractus ſed praedurus ac omni preſſioni digitorum valide reſiſtens, lingua ſicciſſima pura, dolor regionis gaſtricae ardens, ſitis inexſtinguibilis, ſed vomitus praeterea, omnia epota reiiciens illico; venam ſeco, decoctumque altheae cum pulpa tamarindorum commiſtum largiſſime bibendum exhibeo. Sanguis V. S. phlogiſticus fuerat, pulſusque inde liberiores facti.

Altera die illum noctu non vomuiſſe, ſed continuo vomituriiſſe audio nonnil etiam deliraſſe, aluum ſexies viridem iterum deſcendiſſe video; caetera eadem fuerunt omnia, denuo vncias viij. ſanguinis phlogiſtici extraho, et aliquot horis poſt hypecacuanham exhibeo, indeque quin-

quinquies vomuit flaua viſcidiſſima amariſſimaque, terque deiecit ſimilia, cum egregio leuamine; decoctum altheae cum tamarindis repeti iubeo.

Tertia die illum noctu per vices dormiiſſe audio, quaterque deieciſſe flaueſcentia ſubpultacea, lingua humeſcit, dolores euaneſcunt, cutisque madeſcere incipit, ſicque continuato per biduum adhuc priore remedio et in fine data rhei tinctura aquoſa, conualuit intra octiduum perfecte.

Praeter cholericum hunc eodem fere tempore in domo laboratoria, quae nunc primo erecta fuit, et cui qua ordinarius proſpicio, tres alios cholera adfectos habueram, omnesque ſimili methodo breui reſtitui.

Sed cum recte menſe Iunio in collegiis practicis de morbillis diſſererem, doleremque, quod ſtudioſis nullum morbilloſum exhibere poſſim; in eadem domo laboratoria 42 infantes morbillis corripiebantur ad plurimam partem benignis adeo, vt ſex tantum illorum venam ſecare, binis emeticum exhibere debuerim, apud reliquos tranquillum tantum egerim ſpectatorem, ac omnes ſine vlla labe relicta ſanati fuerint, vnicus tantum diarrhaea illa poſthuma correptus, ſed rheo et cremore tart. breui etiam reſtitutus fuit.

Mirandum autem fuit, quod vtut eodem tempore, quo domus laboratoria morbillis tota obſita eſſet, quotidie ex eadem domo vna cum ſtudioſis pluribus in vicinum orphanotropium

pium aliis ibi morbis proſpecturus irem, quod nullus tamen orphanorum tunc temporis morbillis adficeretur, ſed menſe primo Octobris 30 illorum morbillis corriperentur iisque malignis adeo, quem benigni illi in domo laboratoria fuerant, ſed de his alio loco.

Stitit tamen ſe etiam tunc temporis in noſocomium morbilloſus, cuius en hiſtoriam:

Faber ferrarius 27 annorum 20ma Iunii corripiebatur horrore graui ſaepius cum calore alternante, tuſſique plurima dolorifica, qua tamen fere omni aeſtate diu laborare ſolebat, ita vt ſe ipſum phtyſicum crederet, altera die etiam capite doluit, nauſeauit, vomuit, tertia die omnia ſymptomata augebantur ita, vt a vigeſima quarta Iunii in noſocomium ſecederet, vbi illum ſuſcepimus.

Febricitauit intenſe pulſu duro vibrante, dolebat acute pectore, tuſſiebat laborioſe, ſed cum ſputis puriformibus, foetidis, ſanguine foedatis, ſitiebat plurimum, cibum autem nauſeabat omnem; oculi lacrymabantur, naribus nil moleſtiae percepit, nec quidquam adhuc morbillorum adparuit. Venam ſeco, ac miſt. ſal. mitem et decoct. antiphlog. praeſcribo.

25ta peiora omnia, praeſertim ſputa fere vniuerſa ſanguine tincta adparent, ac dolor pectoris plurimus eſt, ſanguis V. S. naturalis, aluus obſtipa, lingua foeda; clysma iniici ac remedia repeti curo.

26ta morbilli adparent in trunco et brachiis in facie nulli, ſymptomata autem omnia aucta,

aucta, praesertim sapor oris acerbo dulcis aegrum summe molestabat, emeticum exhibeo, indeque decies vomuit, quaterque deiecit, reliqua remedia repeto.

26ta noctu dormiuit per intervalla, quia tussis longe minus ferociebat, sputa sine omni sanguine pura sunt, pulsusque multum liberior, fortior ac pacatior, morbilli nunc vniuerso in corpore laete prostant.

27ma omnia eadem inueniuntur, continuat suis remediis.

28ua maior iterum obpressio pectoris accessit, sputaque copiosiora et foediora, aluus autem a biduo obstipa, addebantur igitur mist. sal. miti drach. duae arcani duplic. ac iniiciebatur clysma, indeque vesperi omnia iam mitigabantur.

29na morbilli evanescunt, febris minuitur, aluus ter fluxit copiosa, tussis tamen molesta perstat, sputis puris quidem, sed copiosis puriformibus foetidis; praescriptum inde fuit decoct. lichenis cum oxymelle squillitico, sicque 4ta Iulii sanus abiuit,

An ergo semper tussis sicca morbillorum comes?

Plures tales casus inter morbillos orphanotropii producentur.

Variolosum hac aestate nullum habui nec in nosocomio, nec domo laboratoria, nec orphanotropio, nec in vrbe, ab amicis collegis autem audiui, iam in primordio variolas pessimae notae confluentes, liuidas putridas fuisse;

autumno

autumno ſaltem variolas eas maligniſſimas expertus ſum in orphanotropio, et in vrbe.

Dyſſenteriae rariores quidem, ſed contumaciſſimae eae fuerunt bilioſo inflammatoriae plerumque inmoleſtam arthritidem abeuntes, vtut euacuans medella adhiberetur, ab omni enim et leuiſſimo adſtringente et ipſo rheo et arnicae radice, tormina tenesmusque plurimum augebantur, ab anodynis autem febris intendebatur, ac delirium pronum erat. Euacuabatur autem et per emetica, et purgantia, et ſpontanea etiam aluo bilis ſincera viridis ramentis plurimis ſanguinolentis referta; V. Snum ſanguis phlogiſticus, ac flauidiſſimo colore tinctus erat, nullumque inde malorum ſequebatur leuamen, ab emollientibus tormina minuebantur quidem, non item tenesmi frequentia, nec alui ſanguinolenta natura, nec pulſus febrilis durusque.

Veſicantia, quae hic mihi indicatiſſima adparebant, a nullo meorum aegrorum admittebantur, ſudores tamen largi ſpontanei nec hilum malum emendabant, ſicque malum in ſeptimanas protrahebatur, tarda laborioſaque conualeſcentia tandem finiens.

Febres tunc etiam dominabantur plurimae, quarum copiam et in noſocomio et in domo laboratoria tunc habebam, eaeque omnes fuerunt bilioſae cum inflammatione miſtae adeo, vt et ipſis infantibus ante emeticum venam ſecare debuerim, nonnunquam etiam bis, binae tantum fuerunt puellae, in quibus haec

febris

febris ex biliofa in putridam indolem pergeret, fed in plurimis et infantibus et adultis per emefin vermes teretes aliquot euacuabantur, rarius per aluum fecedebant.

Mirabuntur forfan, cur febres has non potius verminofas, quam biliofas dixerim, fed fateor me vermes, lumbricos praefertim non pro ominofo adeo animali habere, quam communiter id fit, plurimum enim turbarum a faburra, vermium aut cauffa aut comite oriri iam credidit Brouzet, idque fequentibus ex argumentis, quia frequenter homo omnibus fub fymptomatibus vermium moriatur, et in cadauere vermis nullus inueniatur, cum econtra homines in vniuerfa vita de nullo fymptomate vermium conquaefti, quocunque cafu dein mortui inteftina vermibus obfita demonftrant, quia faburra irritans primas vias ea fymptomata producere debeat, quae ftimulus mechanicus per plures forfan iam annos inteftinis indigenorum vermium vix vnquam excitare valet; his appono, quod praefente febre aliunde nullo laudatorum ac efficacium anthelminticorum vti liceat, et quod hypecacuanha et crem. tart. emet. faburram euerrentia feliciffima fint anthelmintica. In hac faltem recenfita epidemia nullis purgantibus febris aut vermes cefferunt, fed optime emetico. Demum alia vtique methodo tractanda eft febris ab iisdem vermibus orta, quae fymptomatibus neruofis, alia, quae inflammatione, alia quae putredine ftipata eft, vermes ergo ipfi naturam febris non mutant,

ſed tantum varietatem aliquam febrium ponunt.

Sequentes caſus memorabiles ſunt.

Vltima Iulii acceſſit faber lignarius noſocomium, qui narrat, ſe a triennio aneuriſma lateris dextri habere, indeque ſub labore ſuo ſaepius palpitationes cordis tantas percipere, vt ſedere et quieſcere debeat, a quatriduo autem has cordis palpationes enormes eſſe ac continuas, horruiſſe ſeſe ante quatriduum, grauiterque dein caluiſſe, noctes inſomnes eſſe, os amareſcere, adpetitum deletum, ſitim ingentem, doloresque capitis ardentes adeſſe. Inquirens inuenio palpitationem cordis validam, ac eneuriſmaticum tumorem nucis moſchatae magnitudine inter coſtam quartam et tertiam veram video, faciem flauentem genis ruberrimis, linguam aſperam hirtam, ac totam virideſcentem, pulſum perfrequentem pro circumſtantiis non multum inaequalem, ſed fortem plenum.

Venam ſeco largiter, et ſine euphoria ſanguinem extraho praerubentem ac mollem. Miſt. ſal. mitem et decoctum antiphlog. praeſcribo.

1ma Auguſti noctu calorem ardentem, palpitationesque ingentes fuiſſe audio, indeque aegrum nil dormiiſſe, hodie pulſum celeriorem, magis inaequalem inuenio, aegerque de intolerabili amaritie oris et nauſea contra ipſum etiam potum conqueritur, aluum ter habuit eamque viridem.

Veſperi

Vefperi tantis anxietatibus torquebatur, quas ructibus copiofe adfcententibus et media in via haerentibus adfcribebat, vt lecto furgeret. Tandem a dato emetico euomuit bilem fínceram, viridem copiofam, euanefcente inde anxietate, palpitatione caloreque imminutis adeo, vt noctu aliquot tamen horis dormiret.

2da Augufti lingua eadem adhuc, amarities perftat, reliqua moderatiora nonnil,

3tia Augufti peiora ab hefterna vefpera omnia, praefertim palpitatio moleftior iterum, vefpertina exacerbatio intenfa.

4ta Augufti nox infomnis fuit fummeque anxia, lingua viridefcens, aluus tenuis frequens, vefpertinus fpontaneus vomitus biliofus, ac plurima inde euphoria, noctu per vices dormiuit.

5ta Augufti meliora omnia, mift. fal. addo duplam dofim falium.

6ta Augufti fexies deiecit noctu fubpultacea cum leuamine, ficque in fine dato infufo rad. rhei, conualuit 15ta Augufti, vt ad fuos iterum rediret labores.

Palpitationum, anxietatum, aliorumque in pectore perceptorum malorum originem et fedem perfaepe in ventre inueni, fic vidi Viennae in faemina praefeni violentam eamque chronicam cordis palpitationem, quae omnibus remediis refifteret, expurgatis copiofe per anum vermibus ceffaret. Quid ergo miri, fi faburra primarum viarum, idiopathica cordis pulmonumque mala multum augeat ac intendat?

dat? eaque ſaburra excuſſa id antiqui mali augmentum ceſſet denuo? vel an deterreri ſemper nos patiamur, ne in tali caſu vnquam emeticum exhibere audeamus? caſus recenſitus reſponſi loco ſit.

Puella 9 annorum in domo laboratoria ſimili corripitur febre, ſed iam primo triduo tanta ſimul iungebatur ſurditas, vt trunco inſenſilior eſſet, linguae faeditas, ructus copioſi, tumor regionis gaſtricae, exacerbatio quotidiana veſpertina cum delirio, vrina iam per biduum ſubpreſſa iam incontinenter defluens, ſubſultus tendinum, decubitus ſupinus, floccorum vellicatio, muſcarum venatio 6ta die morbi omnia aderant; tertio tandem emetico ingens bilioſorum humorum copia cum tribus vermibus teretibus excutiabatur, malaque omnia euaneſcebant.

Alia puella 11 annorum ſubito noctu conuellitur, altera die illam inuenio febricitantem cum tanta abdominis vniuerſi tenſione, vt hydropici ad inſtar turgeret, tracto puellam ſoluentibus ſalinis, ac tandem emeticis, et tumor ventris euacuata multa aeruginoſa acerrima bile plenarie vna cum febre euanuit.

Tertia talis puella eadem methodo a febre ſimili bilioſo pituitoſa pulchre conualuit, ſurrexit, ambulauit, laborauit, ſed octiduo poſt, crura tument, venter dein; vltimo facies, adhibeo remedia laudatiſſima, tumorque euaneſcit, ſed paulopoſt denuo redux fit, et ſecunda vice fugatur malum, adhibeturque omnis ſolertia, vt recidiua praecaueatur, ſed et

tertia

tertia vice malum redit, rebelle adeo, vt indies aucto tumore suffocaretur, centesimo tertio morbi vniuersi die.

Hic secundus fuit casus hydropis, quem videram pedissequum morbi acuti a me tractati, in neutro tamen casu opem ferre potui, vt vasa lymphatica rupta aliqua fuerint, opporteat.

CAPVT VIII.

Obseruationes mistae.

Varii alii morbi, praesertim chronici vario hoc tempore tum in nosocomio tum praxi vrbana occurebant, de quorum aliquibus pauca memorabo.

Ischiadicos plures videre mihi contigit, qui per menses quin annos nonnunquam hoc malo laborabant, et quibus nullibi iusta adhibebatur medella, adeo ignotus plurimis nostris practicis tam medicis quam chyrurgis est adhucdum Cottunius.

Aliquibus horum venam secui, ac antiphlogistica praebui, dein Cottunianam adhibui methodum, aliis purgantia, aliquibus emeticum ante vesicans administraui, nullibi me fefellit praemissis praemittendis emplastrum cantharidum iusto loco adplicatum, ac rarissimis casibus repetitum.

Sed

Sed vidi duplicem in eodem crure et aegro Iſchiadem poſticam et anticam ſimul, quarum prima ſecundo veſicanti feliciter ceſſit, ſed altera nec hilum per ternum veſicans emendabatur, vtut ſimul variis, iisque laudatiſſimis internis remediis vſus fuerim.

Aeque certo obſeruationibus circa hos aegros factis conſtitit, quod quousque ſerum tantum tenue per veſicans extraheretur, non multum ſequeretur leuaminis, ſed dum ſerum viſcidum, quod in atmoſphaera quieſcens placentae ſanguineae adinſtar in medio coagularetur in maſſam pellucidam flauamque ſed ſolidam, producebatur, certum et conſtans ſequebatur ſolamen.

Iuuenem aeſtate anni 1780 in noſocomio habui ſartorem, qui ambobus genubus dolebat plurimum, inflatis ligamentis omnibus tumore molli elaſtico concolore, tantaque debilitate articuli, vt incedere volenti genua vacillarent non ſolum, ſed ſubluxarentur ſimul. Valuit caeterum bene homo; et rheumaticum morbum perpeſſum, neglectum ac tandem ſponte cedentem pro mali vnica cauſſa afferebat: huic plurima adhibui remedia reſoluentiſſima fomentorum, linimentorum, emplaſtrorumque forma, ac interne remediis antiarthriticis interpoſui frequentia emetica, ſed incaſſum omnia, augebatur indies malum. Ambobus

bobus tandem genubus veſiçans adplicui, ac ob leuamen ſecutum paullopoſt repetii ſaluberrimo eo effectu, vt ſanus firmusque paullopoſt noſocomio valediceret.

Mirabiliorem caſum vidi faeminae, quae iam hoc momento omnibus prachendebatur ſymptomatibus fungi genu ſiniſtri, et paullopoſt his omnibus euanidis efflorefcentiam herpeticam ambabus manibus experiebatur, qua iterum diſparente priora in crure redirent materum diſparente priora in crure redirent ma- la, idque viciſſitudine conſtante ac perfrequente, nil innumerorum remediorum adhibitorum opem tulit, excepto fluxu continuo materiei ſubſanioſae procurato quotidiana adplicatione Cort. mezeraei ad brachia.

Tam diuerſa ergo cauſſa eſſe poteſt morbi, quem plebs chyrurgorum pro eodem ſemper habet, et tractat, vtut celeberrimorum virorum graphicae huius morbi proſtent pertractationes, quarum omnium praeſtantiſſima eſt, quae in Brown-Cheſton obſeruationibus pathologicis circa morbos chyrurgicos factis continetur.

Ob mali affinitatem de ſcrophulis aliquot adferam obſeruationes.

Perfrequens hoc malum inter iuuentutem Boëmam inuenio tam in orphanotropio, domo laboratoria, quam etiam melioris conditionis domibus. Cauſſam mali inuenire, diffi-

cile

cile non eſt, ſi iis quae ſuperius de vitae norma Boëmorum dictum eſt, adiungas, pultes farinoſas infantiae, placentasque illas in Boëmia **Kolaczen** nomine celebres pueritiae ſolennem cibum eſſe, et lactanti adhuc infanti ſub vberibus cereuiſiam iam inſtillari, quae fucata ſaepe glutine animali eſt. Sub pueritia vix grauiter inde laborant, excepto vno alterove, ſed iuuenilem induentes aetatem grauius plectuntur ophtalmia graui, et foedis vlceribus, et phtyſi.

Dum morbus iam per annum vnum alterumque confirmatus fuerat, per nulla quaecunque remedia tum externa tum interna quidquam leuaminis adtuli, recenti malo nonnunquam emeticis, ſoluentibus ſalinis, mercurialibus ac marte obicem poſui, quamquam et haec raro ſucceſſiſſe fateri debeam.

Aeſtate anni 1780 traditur mihi curandus in noſocomium 40 annorum vir, qui totus ſcrophuloſus, a biennio iam graui laborat ophtalmia, vnde vnius oculi cornea tota opaca iam reddita, altera talis fieri incipit, adhibui emetica, chaerophilum, ſcrophulariam, cicutam, mercurialia varia, antimonialia omnia, ſales medios et alcalinos, ſapones, vitriolum martis, ſpongiam vſtam, ſetaceum, aliaque plura, nec hilum mutato, aut in ſuo progreſſu impedito malo, poſt quatuor enim menſium medellam ambobus oculis excaecatus, ac vndique nodis ſcrophuloſis rigidus ad ſuos rediit.

Similis

Similis alius ſcrophuloſus lue inſuper adfectus venerea in collo quatuor habuit vlcera, glandulas ſcrophuloſas exedentia, qui validiſſimis mercurialibus tandem a refractaria ſua lue, ſed nec hilum a ſuis ſcrophulis curabatur.

Inertia ac vti veteres non inepte ſe explicare ſolebant, frigiditas humoris ſcrophuloſi certe maxima eſſe debet, quae a tenera infantia ad 40mum vsque aetatis annum mitis, quietaque in glandulis ſtagnat, ac tarde adeo in actum prorumpit.

Sed an omnium ſcrophularum eadem cauſſa materialis? id plurimis practicis adfirmatum fuiſſe, ac inde hucusque incurabilitatem huius mali ortam eſſe credidero, quia obſeruationibus conſtat, cacochymiam pituitoſam, veneream, varioloſam, morbilloſam, ſcarlatinoſam &c. &c. ſcrophulas producere natura ſua certo diuerſas. En elegantem arthriticarum ſcrophularum caſum.

Iuuenis 25 annorum nunquam ſcrophuloſus, praehenditur aeſtate anni 1780 lumbagine arthritica bilioſo inflammatoriae naturae, quae a binis V. S. terno emetico, copioſiſſimisque ſoluentibus catharcticis ac veſicantibus minuebatur quidem, vt tandem poſt binorum menſium decurſum ſurgere, ſed non tollebatur, vt ſine dolore ac erecto corpore incedere, valuerit, tandem pillulis ex extracto cicutae et aconiti, addito mercurio dulci et ſulphure aurato antimonii, ceſſit contumax morbus intra tres ſeptimanas perfectiſſime, ſed octiduo poſt

ſine

ſine vlla commiſſa cauſſa veſperae parotis ſiniſtra ſubito intumet, de nocte euaneſcit iterum, idque ad quartam vsque vicem, vt ob hanc facilem tergiuerſationem mali nullam quaereret opem, ſed quarta demum vice rediens tumor nullis quibuscunque reſoluentibus ac diſcutientibus ceſſit remediis, ſed poſt octo ſeptimanarum elapſum rubere, dolere, molliri ac ſuppurari coepit ſponte, ac remediis maturantibus poſt 6 ſeptimanarum decurſum eovsque ſuppurabatur, vt ſponte rupto abſceſſu pus bonae notae prodierit, reſtiterit autem vlcus ſinuoſum, ichorem tenuem plorans per 4 menſes, ſanato dein hoc vlcere glandulam proximam ſubmaxillarem aggrediebatur malum, eodem tenore decurrens, ſicque ad hodiernum vsque diem continuat malum omnibus iam glandulis ad parothidem dextram vsque ſucceſſiue intumentibus, exulceratis ac reſanatis. Sub hoc tempore vſus fuit innumeris validiſſimis ac laudatiſſimis remediis, ſed incaſſum, vt cum caeterum bene ſat valeat, iam omni remedio abſtinere illum iuſſerim, viſurus quonam malum ſeſe verterit, dum parotidem alteram adfecerit vltimatim.

Puella in orphanotropio ſumme ſcrophuloſa, morbillis malignis aeſtate anni 1781 praehenſa, ac inde omni nota phtyſica facta fuit, ſputa eiiciebat foetidiſſima purulenta, foeda, febreque hectica valida laborabat, ſed decocto lichenis et polygalae amarae ceſſit omi-

noſum

nosum malum perfecte adeo, vt excepto morbo suo scrophuloso valeat adhucdum optime.

De lue venerea laudatissimorum authorum dicta non semper uera inueni; tam difficile est in re medica quidquam vniuersaliter adserere. Vidi, et studiosis in nosocomio monstraui, bis cancros venereos magnos in dorso et cute penis sedentes, negat tamen id vnquam fieri Astruc et alii plures.

Bis quoque gonorrhoeam in eodem obseruaui viro, quae prima vice octo, altera vice decem primo diebus post coitum celebratum prorumpebat, sed benignissimam vtraque vice, solique aptae vitae normae facile cedentem; adfirmat tamen Pressauin aliique, quod, quo tardius gonorrhaea prorumpit, eo peioris semper sit indolis.

Hucusque nullum adhuc omnium praeparatorum mercurialium tale inueni, vt in aliquibus subiectis exiliore etiam sub dosi saliuationem non mouisset.

Sed et id mihi frequenter obseruare contigit, quod vbi vna methodus mercurium exhibendi fefellerat perfecte, altera optime successerit, vt certo vituperandi sint illi, qui vni tantum methodo addicti omnes reliquas reiiciunt.

Iuuenem 26 annorum arthritide venerea cum exanthemate cupreo vniuersum corpus obtegente

obtegente in noſocomio habui, qui inſimul validiſſima febre inflammatoria laborauit, ter ipſi venam ſecui, copioſiſſimaque antiphlogiſtica exhibui incaſſum, tandem opium quotidie dedi, ſub quo febris quidem frangeretur inſigniter, ſed nullatenus malum venereum, quod tandem pillulis ex mercurio dulci et opio anaticis partibus conſtantibus ceſſit.

Eſt mihi haec formula, mercurii dulcis, opii āā dra. ß vnde F. pillulae ſingulae gr. j. quarum ab initio binae, ſucceſſiue etiam octo de die exhiberentur, iam ab aliquot annis pro arthritide venerea in vſu, idque felici cum euentu, num autem ſalutarem hunc effectum ſoli opio, an potius mercurio tribuam, neſcio, ſed animus mihi eſt proxima, qua potiar occaſione experimenta dexterrimi Schoepf repetendi.

Ante biennium conſulebar a patre filiae 10 annorum, quae ante annum phlegmonem in brachio paſſa fuerat, qui phlegmo in vlcus ſinuoſum a binis chyrurgis non curabile abiuerat, vnde filiam crediderat foeminae vnguentariae, quae intra ſex ſeptimanas vlcus ſanauit, ſed paullopoſt prorumpebat alius abſceſſus in ſcapula, quem iisdem medicamentis externis ſanauit agyrta mulier, binis menſibus poſtea nares externe prurire, rubere, tumere incipiunt, ac naſcitur tempore breuiſſimo trium ſeptimanarum vlcus foedum cancroſum pinnarum dextram et ſubiacentem partem labii ſuperioris corrodens, cum dolore ingenti, foetore,

ore, fundo vlceris lardaceo, labiisque duris ctorſis. Pallebat inſuper puella foede, triſtis norofaque fuit, talemque ſemper fuiſſe a patre udio. Inquirebam ſollicitiſſime in cauſſam anti mali, tandemque a patre percipio, puelam iam primo vitae anno a nutrice venerea nfectam, Viennae integram a chyrurgo ſuſtiuiſſe medellam luis, exindeque ſanam hucusque vixiſſe, ſi pallorem illum et moroſam inertiam excipias, donec phlegmo ille, reliquaque mala rruerint; his patri gratulabar, ſi malum hunc habuerit fontem, et extractum cicutae cum mercurio dulci, externe autem aquam deſtillatam cicutae cum mercurio ſublimato corroſiuo praeſcribo, eo euentu, vt poſt binorum menſium ſpatium vniuerſum malum integre diſparuerit, ſanaque nunc viuat puella.

Plura vtique apud antiquos et nouos ſiphylitidis hiſtoriographos proſtant exempla, vbi virus venereum per plures ſaepe annos tectum adeo latuerit, vt nullam ſui notam prodiderit, idque praeſertim tunc fieri adnotarunt, ſi infans a parentibus venereis natus, aut nutrice venerea lactatus, aut etiam adultus a venerea labe adfectus ac imperfecta medella ſemicuratus fuerit; horum vtrumque vltimum in hac puella notatur.

Miratus fui medellae citam efficaciam, cum alias inueterata talia mala, nonniſi fortiſſimis diuque adhibitis remediis cedere velint. Sed ſtupui quoque in aliis caſibus largiſſimarum doſium mercurialium in hoc morbo inefficaciam,

quamuis

quamuis saepe hac in re falli possit medens.

Praescripsi homini venereo solutionem Swittenianam, absumsitque is huius solutionis libr. ij. sine omni aut sinistro aut bono effectu, miratus fui actuosissimi caeterum remedii tantam inertiam, et facile quis tali obseruatione vsus fuisset ad culpandum ipsum remedium. Ego me praesente in eadem pharmacopoea, vnde remedia quaerebat aeger, solutionem hanc fieri curo, videoque mercurium sublimatum marmoreo in mortario teri, et cum spiritus frumenti ad manus non esset, spiritum vini sumi, eumque dupla parte aquae fontanae (quae Pragae terrestres multum sunt) dilui, indeque solutionem pulcre lactescentem per cartam emporeticam filtrari: quaerenti mihi, num semper lactescat ita solutio, adfirmatum id fuit, sicque constitit remedii actuosissimi loco aegrum simplici vsum fuisse spiritu vini aqua diluto.

Denique id notandum adhuc est, me vidisse mala varia alia, penis, vrethrae, pudendorumque foemineorum alte pro venereis declarata, quae talia minime fuerint: credere enim videntur nostri chyrurgi, ac si partes naturales priuilegio aliquo gauderent, de nullo alio morbo perpetiendo quam venereo, cum tamen in Celso, qui morbum venereum certo non nouit, libri VI. caput XVIII. integrum de variis morbis harum partium tractet.

Elegan-

Elegantiſſimas obſeruationes Illuſt. Pott de paralyſi inferiorum partium rachitica pulcro exemplo confirmatas vidi.

Puer 10 annorum a 6to aetatis anno rachiticus aeſtate anni 1780 lento progreſſu ambobus cruribus debilitatur adeo, vt ſucceſſiue vim omnem incedendi et ſeſe erigendi perderet, quin ſub vſu optimorum ac laudatiſſimorum remediorum hyeme inſequente etiam poteſtate aluum et vrinam retinendi priuaretur. Iuſſi igitur ſuaſu Illuſtris Pott, vt cum nullibi in vniuerſa ſpina dorſali gibboſitas adpareret, vt dico ambobus in lumbis fonticulus ſecaretur, ac in fluxu ſeruaretur, hocque ſimplici auxilio effectum fuit, vt vere anni 1781 de puero feliciter reſtituto gauderemus; aluum et vrinam continuit, ſurrexit, ambulauit, valuit.

Caeterum pluries inefficaciam laudatiſſimorum ac diuerſiſſimorum remediorum in rachitide dolui, imminentem enim difficillime praeuerti, confirmatam nunquam curaui.

Affinitas multa mihi videtur intereſſe rachitidem inter et malum ſcrophuloſum, vt credam ibi ab eadem cauſſa materiali oſſa hic glandulas adfici, differentiaque accidentali tantum binos hos morbos differre.

De

De Podagra retrograda quosdam, quos vidi fieri errores, notare debeo. Dum quis, qui podagra ſemel laborauit, quocunque morbo praeſertim tempore inſtantis paroxysmi prehenditur, culpa omnis in podagram adſcendentem, vti vocant, reiicitur, veſicantia illico longa adhibentur, pellentia vinoſa aliaque praebentur, ſed ſaepe ſiniſtro euentu, non enim podagra emanens ſemper cauſſa eſt morbi, ſed perſaepe morbus cauſſa eſt podagrae emanentis, ſi enim natura nulla re ab operatione ſua impediretur, podagra aequalem ſuum ſeruaret tenorem, vnde remouendo turbans illud naturam, podagram reducimus, ac inde ſaepe V. Sne, ſaepe purgantibus, quin emeticis morbum ſanaui, podagram reduxi.

CAPVT IX.

Sectiones cadauerum variae.

Abſceſſus hepatis ingens.

Vndecima Iunii 1779 ſuſcepi virum ruſticum vinitorem, habitus robuſtiſſimi ac fibrae ſtrictae, qui ſequentia nobis narrat: omni anno bis aut ter ipſum catarrho pulmonum laboraſſe, a quo tamen ſemper dato per

chyrurgum

chyrurgum emetico aut nonnunquam purgante, et facta V. Sne facile ſanabatur, hac vice ante quatuordecim dies ſe ſimili catarrho fuiſſe correptum, ſed eum nec V. S. nec purganti ceſſiſſe, econtra ſe indies peius habere, cum horrore et calore, tuſſi plurima, et dolore lateris dextri ſub mamma, horrores hos hucusque frequentius de die redire, aluum eſſe liquidam ac torminoſam, adpetitum bonum, ſitim plurimam, ſomnum nullum, tuſſim validam, cum ſputis albo flauis copioſis. Inuenimus pulſum contractum, durum ac perfrequentem, reſpirium paruum ac denſum, linguam albam ac glutinoſam, cutim aſperam ſicciſſimam, vrinam rubram parcam, nil continentem. Venam ſeco, ac miſt. ſal. mitem ac decoct. antiphlog. exhibeo, et clysma emolliens iniici curo. V. Snis ſanguis praeter placentam nonnil tenaciorem vix culpabilis, aluus tenuis praefoetida.

12ma Iunii noctu delirauit; caetera eadem, ſed tuſſis ſtrepens ſtertoroſa fere.

13tia denuo exacerbatio veſpertina caloris omniumque ſymptomaton tanta, vt tota nocte delirauerit iterum, mane pulſus debiles ac praeceleres, reſpiratione fere bona; dolor abdominis vagus notabilis, caetera eadem; datum ſerum lactis vinoſum.

14ta melius dormiit, dolores abdominis remiſerunt, aluusque liquida compreſſa fuit ita, vt tota die aluum non haberet, ſputa copioſa, vere purulenta, caetera eadem.

15ta denuo noctu delirauit, dolores capitis accesserunt, pulsus celerior durior, respiratio tardior sublimis, aluus denuo obstipa, vrina tenuis rubra, dolor ventris vagus rediit, ac pedes tumere incipiunt. Datum decoct. resolu. cum sale medio et manna, et clysma cataract. mite.

16ta omnia eadem.

17ma noctu fortius delirauit, respiratio cita ac strepens, lingua alba glutinosissima, aluus tenuis glutinosa parca, vrina pallida cum enaeoremate subsidente, dolorque abdominis maior; caetera eadem, dabatur mist. sal. acris cum chermete minerali.

18va 19na et 20ma omnia eadem.

21ma pulsus debilior, tardior, respiratio densior strepens, inaequalis, tussis validior, sed siccior sputis et parcioribus, et spissioribus, foetidisque, vrina cruda, aluus dura parca, sitis nulla, adpetitus deletus, dolor abdominis maior, tumorque crurum insigniter auctus.

22da noctu et toto mane delirauit, pulsus durior sed valde contractus, cita strepens et inaequalis respiratio, tussis fortior, sputa liberiora sincere purulenta foetida, aluus tenuis praefoetens et glutinosa, finiente delirio susurrus aurium et sopor leuis; bina adhibita vesicantia, et decocto vinoso, et mist. sal. acri cum chermet. continuabatur.

23tia et 24ta omnia eadem, nisi quod de die non amplius deliraret.

25ta diu noctuque delirauit, pulſus intermittens, ſputa exigua, vrina pallida tenuis, decocto vinoſo additum oxymel ſquillit.

26ta continuum delirium ferox, pulſus debilis praeceler, reſpiratio rara et parua, ſputa pauca et valde foetentia, aluus et vrina inſcio aegro profluens, facies ſquallida.

27ma omnia eadem.

28ua Iunii ſopor, facies hypocratica, ſubſultus tendinum, et hora vndecima noctis mors placida.

Cadauer tumida ad ſuprema foemora vsque exhibuit crura, faciemque hominis mutatam adeo, vt cognoſci vix potuerit; aperto thorace pulmones copioſo ſero flauenti innatantes videbantur, ipſi facie externa ſani, dexter tamen pleurae, et margine ſuo inferiore diaphragmati adeo firmiter adcretus fuit, vt ſine laeſione vel ſubſtantiae pulmonis, vel diaphragmatis ſeparari non potuerint, ſeparatione autem facta nihil adparebat notabilis. in diaphragmate, pulmonibus exemptis copioſum pus ex larynge ſtillauit, ſubſtantia autem pulmonum vniuerſa naturalis adeo, vt nil indurati, inflammati, aut ſubpurati inueniremus. Exemptis pulmonibus diaphragmatis fornix in latere dextro longe altius naturali, in thoracem prominere obſeruabatur, et diſſecto abdomine inueniebatur in hepatis lobi maioris ſuperiore parte abſceſſus cauus ingens, pus albo flauum ſpiſſiuſculum non foetidum ad libras certe duas continens, et ſuo margine ſu-

periore diaphragmati firmiſſime adcretus; diſciſſus hic, ſinus quatuor ſat profundos in ſubſtantiam vlteriorem hepatis diffundebat, lobus anterior tenuior hepatis naturalis fuit, ſed circa lobulum ſpigellii tres alii abſceſſus, duo nucis magnitudine, tertius oui maioris volumine ſimile bonum continebant pus.

Veſicula fellea dimidio vacua continebat bilem ſpiſſiuſculam viridem.

In ventriculo copioſum ſimile fuit inuentum pus, ſubſtantia ventriculi bona.

Lien naturali multo pallidior, habuit in ſua ſuperficie poſteriore plagam groſſi magnitudine, albedine ſincera reſplendentem duram, quae diſſecta mediam inter cartilaginem et ligamentum ſeruaret naturam, non tamen vltra lineae profunditatem haberet. Caetera viſcera abdominalia ſana.

Encephalon adpertum non fuit.

En fucatam ſub larua phtyſeos pulmonalis phtyſin hepaticam, vt adeo ſputis purulentis ſemper fidendum, ac inde de phtyſi pulmonali edicendum non ſit. Sed en ſimul phtyſin acutam curriculo triginta dierum finientem, vt et inde conſpiciamus, quid de illis diuiſionibus morborum in acutos et chronicos cenſendum, cum ipſe idemque morbus iam acutus, iam chronicus eſſe poſſit.

Quam mira hoc in caſu variatio pulſuum et reſpirii, iam enim pulſu celerrimo reſpiratio tarda, iam reſpiratione denſa, pulſus rarus fuit, prouti nempe in plurimis adfecti-

bus

bus hepatis et inde oriundo malo hypochondriaco ſimiles obſeruamus circa actiones has vitales variationes.

Qua via pus ex hepate in pulmones peruenerit elegantior, quam vtilis foret quaeſtio, ſufficit conſtare, viam adeſſe debuiſſe.

Caeterum non infrequens hoc malum eſſe iudico, pluries enim mihi contigit, vt quos alii practici pro phtyſicis conclamatis derelinquerent, ego hirudinibus ad hoemorrhoïdes, remediis ſoluentibus ſalinis, thermis Carolinis ſanauerim, aut ſaltem in annos tolerabiliter protraxerim.

Virum iuuenem Presbyterum ſub cura mea habui, qui ſummus olim haemorrhoidarius operationem fiſtulae ani ſuſtinuerat, vnde haemorrhoides fluere ceſſauerant, ſed illico omnibus ſymptomatibus verae phtyſeos pulmonalis correptus fuit, inueniebantur haemorrhoides internae in fungoſa tubercula excretae, indeque depoſitionem alui et adplicationem clysmaton difficillimam reddentes: a ſoluentibus leuamen habuit, dum a roborantibus ſemper peius habuerit, tandem haemoptoicus a violentia tuſſis mortuus eſt.

SECTIO II.

Scyrrhus pylori.

10ma Decembris 1780 venit in noſocomium vir 36 annorum conditionis ſuae molitor, vitae norma nonnil lautiore vſus, qui caeterum ſe ſanum percipiebat, ſed a biennio ſae-

pius

pius coecis haemorrhoidibus adfectus fuit, ſine cauſſa manifeſta; nil remedii nec externi nec interni adhibuit, et ſponte ſemper haemorrhoides diſparuerunt, a trimeſtri autem aegrotare caepit, idque cum dolore grauatiuo ventriculi, difficultate coctionis, debilitate multa corporis et vomitu quotidiano veſpertino, ſumſit contra haec mala ſemel emeticum, a quo autem non vomuit, ſed 14 purgatus fuit, ſumſit purgantia frequentia, adhibuit veſicantia ſine omni leuamine; hac die, qua illum ſuſcepimus, reſpiratio et pulſus naturales erant, aluus a biduo obſtructa, vrina craſſiſſima ſedimentoſa, adpetitus bonus, ſomnus naturalis, ac dolor in regione. Iliaca ſiniſtra, ſine vllo tumore aut duritie obſeruanda in vniuerſo abdomine. Data fuit miſt. ſal. mitis, decoctum reſoluens, clysma catarct. cum borace bis de die iniectum

11ma Decemb. ſat bene dormiit, ſub adplicatione clysmatis acutum dolorem in inteſtino recto percepit, et aluus clysmati ter reſpondens ſanguine tincta fuit, inſtituta per chyrurgum inſpectione inueniebantur vaſa haemorrhoidalia interna plurimo ſanguine infarcta, et quae leui preſſione ſanguinem funderent, vomuit iterum veſperae copiam ingentem materiae pultaceae, ſumme viſcoſae, fuſcae ac foetidae.

21ma Decembris nil ab his remediis in melius profecit, quin aluus iterum obſtructa duriſſima facta fuit, et in dextro latere iacentem ructus co-

copiosissimi paullopost a vomitu excipiendi torquebant, vnde aqua laxatiua data fuit, et spiritus Menthae dra. j. mist. salinae addita.

25ta omnibus stantibus iisdem hirudines haemorrhoidibus adplicatae, multum sanguinis viscidi subtraxerunt, et data fuit tinct. ex liquore viscerali Hoffmanni et Elixirio proprietatis, vnde quater de die cochleare sumeret.

1ma Ianuarii omnia eadem perstant vna cum vomitu, sed vires indies magis perduntur, non febricitat, et cum tandem tincturam nausearet, datae fuerunt pillulae ex M. P. Ruffii.

7ma aliquot diebus vomitus emanet, sed tunc eo magis angitur aeger, et tandem eo maiore impetu maxima copia eiusdem eiicitur materiae; pedes tumere incipiunt, praeter pillulas datum fuit decoct. ligni et baccar. iuniperi.

20ma omnia eadem, sed debilitas, macies et tumor inferiorum augentur, ita vt et scrotum et abdomen tumeat.

28ua accessit tussis molesta, sicca, respiratio anhelosa, pulsus debilis, sed non febrilis, stranguria vrinae crassissimae, singultus, facies hyppocratica, et 29na noctu placida mors.

Sectum cadauer superioribus artubus summe emaciatum, inferioribus tumens, abdomen durum ac summe renitens inueniebatur. Pulmones naturales, excepta aliqua plaga, quae cicatrici durae similis, quinque lineas longa,

binas

binas lata , alba, reſplendens, tendinea, in ſuperficie externa pulmonis ſiniſtri obſeruabatur, exigua praeterea copia ſeri flauentis in cauo thoracis fuit.

Abdomen apertum longe maiorem copiam huius praebuit effuſi ſeri, ventriculus naturali multo maior, figura ſua autem plane naturalis; ſed pars proxima pylorum ſpectans ad 4 digitorum longitudinem, et infra pylorum ad 3 digitorum ſpatium erat duriſſima ligamenti ad inſtar rigida, ſimulque in ſua naturali craſſitie adeo aucta, vt etiamſi ſua figura externa naturalis fuiſſet, interna cauitas pylori tam anguſta fuerit, vt nec calamum ſcriptorium transmitteret, durities haec albedine ſincera tendinea reſplenduit, pauciſſimaque habebat vaſa rubra. Hepar fuit emarcidum flaccidum ac naturali minus, veſicula fellea valde turgida, ſed aqua tenui parca flauedine colorata, lien exiguus valde fuit, inteſtina tenuia naturalia, colon autem in flexura hepatica et lienali aeque induratum, et cauitate ſua anguſtatum, vti pylorus, in parte ſua transuerſali, et ad rectum deſcendente naturale. Rectum in inferiore parte tubercula haemorrhoidalia grumoſo ſanguine plena, ſed vix piſi magnitudinem habentia exhibuit. Veſica et renes naturales.

SECTIO

SECTIO III.

Diabetes Spurius.

Decima Ianuarii 1781 in noſocomium venit lapicida 50 annorum, qui ſemper antea ſanum ſe fuiſſe adfirmabat; a quatuordecim diebus autem ex vehementi ira ac deſuper ingeſto hauſtu frigido aegrotabat. Incepit malum frigore intenſiſſimo praeſertim circa ventriculum incipiente, ac inde per totum corpus diſperſo, et per tres noctes diesque fere continuante, levibus tantum ac exiguis caloribus interrupto. Poſt primum hoc triduum calores manifeſtiores ac diuturniores fiebant, quotidiano tamen ac pomeridiano vrgente horrore, cum his mictum dolorificum experiebatur dolore a lumbis ad oſſa pubis progrediente, ac ipſam vrethram adficiente, vrinaque profluente copioſa et pallida tenui; ſitiebat intenſiſſime, nil adpetebat, ac debilitatem ſummam patiebatur.

Nil domi ſuae adhibuit remedii, ſi tria excipias clysmata, a quibus multum percepit leuaminis. Inuenimus pulſum percelerem, debilem, aequalem, reſpirationem anheloſam, linguam aſperrimam, ſicciſſimam puram, cutim lignea aſperitate ſquallentem, ac totum hominem ex debilitate trementem; praeſcriptum clysma ac decoctum emolliens, miſt. ſal. mitis et vnguentum anodynum pro frictione lumborum et hypogaſtrii.

12ma Ianuarii dolores lumborum minuuntur, ſed ingens profluit vrinae pallidae tenuis copia, cum ardore ſub mictu; caetera eadem. Fatetur ſe hoc mictu copioſo iam vltra annum laborare, ſed illum pro re nullius momenti habuiſſe. Praeſcripta fuit aquae laxatiuae media doſis cum ſalis medii dr. ij., vnde decies purgatus fuit, cum multo leuamine dolorum in lumbis; caetera autem eadem; datum nunc fuit infuſum trifolii fibrini.

15ta dolores lumborum et hypogaſtrii acuti iterum, lingua et cutis ſicciſſima, horrores de die cum caloribus alternantes, aluus naturalis, vrina copioſiſſima continuo, vt certo duplo quantitatem potus excederet, aluus bis de die libera, ſitis ingens, adpetitus mediocris, pulſus celer paruus, ſomnus creberrimo mictu interruptus, ita vt nocturnae vrinae quantitas ſemper maxima fuerit. Iubebatur, vt totum corpus vnguento fricaretur; datumque decoctum et miſtur. emolliens.

18ua dolores lumborum tanti iam ſunt, vt omnem motum impediant, caetera omnia eadem, datum nunc ſerum lactis aluminoſum, et lumbis adplicatum latum veſicans.

20ma dolores lumborum a veſicante euanuerunt, vt ſurgeret iterum aeger, ac ſeſe moueret, ſed vrinae copia et color idem.

22da denuo dolores lumborum recruduerunt, reliqua eadem; dati nunc cum ſero lactis aluminoſo pulueres ex rheo et herba vuae vrſi.

24ta

24ta vrinae quantitas minuitur notabiliter ita, vt vix medietas consuetae antea copiae flueret, aluus bis, ter de die descendit, dolores lumborum exigui, sed sitis et pulsus idem.

28ua et mictus et dolores redeunt, caetera eadem; datum decoct. cort. peruv. saturatum, cui ad vnc. vj. addebantur vnc. ij. Elixirii stomachici, et vnc. j. liquoris visceralis.

29na pulsus fit intermittens, vrina parca pallens cum sedimento albo crasso, aluum vltra trigesies deposuit, debilissimus procumbit, nullos dolores nec sitim experitur, sicque 3tia Februarii tranquille moritur.

In cadauere pectoralia inuenta sanissima. Omentum exsuccum inflammatum, et peritoneo hinc inde sat firmiter adcretum, intestina crassa circa coecum valde contracta, deinde ampliora totaque summe inflammata; caetera viscera in peritonaeo contenta naturalia erant; renes ambo colore eleganti marmoreo ex albo, rubro et caeruleo notabantur, figura naturales, discissi in sua substantia, magis tamen versus superficiem suam externam corpuscula plura pisiformia monstrabant, quae in aqua gumatis adinstar perfecte solubilia, digitosque fortiter conglutinantia erant; substantia ipsa renum coloratior, sed simul mollior naturali fuit, ren dexter maiorem horum tuberculorum continuit copiam quam sinister. Vretheres ampliores, vesica contracta crassa, ac

ele-

elegantiſſimis fibris muſcularibus notabilis erat. Vrethra ſana.

Quid hic pro cauſſa morbi aſſerendum ſit, difficile determinatu eſt, an enim Diabethes ab heterogeneis illis in ſubſtantia renum inuentis? an a nimia irritabilitate vaſorum renalium? cum adeo inflammati inuenirentur renes? an vllibi talia gummoſa concrementa in renibus inuenta, notata ſunt?

SECTIO IV.

Iſchias metaſtatica muſculoſa.

Sutor 34 annorum phtyſi omni nota pituitoſa vltra biennium laborauit, contra quam communia ad mala pectoris remedia, linctus mellitos decoctaque emollientia adhibuit, caeterum ſuis laboribus vacauit.

6ta Maii 1781 corripitur ſubito dolore Iſchiadico cruris ſiniſtri ſummo, cum febre multa, exacerbationibus et febris et dolorum nocturnis, deleto adpetitu, amaritie ac foeditate oris, et conticeſcentibus tunc temporis omnibus ſymptomatibus ipſius phtyſeos perfecte adeo, vt nec tuſſicula ſupereſſet; haec ſic continuarunt, per vices melius iam peius habendo per quatuor ſeptimanas, tandem noſocomium ingreſſus eſt 4ta Iunii, vbi illum intenſe febricitantem plurimoque dolore in crure ſiniſtro externo adfectum inuenimus, adpetitu caruit, lingua mucoſa ac flaua fuit, ac exacerbatio

no-

nocturna intenſa erat; ob vim febris ſummam ac duritiem pulſuum validam vena ſecabatur ad vnc. viij. et miſt. ſal. mitis et decoct. reſoluens praeſcribebatur, indeque adeo in melius profecit, vt febris intra triduum omnis euaneſceret, aluoque pluries deſcendente omnes notae adfectarum primarum viarum diſparerent, remaneret autem fixus in coxa dolor, qui praeſertim adtractionem foemoris non pateretur: in loco adfecto nec rubor nec tumor, nec quidquam aliud praeternaturale adparuit. Poſt triduum febris denuo rediit cum omnibus ſignis ſaburrae primarum viarum, vnde poſt ſoluentia praemiſſa emeticum datum fuit, a quo multa viſcida blilioſaque euomuit cum euaneſcentia febris perfecta, ſed non mutato dolore Iſchiadico. Dabatur decoct. flor. arnicae et ſtip. dulcoamarae, et adplicatum Cottuniana methodo veſicans, ſed incaſſum omnia, quin 14ta Iunii ſubito euanidis doloribus pectus obprimebatur cum tuſſi violenta, ſicca, dolorifica, febri validiſſima, pulſu duro vibrante, nullisque ſignis ſaburrae. Vena ſecta, datoque potu emolliente, ceſſit pectore malum, et rediit dolor in crure, qui ex eo tamen tempore aliquoties de crure ſiniſtro in dextrum, et viciſſim migrabat, febre tamen continuo vrgente, quotidie veſperae horrore et calore exacerbata, noctibusque ob ſummam ferociam dolorum ſub vſu quoque opii inſomnibus. Externe tamen in vniuerſo foemore ac crure nil plane morboſi detegere erat, conſumtio corporis

poris notabilis non fiebat, caeteraque omnia naturalia erant. Acceſſit per vices vrgens ex infimo ventre per totum corpus vagus dolor cum aegritudine, miſerum fere obprimente, alvoque tarda adeo, vt quotidie clysmate ſollicitanda foret; clysmatibus his iisdem emollientibus ceſſit quoque ille dolor abdominis, ſed ſucceſſit dolor plurimus brachiorum ſub motu praeſertim, qui iterum a veſicante ad nucham dato diſparuit, ſed ad crura vagabatur, et ſub exacerbationibus nocturnis aſperrimis per aliquot noctes delirium, tandem conuulſiones, ſoporem apoplecticum ac mortem inferebat. Vltimis his diebus vrina mingebatur praerubra, ſedimento puriformi ſcatens.

Cadauer 20 poſt mortem horis exenteratum, ſequentia exhibuit: dura mater caeruleſcebat, vaſisque plurimis rubris diſtinguebatur, in interna facie ſanguine extravaſato obfuſa erat, praeſertim circa oſſa frontalia ac temporalia, ſanguis is tres formauit membranas ſpurias, quarum intima proxime tangens piam tremula pellucida mollis, ſecunda ſincere alba tenacior, tertia ex cruore exſiccato dimidia fere linea craſſa, firmiterque adeo durae matri adnexa erat, vt tantum cultro abradi a dura potuerit, quae ipſa in ſua ſubſtantia craſſior, duriorque erat.

Inter duram et piam copioſum ſerum flauum effuſum inueniebatur. Pia mater naturalis, cerebri ſubſtantia nonnil mollior, ventriculi exigui et vacui fuerunt.

In

In fundo binorum loborum anteriorum et nonnil copioſior et recentior inueniebatur ſanguis effuſus.

In pectoris latere ſiniſtro ad libr. j. ß effuſum inueniebatur ſerum flauum ac tenue, pulmonesque ambo, maxime autem dexter elegantiſſime maculis exiguis caeruleis rubris ac albis, marmoris pretioſi adinſtar variegatus fuit, diſciſſi pulmones ſerum plurimum ſpumoſiſſimum, et plura puncta purulenta fundebant, ac vndique glandulis induratis milii grani ad magnitudinem hirti ac aſperi erant, nullibi tamen vlcus aut abſceſſum monſtrabant, ſi in pulmone dextro excipias tuberculum ſat magnum, quod ſanguinem diſſolutum ac ſubfuſcum continuit. In pericardio vnciae aliquot ſeri, in cordis ambobus ventriculis ſanguis copioſus diſſolutus fuit. Tandem ad abdomen deuenientes omentum naturale, ſed ſub omento vniuerſa inteſtina ſimili, vti interna facies durae matris pſeudomembrana obueſtita erant, quam tamen facillime ab iis detrahere potuimus, et ſub qua in multis locis ſerum flauiſſimum latebat, meſenterium naturale, inteſtina ipſa praeternaturaliter flauentia, hepar ac lien ſanum, veſicula autem fellea bile ex flauo rubra quam maxime turgebat.

Exemptis omnibus viſceribus abdominis, vt ſucceſſiue ad ſedem mali illius truculenti in foemore percepti deueniremus, adparuit, quod ea pars peritonaei, quae faciem internam regionum iliacarum inueſtit, ruberrima et plu-

rima

rima pſeudocellulofitate incraſſata in puluinaris mollis volumen intumuerit, in hac autem pſeudocellulofitate partim ſanguis grumoſus, partim ſerum flauiſſimum ſtagnabat, idque longe magis in latere ſiniſtro quam dextro. Ablato peritonaeo glandulae iliacae ingentes tres adparuerunt, quarum binae magnitudinem oui columbini habentes, liuidae, molles ſanguinem pultaceum, rubrofuſcum continebant, media albens dura nil continuit. Muſculi pſoas, quadratus et iliacus internus corrupti adeo fuerunt, vt coloris carnei loco liuidi ac plumbei eſſent, mollesque adeo, vt ad leuem etiam preſſionem in pultem liuidofuſcam contererentur. Purulenti autem nil inueniebatur.

Caſus certe hic plurima docet, nonne inde analogia, aut vt melius me exprimam, identitas materiae, quae pus dicitur, quae pſeudomembranas format, et lymphae dictae coagulabilis probatur quam elegantiſſime? Phtyſi laborauit hic homo per biennium, ſputaque purulenta eiecit, mutatur mali facies, non natura, et eadem materies, quae antea forma puris ad pulmones deponebatur, nunc ad celluloſam peritonaei in infimo ventre deponi incepit forma pſeudomembranae inducens faciem Iſchiadis, cuius autem ſedes non in neruo Iſchiadico, ſed in muſculo pſoas, iliaco et quadrato fuerit. Vagatur haec materies inopinatim iterum ad pectus, et triſtiſſima producit ſymptomata, donec priorem in ventre locum occupans, pectus liberum denuo redderet,

retur, ſed vagatur eadem materies, aut forſan noua a ſanguine deponebatur ad crus dextrum, tandem ad encephalon, delirium, conuulſiones mortemque caroſam inducens.

Vnde autem iam ea oritur in nonnullis hominibus huius lymphae a ſanguine facilis ſeceſſus? et ſi nec V. S., nec emollientia, nec antiphlogiſtica, nec antiſeptica, nec adſtringentia, nec ſtimulantia, nec cuiusque alterius nominis et naturae medicamenta hanc ſeparabilitatem lymphae coagulabilis a reliquo ſanguine impedire valent, vti innumera exempla phtyſicorum ſimilium edocent, qualis iam his in caſibus adhibenda eſt medella?

Vidi ſaepe ſaburram pituitoſo bilioſam primarum viarum huius ſeparabilitatis cauſſam V. Sbus, antiphlog. roborantibus &c. &c. auctam, ſola frequenti catharſi ανω et κατω facta domatam aut imminutam ſaltem; an ergo ſemper talem cauſſam latitare credibile foret? hoc in caſu quid ſimile ſubfuiſſe docet flauus nimium color ſeri, vndique effuſi, bilisque cyſticae copia, et manifeſta corruptio.

Muſculorum illorum internorum corruptela eiusdem certo fuit originis, et ex eadem familia eſſe plurimas illas lumbagines Iſchiadesque ſuppuratione indomabili earum partium finientes, facile credo, cum rationem neſcirem alias, cur recte horum abſceſſuum inſanabilitas tanta foret, quae in aliis ſubpurationibus ex inflammatione vera oriundis obſeruare non ſit. Caeterum ſimilem

corruptionem mufculi Pfoas in viro ignoto et mortuo inuento obferuauit doctiffimus Ifenflam in praktifchen Anmerkungen über die Muskeln §. 160., et iam olim Hyppocrates Epidem. lib. V. textu V.

SECTIO V.

Rarus morbus pectoris.

Iuuenis aurifaber 18 annorum a focio fub rixis pectore finiftro percutitur violentia magna, et inftrumento ferreo fed obtufo adeo, vt nullum factum fuerit inde vulnus, vnde etiam rem celauit per quinque feptimanas, vtut obtufum aliquem femper in eo loco perciperet dolorem, ac aliquem nucis iuglandis magnitudine tumorem inter coftam quartam et quintam veram. Sed hoc tempore dyfpnoea acceffit ad motum corporis praefertim vrgens cum febre, indeque auxilium quaerere coactus, acceffit chyrurgum, qui venam fecuit, et cum quotidianos vefpertinos haberet horrores ac calores, cum nocturnis fudoribus, tuffimque multam ficcam, faciemque caehecticam adplicata fuerunt varia cataplasmata emollientia marurantia fine leuamine, auctis econtra fymptomatibus omnibus indies.

1ma Februarii, 6ta a contufione illa exeunte feptimana nofocomium ingreffus fuit, et examinatus praeter priora retulit fe nunquam in tumore illo pulfationem percepiffe, nec

nec dolorem alium, quum obtuſum valde, tumorem illum eadem ſemper ab initio iam fuiſſe magnitudine, ſed duriorem quam nunc ſit, febrim illam hecticam ſeſe a tribus iam percipere ſeptimanis, ac moleſtias maximas naſci a difficultate reſpirii diu noctuque vrgente, et a palpitatione cordis valida dextro in latere ſentienda. Inquirens, video reuera a longe iam, pulſans in dextro perfecte latere cor, vt poſteriorem eo in latere ſitum occupare cor videremus, quam in ſtatu naturali ſiniſtro in latere occupare ſolet, dixitque aeger ſe neſcire, num ſemper ibi cor pulſauerit, cum ſanus ad id non adtenderit, ex eo autem tempore, quo moleſtam hanc palpitationem percipit, ſemper illam eo in latere perceptam fuiſſe. Inquirens in tumorem video eum farciminis adinſtar inter praedictas coſtas veras ad quatuor pollicum longitudinem ſternum verſus protuberare, eumque colore rubello, ſubmollem non pulſantem quique totus reprimi potuerat, et quomodocunque preſſus nullum dolorem, nullam anxietatem, nullam tuſſim inferebat aegro, fluctuatio nulla in tumore adparuit, et nec ſub altiore inſpiratione, nec ſub tuſſi tumoris moles augebatur, aut pulſatio percipiebatur. Praeterea aeger fuit facie pallidus, palpebris ſuboedematoſis, carne muſculoſa flaccida, calens praeternaturaliter, ac iugulo ſubſudans continuo: iacere difficilius, difficillime in latere dextro poteſt ob tuſſim et anxietates, quae tamen etiam ſedenti ac quieſcenti continuae ſunt cum

respiratione frequenti, eleuatiore thorace ac maxime latere dextro peracta, quiescente fere sinistro thoracis latere, quod tamen vniuersim altius longe, dextrum autem compressius comparebat, tussis non violenta, sed perfrequens ac siccissima, pulsus celeres fortes, duri, aequalissimi, et in manu sinistra simillimi illis, in manu dextra, venam secari impero, potum fotumque emollientissimum ordino.

Durant haec per triduum, quo exacerbationes illas vespertinas, cum horrore, calore, siti, anxietate, tussi, ac nocturnis profusis sudoribus adcurate obseruo, et quo tumor in mucronem aliquem molliorem eleuari, ibique fluctuatio formari incipiebat.

4ta Februarii in consilium duxi clariss. Chyrurgiae Professorem Arnold, et consideratis omnibus, praesertim hac die manifestiorem in tumore fluctuationem percipientes ad paracentesin pectoris deueniendum decreuimus, quam etiam praedictus clariss. Professor ipse faciebat.

Operatione facta nil puris effluxit, sed paucum quid sanguinis grumosi. Chyrurgus digito explorans vulnus, laxam aliquam cellulositatem, quae digito mollissime circumducto vndique aranearum adinstar telae cederet, inuenit, educto digito ex vulnere noua aliqua portio sanguinis grumosi non foetentis, et sub tussi, quam aeger producere monebatur, aliqualis adhuc similis sanguinis copia profluxit, vt vniuersim vncias circiter iij. sanguinis huius edu-

eduxiſſemus. Aeger ſe nonnil leuatum inde credebat, bonoque fuit animo ſperans operatione morbum auferendum fore; deligabatur vulnus laxe, ac idem ſuperimpoſitum fuit cataplasma emolliens.

Veſperae exacerbatio rediit priſtina, cum ſudore nocturno et tuſſi prima vice producente ſputa purulenta, ſed non foetentia, e vulnere autem nec gutta profluxit.

5ta Februarii iniectio in vulnus imperabatur ex decocto hordei cum exigua doſi melis, exigua autem tantum copia liquoris intrauit, et liquor ſanguine tinctus veſperae integer rediit. Cum Chyrurgus digito profunditatem illius celluloſae ſubſtantiae emetiri non poſſet, ſonda obtuſa id tentatum fuit, et noſtro ſtupore ad quatuor pollicum vsque longitudinem immerſa vix reſiſtentiam inuenit, ſed vndique liberam inuenit viam nullo fluente humore. Iniectio repetebatur, ac decoct. Corticis peruv. cum oxymele porrigebatur. Veſpertina exacerbatio eadem cum ſudore profuſo et ſputis ſat copioſis purulentis.

6ta Februarii debiliſſimum ſe experiebatur pulſu tamen ſat forti duro aequali, tuſſit fortius ac cum ſtrepitu, ſputa autem difficilius eiiciuntur, calet, ſitit, prima vice non adpetit, ſed ſaporem foetidum ore percipit, e vulnere nil fluxit, et dyſpnoea aucta, anxietate creſcente, pulſu facto celerrimo hora ter-

tia

tia nocturna moriebatur ſine ſtertore ſine conuulſione placide.

Inſtituta fuit 24 poſt mortem horis praeſentibus Clariſſimis D. Prochaska Anatomiae et D. Arnold Chyrurgiae Profeſſoribus, et frequenti coetu ſtudioſorum anatome.

Externe ſanguis ex naribus profluxerat, facies tumidula ac rubens erat, aequalisque nunc amborum laterum thoracis altitudo. Denuo explorabatur ſonda vulnus, et in omnem dimenſionem leuiſſima vi ad profunditatem quatuor pollicum immergi potuit, hoc experimento facto cutis ſeparabatur, ac ea ſeparata muſculi intercoſtales 4tae et 5tae, 5tae et ſextae coſtae toti ſanguine grumoſo offuſi, et in vniuerſa ſua celluloſa ſimili ſanguine ſubfuſi inueniebantur, et ex vulnere operatione facta prorupit aër foetens cum aqua ſanguinolenta et ſtrepitu.

Limbi coſtae quintae, et ſextae, quintae et quartae carie exeſi aſperi erant. Ablato ſterno conſpiciebatur ſaccus pleurae ſiniſter longe vltra latitudinem ſterni in cauum thoracis dextrum prominens, detruſo mediaſtino in hoc latus dextrum vltra vnam tertiam totius caui, colorisque profunde purpurei, et molliſſimae ac marcidae ſubſtantiae: ſeparata pleura pulmonis loco inueniebatur ſanguis grumoſus foetidus niger in pſeudocelluloſitate plurima hinc inde ſat tenaci ſtagnans, multisque grumulis albis omni nota externa purulentis commiſtus, quique manibus exemptus,

ptus, fibroſam ſuam exhibuit formam, ac facile libras viij. efficiebat. Toto cauo thoracis hoc modo euacuato in poſteriore ac ſuperiore facie thoracis tandem inueniebatur pulmo in membranam carneam ac pallidam complanatus, in quo nec lobulos amplius nec fabricam pulmonum diſtinguere potuerimus. Ob confuſionem autem omnium partium, vas vnde haec haemorrhagia orta fuerit, detegere non potuimus.

Mediaſtinum ipſum latius ac amplius longe erat, ac apertum in ſpatio ſuo ſuperiore multa purulenta, in pericardio autem copioſum ſerum flauum continuit. Cordis mole exigui ac multa pinguedine obfuſi ſitus is erat, vt tribus pollicibus a medietate ſterni remotum in latere dextro iaceret.

Pulmo dexter longe minor naturali, et adcretus firmiſſime erat vniuerſae pleurae, mediaſtino et diaphragmati, conſtitutionem autem naturalem nihilque obſtructi aut purulenti habebat.

Hepar ingens volumine ſuo lienem vsque pertingebat, ſanae tamen quoad reliquos ſenſus conſtitutionis.

Omnia reliqua in abdomine ſaniſſima, Encephalon apertum non fuit.

Valde ergo in diagnoſi mea empyema ſuſpicatus, deluſus fui, ſed non irrationabiliter puto. Quis enim tantam effuſionem ſanguinis ſuboleuiſſet, quis vnquam talem effuſionem ſucceſſiue ac lente ita factam vidit,

ad-

adnotauit, aut adnotatam legit? in vulneribus pectoris talia quidem contingere ſcio, ſed non intra ſex ſeptimanas, ſed intra paucas horas, ſed vulnus hic nullum factum fuit, et ſucceſſiuum augmentum omnium ſymptomaton etiam hanc effuſionem ſucceſſiue factam fuiſſe euincit clariſſime. Et quis ex habitu corporis, faciei conſpectu, febre hectica, ſudoribus nocturnis, tuſſi ſicca, impoſſibili in latere dextro decubitu, reliquisque ſymptomatibus hunc caſum legendo non aeque ac ego videndo ad Empyema concluſiſſet? cuius Empyematis certo medella nulla, niſi operatio chyrurgica. Optimum quod eſt, aegro ſine operatione aeque certo ac probabilius aeque cito pereundum fuiſſe, ac operatione facta. Cur autem etiam ſub operatione nil puris, ſed grumoſum tantum ſanguinem adepti de diagnoſi noſtra nondum deſperauimus, cauſſa eſt, quia pluries accidere ſcio, et ipſe Viennae vidi, vt in abſceſſibus etiam externis manifeſtiſſimis ſub operatione nil conſpicuum fiat puris, ſed duodecim aut pluribus dein primo horis prorumpat, quod etiam hic poſſibile fore nobis impoſuit ea intra vulnus inuenta celluloſa quam credebamus effluxum puris impedire.

Caeterum ex hoc caſu iterum videmus originem pſeudomembranarum, pſeudocelluloſae et materiei puriformis ac purulentae eandem iterum eſſe, lympham nempe coagulabilem, puriformis enim materia fuit in me-

diaſtino

diaſtino ſine vlcere, in informi illo glomere ſanguinis grumoſi, et pus vltimo biduo tuſſi eiiciebatur, nullo tamen vndique adparente vlcere.

Quanto ergo eſt Chyrurgia certior arte medica?

Ad reſoluendum hoc problema binos alios caſus chyrurgicos nunc ſubiungo.

SECTIO VI.

Hernia incarcerata.

Homo triginta ſex annorum, toroſus, robuſtiſſimus, duris laboribus adſuetus, ſemperque ſaniſſimus ab aliquot tamen annis hernia inguinali laborauit iam prodeunte, iam redeunte ſine multo tamen vnquam dolore aut alio incommodo.

Is 28ua Iunii 1780 ad meridiem ſub labore duro denuo herniae prolapſum patiebatur, ſed cum doloribus plurimis illico ac anxietatibus grauiſſimis, vnde prima iam hora mali in noſocomium confugit, ſed cum vacuus mihi nullus eſſet locus in lectos magni noſoconii deponebatur, egoque ſpectatorem tantum agebam, hora 4ta pomeridiana illum videns, inveni ſcrotum capitis infantilis magnitudine non durum, ſed elaſticum, non rubens cum dolore tamen ingenti, ab attactu etiam leuiſſimo aucto, pulſum naturalem, anxietates ingentes et continuos niſus in vo-

vomitum. Quae acta aut praescripta fuerint, nescio, nisi quod aeger ipse manibus tumorem continuo nonnil versus annulum represserit, vena secta et clysmata iniecta fuerint.

Noctu dolores imminuti fuerunt, et mane vidi herniae tumorem ad medietatem minorem, ac flaccidum mollemque multum, vomitus tamen continuat, et a clysmatibus aluus nulla, pulsus fere euanescens, extrema frigidiuscula, iactitatio corporis multa, sitis maxima.

Vesperae herniam validissime intumuisse video, cum duritie insigni, colore purpureo, vociferatione desperabunda, asphnxia ac frigore extremorum, hora 10ma moriebatur.

Assumsi cadauer in Anatomem, vt dexterrimo tunc Medicinae Candidato, ac Anatomiae practici Collegii prosectori, nunc Doctori ac artis veterinariae denominato hic Pragae Professori Domino Knobloch occasionem praeberem, qua herniotomiam exercere posset. Anatome instituebatur 15 a morte horis.

Cadauer faciem terribiliter toruam ac liuidam, et ore naribusque profluente sanguine tenui obfusam exhibuit, vniuersum abdomen liuidum, durum, contractum fuit, et circa vmbilicum vesiculam gangraenosam nucis auellanae magnitudine, sanguineque ichoroso plenam habuit.

Saccus

Saccus ipſe herniosſus capitis infantilis magnitudine, purpureo liuidus ad leuem adtactum mollis ac elaſticus, ad fortiorem preſſionem praedurus, non ſolum ſiniſtrum ſed etiam dextrum ſcrotum obplebat.

Diſciſſa leui manu cute ſcroti externa, aliquid liquoris ſeroſi cum aëre elaſtico foetido prorupit, vnde tumoris moles nonnil minuebatur, cutisque externa tenſa adeo nunc flacceſcebat. Semotis a peritonaeo tegumentis externis, detegebatur ipſe ſaccus hernioſus duriſſimus coloris liuidi, ac tenſus adeo, vt ad inciſionem faciendam digitis arripi aut forcipe eleuari non potuerit, fiebat ergo ſuſpenſa manu exigua in peritonaeum inciſio, per quam autem illico aër elaſticus foetens vi ac impetu prorupit, vt inteſtinum laeſum crederemus, ſed ſucceſſit illico ſanguis foetidus, diſſolutus, ſubfuſcus, copioſus adeo, vt libram j. ß ſaltem aequaret, diſcindebatur igitur peritonaeum iuxta integram longitudinem ſacci hernioſi ad annulum verſus vsque, et nulla in vniuerſo ſacco inueniebatur aut omenti aut inteſtinorum portio, ſed teſtis eius lateris naturalis quidem magnitudinis ſed inflammatiſſimus erat, ac vniuerſa celluloſa ſcroti, quin ipſius quoque funiculi ſpermatici emphyſemate turgebat. Dum ad annulum deuentum eſt, inciſione facta, ſimilis ſanguinis diſſoluti copia cum multo aëre elaſtico prorupit, et in annulo exigua vix pollicis latitudinem lon-

longitudine aequans portio inteſtini ilei inclauata ac caeruleopurpurea inueniebatur: inteſtina tenuia omnia diſtenta adeo, vt eandem eum colore haberent latitudinem. Duodenum colon naturale, ieiunum inflammatiſſimum. Ileon autem vniuerſum purpureo liuidum, nullibi autem diſruptum aut laeſum, et inteſtina diſciſſa a medio ieiuno ad caecum vsque ſanguinem copioſiſſimum foecibus commiſtum ac diſſolutum etiam continebant, ventriculus autem et duodenum praeflauam ac foeculentam materiem habuerunt. Meſenterium hincinde inflammatum quidem, ſed plurimis in locis albedine ſincera cartilaginum in modum reſplendebat, craſſum etiam adeo, vt circa radicem, pollicis craſſitiem exaequaret, diſciſſum nil niſi celluloſam fortiorem duriorem adipe et aëre elaſtico ſcatentem exhibuit.

Hepar, ventriculus in pectus retruſa a mole inteſtinorum, caeterum ſana.

In fundo ventris omnia ſimili ſanguine diſſoluto plena erant, vt facile librae iij. huius cruoris in cauo abdominis fuerint.

Inquirentes ſtudio in vaſa abdominis, maiora omnia illaeſa inueniebamus.

Rediuimus ad ſcrotum, cum, vti dixeram dextrum ſcrotum aeque tumuerit ac ſiniſtrum, viſuri quidnam ibidem foret notandum, inuenimus totam celluloſam ſcroti dextri ſimili emphyſemate turgentem, vti in latere ſiniſtro, teſtem naturalem, funiculum

ſper-

ſpermaticum quoque emphyſemate turgentem, nihilque plane herniosi.

Qui hoc in caſu ad herniotomiam confugiſſet, et herniae loco tantam ſanguinis copiam inueniſſet tremente certo manu fallaciam morborum etiam chyrurgicorum agnouiſſet. Herniae tamen incarceratae ſigna manifeſtiſſima adfuiſſe, quis non videt? eamque actu praeſentem docuit anatome, ſed tumorem illum ſcroti ſimul cum ſymptomatibus herniae ortum increſcentem ab alia cauſſa, quam ab ipſa hernia productum, quis acutiſſimae etiam naris ſuſpicatus fuiſſet? iam ab initio illico tumorem ſcroti ab hac ortum echymoſi ſequentibus ex rationibus credo, quia impoſſibile fuiſſet, vt niſi haec effuſio diuturnior quam ſub morte facta eſſet, ut eum gradum putredinis locis clauſis, et intra 16 horarum ſpatium acquiſiuiſſet, quo aëris elaſtici ac ex humoribus eliberati copia maxima et tantus foetor inueniri potuerit, ſecundo quia et in inteſtinis et abdomine idem ſanguis inuentus fuerit, et tertio, quia ſanguis is in ſaccum hernioſum intrare non potuiſſet, ſi tumor ille ſub morbo ab inteſtinis prolapſis ortus fuiſſet.

Sed quaeſtio altera maximi momenti eſt, vndenam ea violenta ſanguinis extra vaſa effuſio orta fuerit? mihi credibile eſt, id ex vera diſſolutione putrida ſanguinis proueniſſe, cum non ſolum haec effuſio in cauum ſacci hernioſi, in abdomen, ſed etiam in ipſa inteſtina

ſtina facta fuerit, cum violentiſſimus mali progreſſus plus quam ſolam incarcerationem herniae adfuiſſe teſtetur, et cum denique citus is effuſi ſanguinis foetor, et gangraenoſa in ventre externo bulla, et facies vniuerſa effluente ex naribus diſſoluto ſanguine foeda non paruum probabilitatis gradum praebeant: num autem febris haec oriens putrida, cauſſa, an effectus incarcerationis fuerit, difficile dictu eſt, cum et vnum et alterum aeque poſſibile ſit, ſpasmos enim et inflammationem ſaepe incarcerationem producere, ſaepius adhuc ab incarceratione produci ſaepius obſeruatum, ac veriſſime ab Illuſtri Richter edoctum fuit, ſed et febrem ſummam hilioſam ab incarceratione ortam, et viciſſim incarcerationem a febre valida bilioſa productam obſeruaui, ac diſcipulis monſtraui, et hic demum caſus incarceratam herniam cum febre putrida coniunctam exhibet, vt ergo diuerſitas medellae in hernia incarcerata varia, maxima certo ſit, ac inde explicare valeamus, cur a nonnullis practicorum emeticum integra etiam doſi ſub hernia incarcerata datum fuerit, idque felici euentu.

Quinque hernia incarcerata laborantes habuimus, vnico ob tempus adhuc fauens operationem inſtituimus, nullum ſaluare potuimus, quamuis in iuuene hernia incarcerata cum febre bilioſa laborante, et operationem admittere nolente, per hypecacuanham datam cum cremore tartari, vt bis aut ter de die

bilem

bilem viridiſſimam vomeret, mortem in decimam tertiam vsque incarcerationis diem diſtulerimus.

SECTIO VII.

Triſmus ab operatione ſteatomatis in inguine.

Iuuenis 20 annorum a nouem annis in inguine dextro tumorem glanduloſum durum, renitentem, non dolentem, mobilem ſola cute tectum, et ſucceſſu temporis in longitudinem 6, latitudinem 2 cum $\frac{1}{2}$ et altitudinem 1 cum $\frac{1}{2}$ pollice excreſcentem geſſit ſine alio incommodo, niſi quod motum eius cruris impediret nonnil ex eo tempore, quo in tantam molem excreuerat. Cum mobilis perfecte ac nullibi demiſſis radicibus fixus adpareret tumor, cutis ipſa concolor eſſet ac naturalis, 20ma Iulii ad operationem deuentum eſt, quae etiam facili labore inciſione in cutem transuerſali ab annulo abdominali ad regionem pubis verſus facta, ac fibris celluloſis, quibus cum cute et ſubiacente aponeuroſi laxe cohaerebat, digitorum ope ſeparatis, feliciter, cito ac faciliter adeo peragebatur, vt patiens ſub operatione cantaret, rideretque. Haemorrhagia exigua ſecuta eſt, ac tumor cartilagineoſteatomatoſus libram fere pendens, non folliculoſus operatione hac enucleatus fuit.

Veſperae

Veſperae eiusdem diei haemorrhagia ſecuta eſt, quae facili tamen negotio aqua frigida cum exigua doſi ſpiritus vini commiſta ſiſtebatur.

Tertia ab operatione die vulnus pulcerrime ſubpurare caepit, aegerque quoad omnia optime habuit.

4ta die ſubpuratio optimae notae, cum aliquo ſed non valido dolore in vulnere, caeterisque omnibus optimis, ſed veſperae aeger difficultatem in ore aperiendo percipit, ac inquiete dormit.

5ta die vulneris facies et pus optima, ſed adtrahitur maxilla inferior nonnil fortius ad ſuperiorem, vt tantum ad exiguam rimam os aperire valeret aeger, febricitauit inſimul pulſu celeri contracto, exhibet medicus ac chyrurgus opium, ac venam ſecuit ſine leuamine, ſanguis V. Snis cruſtam phlogiſticam cum flauedine inſigni gerebat.

Noctu ſubſoporoſus ab opio aeger, plurimum circumiactabat ſe, et os aperire plane non potuit.

6ta ab operatione die ego et Clariſſ. chyrurgiae Profeſſor in conſilium petiti aegrum facie tota turgentem et rubentem ſumme ſitientem, ſed aſſumere nequientem ac ſubporoſum inuenimus, pulſum celerem contractum durum, vulnus autem naturale ac optimum pus fundens; audiuimus praeterea de oris amarore conqueri aegrum et veſpertinis quotidianis exacerbationibus. Venam ſecamus, ac

ac denuo ſanguinem cum cruſta phlogiſtica, ſed ſumme flauente ipſa et ſero extrahimus, repetimus V. Snem illico, praeſcribimusque crem. tart. emetici gr. ix. in ſolutione per dentem eruptum ſucceſſiue ingerenda, donec vomeret, ac vulneri cataplasma emolliens adplicamus.

Ingeſta fuit vniuerſa emetici doſis, ſine vt vomuerit guttam, ſed bis tantum inde purgatus fuit, ac nocte tarda caroſus factus, moriebatur.

In cadauere vniuerſum vulnus denuo exactiſſime inquiſitum, nullibi quid laeſi in aponeuroſi aut funiculo ſpermatico exhibuit. Vaſa encephali ſanguine infarcta, pectus naturale, ſed ventriculus ac inteſtina ſphacelata, plurimaque foeda bile offuſa, veſicula fellea bile copioſiſſima turgens inueniebatur.

Quam ſaepe febres epidemicae in operationibus chyrurgicis feliciſſimis turbas maximas ac infeliciſſimum producant euentum, multoties obſeruatum et dictum fuit, et hocce caſu confirmatur: fuit enim operatio leuiſſima certo, cum ſola cutis diſcinderetur, periodos ſuas abſoluebat vulnus optime, et ſucceſſit tamen 7ma ab operatione die mors. Docemur quoque exinde, quid ponderis eae obſeruationes, vbi conuulſionum tam partialium, quam vniuerſalium ac mortis ipſius in operationibus chyrurgicis ſaepe inopinatim obuenientis cauſſa vnice in laeſum aut ligatum ſtrictumve neruum

reiicitur, cum in hoc casu nec laesi nec ligati nerui quidquam subsit.

SECTIO VIII.

Hominis, qui ex melancholia se ipsum submersit.

Vir 50 aliquot annorum doctissimus, qui ex multis perpessis aerumnis summe melancholicus, ac ex nimio studio tandem Maniacus factus fuit, 11ma Martii summo mane vxorem familiamque deserit, longo tempore in Ecclesia se detinet, ac tandem hora circiter septima matutina in Moldauam se praecipitat. Rapitur flumine ibidem vallidiore ad distantiam circiter sexcentorum pedum, ibidemque a piscatoribus pro mortuo extrahitur.

Accurit paullopost ad me diligentissimus ac meliore sanitate dignus Medicinae studiosus Ioannes Marvan, mihi haec nuntiaturus, cui mando, vt illico in nosocomium nostrum a loco vbi expiscatus fuerat, vix centum pedibus distans, miserum portari faciat, ego directe in nosocomium curo.

Adueniens in nosocomium audio piscatorem extradere nolle miserum, vnde ipse illum adeo, nullaque persuasione, precibus aut minis a piscibus insensiliore piscatore obtinere potui, vt hominem circa pectoralia adhuc

huc calentem ac forſan ſaluandum mihi traderet, donec tandem integro bihorio elapſo vi illum eripi curauerim.

Tentata omnia artis auxilia longiſſimo tempore, ſed incaſſum: fruſtrabatur labor effectu, qui, ſi binis horis citius auxilia adhiberi potuiſſent, eo magis bonus ſperandus fuiſſet, quo breuiore temporis ſpatio aqua merſus fuerat, idque tempore frigido, et quo extractus aqua a ſtudioſo toto adhuc corpore, a me circa pectoralia calens adhucdum inueniebatur.

24 a morte horis cadauer luſtrauimus, et ſequentia inuenimus.

Oſſa Cranii proportione habita ad oſſa reliqui corporis craſſior longe, et cum hac craſſitie mollior longe naturali fuerat.

Dura mater et pia vaſis omnibus turgebant non ſolum, ſed elegantiſſimae iniectionis adinſtar ad minimos vsque ramos vaſa in illis rubra conſpiciebantur. Inter duram et piam matrem ſerum aliquod flauum, et grumuli aliqui millii ſeminibus ſimiles molles albi, puriformes viſebantur. In ſinubus durae matris nulla praeternaturalis ſanguinis collectio erat.

Subſtantia cerebri a naturali plurimum abludebat, non ſolum enim plurimis vaſis rubris vndique diſtincta fuit, ſed tenacitate tali praeternaturali praedita, vt ſciſſum in talleolos cerebrum ſeſe corii mollis elaſtici adinſtar in longitudinem extendi notabilem paſſum fuerit, donec tandem rumperetur, vniuerſimque ſolliditatem paſtae illi, quam pharmacopaei ex farina rad. Altheae parant, ſimilem haberet. Praeterea color corticis cerebralis profundior, medullae flauens fuit.

In ventriculis cerebri nullum ſerum, et plexus choroidei naturales erant.

Glandula pinealis dura et valde exigua notabatur.

Cerebelli vniuerſim minor fuit a ſtatu naturali alienatio quam cerebri.

Glandula Thyroidea in voluminoſam ſtrumam extenſa inueniebatur, glandula Thymus autem naturalis.

Pulmones in thorace ampliſſimo liberrimi ſani, ſed diſciſſi copioſiſſimam ſpumam fundebant, qua eadem ſpuma et bronchia et ipſa turgebat trachaea.

Circa

Circa cor et vaſa maiora nil praeternaturalis fuit rei.

In abdomine ventriculus aqua turbida, qualis tunc Moldauae fuit, turgidiſſimus, quin ipſa inteſtina tenuia non vacua hac aqua inueniebantur, caeterum naturalia.

Hepar colore ſubliuidum ac praedurum fuit, caetera omnia in abdomine naturalia.

Pulchra certe phaenomena ipſius Maniae, et ipſius ſubmerſionis hoc in cadauere viſebantur, quid enim durum illud ac rigidum cerebrum, durum illud ac liuidum hepar aliud poterant, quam operationes mentis, varie turbare ac confundere? quae mentis turbae miſerum coegerunt, vt ſolamen ſuorum malorum quaereret ſub aquis.

Turgens aqua pulmo, turgens aqua ventriculus de morte ſuffocatiua dubium nullum relinquunt, nam infarctum eum vaſorum caephalicorum partim qua cauſſam turbati ab aliquot diebus animi, et partim qua effectum ſuffocationis conſidero.

Caeterum

Caeterum facile capio vnde illa obſeruatorum orta fuerit differentia, quorum hi ſubmerſos ab aqua pulmonibus hauſta ſuffocatos, alii ab impedita reſpiratione apoplexia enectos aſſerunt, et obſeruationibus confirmant, nam vnum et alterum fieri poteſt, et fit, qui enim inopinatim aquae incidit, is vtique motu automatico reſpirationem quantum poſſibile cohibere, indeque periculum intrantis in pulmonis aquae euitare eousque conatur, donec aut ob cohibitam reſpirationem turgentia ſanguine vaſa cephalica oblitum ſui redderent miſerum ac motu tunc mechanico inſpiratio fatalis fiat, vel vaſa haec cephalica debiliora rupta, veram apoplexiam inducant. Qui autem ea intentione aqua ſe mergit, vt ſe interficiat, is tantam attentionem de non inſpirando non adhibebit, ac ſemper ſuffocatus peribit, quale et hic accidiſſe plura demonſtrant phaenomena.

Plures enim toto eo tempore, quo egebat noſter, vt flumine impetuoſo eam diſtantiam 600 pedum emetiretur, reſpirationem perfecte cohibere potuiſſent, ſine vt periculum apoplexiae inde ortum fuiſſet, et hic noſter exiguo hoc temporis ſpatio iam pro mortuo extrahitur, ſecundo vaſa cephalica turgentia quidem valde inueniebantur, ſed haec vtut turgentia vaſa in ſolidiſſimum hoc

ce-

cerebrum tantum premere vix poterant, vt inde ſuppreſſio functionum vitalium ſequi potuiſſet, demum turgentes aqua pulmones ſufficienter cauſſam mortis adeo celeris demonſtrarunt.

Effectum aëris fixi, qui ſub vſtione calcis liberatur, triſti exemplo obſeruare mihi contigit.

5ta Maii 1781 conthorales cum binis prolibus in anguſto valde cubili habitantes, matutino tempore mortui inueniuntur, et donec auxiliatrices illis adhiberentur manus, pro mortuis per aliquot horas relinquuntur, tandem viro, in quo adhuc aliqua vitae ſigna comparebant, vena ſecatur, frictiones fiunt, clysma ex infuſo herbae Tabacae iniicitur, ac in vitam reducitur, reliqui tres pro mortuis deſeruntur, luſtrantur, ac veneno aſſumto enecti pronuntiantur, maritus ſemiuiuus ad FF. miſericordiae defertur.

Ibi altera die inuenio illum ſenſibus externis et internis priuum, cum reſpiratione ſtertoroſa et rara, pulſu tardo ac duro, facie rubente et turgente. Cum de vniuerſis circum-

cumſtantiis caſus nil ſcirem, quam quod veneno enecti rumore omnium declarati fuiſſent, vitrioli albi dr. j. exhiberi curo, a qua autem nec vomuit, nec aluum habuit. Interea temporis a Perilluſtri ac amiciſſimo Domino Mikan, Chemiae et Botaniçes Profeſſore, et Facultatis noſtrae Vicedirectore rem altius rimatam ſciſcitor, et audio, cubile anguſtiſſimum miſerorum horum hominum propinguum adeo furno vſtulatorio calcis viuae fuiſſe, vt paries vnus et furno et cubili proſpiceret, et cum calores hac nocte exceſſiui fuiſſent, et maritus ad mediam noctem vsque laboribus apud furnum occuparetur, portam, quae ad furni huius atria pertingit, apertam relictam, indeque factum eſſe, vt aër fixus ex lapide calcareo eliberatus per hanc portam in cubile intraret, binos infantes cum matre interficeret, maritum autem trihorio tardius aduenientem obrueret tantum, non obprimeret.

His conueniebat, quod ambo infantes et mater ordinatim, non disiectis membris, nec diſturbatis lecti ſtratis, nullo vomitu nec aluo foedatae inuentae fuerint, quod et maritus nullo ſingultu, vomitu, nulla conuulſione laboraret, indeque pro certo concluſi, vniuerſum malorum ab aëre fixo dependere, ac venam denuo ſecari, clysmata ſtimulantia cum ſpir. ſal. amon. iniici, cum eodem ſpiritu nares ac tempora fricari, ac miſturam hoc ſpiritu grauidam

ex-

exhiberi curo. Veſperae pulſus tardus, durus, reliquaque omnia eadem inuenta, cum ſanguine V. S. tenaciſſimo tertiam poſcebant V. S. et ſuris et nuchae veſicantia adplicabantur.

Sequente mane aeger nonnil liberius ac frequentius reſpirabat, pulſumque habuit celeriorem quoque.

Tota nocte ſoporoſus iacuit, ſtimulum veſicantium, quae magnas veſicas attraxerunt, non ſenſit, aluumque cum clysmatibus, ſui inſcius, in lectum miſit.

4ta mali dies ſub iisdem ſymptomatibus transacta fuit, niſi quod pulſus intermittentes hac die obſeruarentur, vnde in omnibus remediis doſis ſpiritus ſalis ammoniaci aucta fuit.

5ta die prima vice ad interrogata reſpondet, ſed perperam ac confuſe, faciei tumor remiſit, reſpiratio ac pulſus liberiores notabantur, ac etiamſi aluum et vrinam ad lectum denuo depoſuerit, huius tamen ſibi conſcius erat. A meridie melius ſibi praeſens de dolore ac ſtupore capitis et ſuſurru aurium conquaerebatur.

6ta die ipſe accuſabat debilitatem corporis maximam, cum dolore grauatiuo capitis et ſuſurru aurium, reſpiratio et pulſus praeter-

ternaturaliter celeres erant. Datur decoct. flor. Arnicae cum ſpir. ſal. amoniaci.

7ma morbi die de illis ſymptomatibus leuioribus, ſed de nouo dolore natum conquaeritur.

Conſpectae nates circa os coccygis rubram exhibuerunt plagam, cui emplaſt. album camphoratum adplicabatur, et ſuo decoct. flor. Arnicae continuabat.

8ua die plaga illa heri rubra, hodie perfecte gangraenoſa ac ſicca dura inuenitur, praeſcriptum ergo vnguentum de ſtyrace cum camphora, et cataplasma ex malua et Cicuta, interne decoct. flor. Arnicae addebatur rad. Arnicae vnc. ſemis.

9na bene adpetit, ac bene habet, nonniſi de dolore natum conquaeritur, quarum gangraena non aucta inuenitur. Continuatur remediis, et aeger ventri imponitur.

10. 11. 12. et 13tia ſat bene habuit, ac gangraenoſa plaga ſeparari, ac bonum pus praebere incipit.

14ta aluus ab heri nulla, venter tenſus ac dolens, adpetitus deletus, vrina rubra, pulſus celeres cum reſpiratione anheloſa, dolores capitis

pitis cum vertigine, ſingultus obſeruabantur. Iniiciebantur clysmata catharctica, et dabatur miſt. ſal. in dupla doſi.

15ta omnia eadem.

16ta aluus copioſa foetida, pultacea, ac omnium ſymptomaton leuamen, et 21ma morbi die ſanus valedixit.

Curſu ſcholaſtico a 5ta Nouembris anni 1779: ad initium Auguſti anni 1780 in meis octo lectis 118 aegros tractaui, quorum ſanati 100, inſanati abierunt duo, cum tympanithide et paralyſi crurum vnus, cum arthritide chronica alter, mortui ſunt 16, ex hernia incarcerata tres, ex malis chronicis capitis duo, ex phrenithide bilioſa vnus, ex pleurithide vnus, ex febre bilioſa vnus, ex febre putrida vnus, ex febre bilioſa putrida vnus, ex phtyſi vnus, ex Iſchiade muſculoſa vnus, ex empyemate ſanguineo vnus, ex hydrope pectoris cum anaſarca vnus, ex ſcyrrho pylori vnus, ex diabete vnus.

Horum multos pro incurabilibus declaratos ſolius Anatomes gratia aſſumſeram, ac caeterum nullum leui morbo laborantem lectis meis dignum iudico.

INDEX CAPITVM.

CAPVT

